AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. M. M. arkası Ardıç Sok.
Desen Matbaası — Ankara
P. *K. 582 — Tel: 18992*

Fiyatı: 60 kuruş

*

İmtiyaz sahibi :

Metin TOKER

* *

Yazı işlerini fiilen idare eden :
Cüneyt ARCAYÜREK

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS —
ZÜHTÜ ÖVEN

Kapak Fotoğrafı: Hüseyin EZER

Klişe :
Cemal YENAR

*

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

*

İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

* *

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Desen Matbaası - Ankara

Kapak Resmimiz

Hasan Polatkan

Yılınız bereketli olsun

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

AKİS, yılın bu ilk günü ikinci cildini de tamamlıyor. Bu vesileyle sizlere en iyi dileklerimizi sunarken mecmuamıza karsı gösterdiğiniz büyük alâkadan dolayı minnet ve şükranlarımızı arzetmek isteriz. AKİS, altı ay gibi nispeten pek kısa bir zamanda, iftiharla söyleyebiliriz ki, Türkiyenin 1 numaralı aktüalite mecmuası haline gelmiştir. Tirajımız, 10 binin üstüne çıkmıştır ve hemen her hafta muntazaman artmaktadır. Okuyucularımızın seviyesi ve memlekette işgal ettikleri mevki AKİS'i siyasî mecmuaların en mühimi yapmıştır. Haftanın bütün hâdiseleri hakkında en doğru ve alâka uyandırıcı malûmatı peşin hükümlere veya partizan hislere kapılmadan, oldukları gibi vermemiz ve beğendiğimiz işleri nasıl cessurca övüyorsak beğenmediklerimizi de aynı şekilde vermemiz bizim kanaatimizce AKİS'in başlıca muvaffakiyet sebebidir. Üçüncü cildimizin başında bu yoldan hiç bir şey pahasına ayrılmayacağımızı bir defa daha belirtmek arzusundayız. Zaten şimdiye kadar bizler hakkında bir kanaate varmış bulunduğunuzdan teminatımızın sizlere yeni bir şey öğretmediğini biliyoruz. Bu, daha ziyade, bir takım acaip ümidlere kapılmış görünenlere yapılmış bir hitaptan ibarettir.

Yeni seneye, müstakil bir mecmua olarak zor şartlar altında girdiğimizin bilinmesi lâzımdır. Zor olan şartlar, malt hususlar değildir. Gittikçe artan alakanız, bizi o neviden müşküllerden kurtarmıştır. Bilhassa elinde satacak malı veya tanıtacak firması bulunanların ilanlarını AKİS'e vermenin kendilerine büyük bir fayda sağladığını görmüş olmaları bizleri sevindirmektedir. Hakikaten AKİS okuyucuları, bu reklamlardan istifade edecek sınıfa dahildirler. Zor şartlar derken demokrasimizin aldığı şekli kastettiğimizi • ifade etmeliyiz. Basın kanunu bazen en mutedil ve insaflı tenkidleri yapanları bile mahkemelere sürükleyecek kadar sert şekilde tatbik olunmakta ve basın hürriyeti denilen hürriyet -ki bir demokrasinin lâzımı gayrı müfarıkıdır - açıkça zedelenmektedir. Bir zamanlar bu kanunu, tatbikatını görmeden övmek cesaretini kendinde bulan başmuharrirlerimizin hakikati pek geç farkettiklerini saklamanın imkânı yoktur. Aynı şekilde pek çok mebus da muğlak bir kanunun mahzurlar doğurduğunu yeni görmüşlerdir. Eğer bütün bunlar, başucumuzda asılı bekleyen kılıcın pek keskin taraflarını hafifçe törpülerse, eğer vatandaşların şeref ve haysiyetlerine tecavüz ile devlet adamlarım tenkidin hudutlarını daha iyi tesbit ederse memleket için çok hayırlı olur. Hele mahkemelere meşhur 6334 sayılı kanun ile sevkedilmenin meselâ beraat ile neticelenmesinin yasak olduğu seklinde «Sokaktaki Adam» da mevcut zan dağılırsa, bu kanunun yeni bir suç değil, yeni bir ceza getirdiği anlaşılırsa yazılarımızı daha rahat yazabileceğimiz muhakkaktır.

Zor olan şart bundan ibaret değildir. Memlekette bir «iyi niyete inanma» buhranının kendisini hissettirmeye başladığı seziliyor. Her lafın, her cümlenin altonda mutlaka maksad aramak, «böyle diyor ama, asıl ifade etmek istediği şudur» tarzında tefsirlere girişmek, yazılanın doğru olup olmadığım araştıracak yerde yazandan şüphe etmeye kalkışmak adeta moda haline gelmiştir. Bunun mahzuru ise belki ötekinden bile büyüktür» Şu noktaya inanılmalı ki yazan kim olursa olsu, evvelâ gözler yazılanın üzerine çevrilmeli, ortaya atılan iddianın, bildirilen hadisenin, ileri sürülen fikrin sıhhati araştırılmalıdır. Yoksa, yazanın şahsiyeti ikinci plânda kalır. Ancak yazılan yanlış çıkarsa o taktirde kasıt aramak lâzımdır. Yani ortada bir takdim-tehir hatası vardır. Öyle görünüyor ki biz evvelâ ikinciyi yapıyor, ondan sonra birinciye geçiyoruz. Bunun da basın hürriyetini engellediği muhakkaktır. Hattâ birinciye hiç geçmediğimiz bile vâkidir.

*

Üçüncü cildimize baslarken ilk iki cildimizden elimizde mevcut pek mahdut sayıdaki mecmuayı güzel bir kapak içinde bir araya getireceğimizi sizlere haber vermek isteriz. Okuyucularımızın izhar ettikleri bu arzuyu gerçekleştirmeğe kendimizi mecbur hissettik. İlerde bu hususta daha geniş tafsilât vereceğiz.

Yeni sene AKİS'i eski yolunda daha kuvvetli adımlarla yürür görecektir. Bu memleket için, demokrasimiz için, inkılâplarımız için ne yapılsa azdır. Biz, kendimize düsen vazifeden başka bir şeyi yapmadığımız kanaatinde bulunuyoruz. Sizlerin itimadınızı, sevginizi kazanmış olmamızın sebebini de bunda görüyor ve iftihar hissediyoruz. Bugün Türkiye'de AKİS adım duymamış münevver hemen hemen yok gibidir. Pek mahdut imkânlarla ise başladıktan sonra sizlere güvenimizi asla eksiltmemiş olmamız AKİS'i bizden ziyade sizin malımız telâkki etmemiz bu neticeyi vermiştir.

Sizlere tekrar, yeni sene münasebetiyle en iyi dileklerimizi ve şükranlarımızı arzederiz.

Saygılarımızla

AKİS

VAKIFLARBANKASIVAKIFLARBANKASIVAKIFLARBANKASI VAKIFLARBANKASIVAKIFL

VAKIFLARBANKASIVAKIFLARBANKASIVAKIFLARBANKASI VAKIFLARBANKASIVAKIFL

YURTTA OLUP BİTENLER

D.P.

Gurubun temayülleri

Samed Ağaoğlu kürsüye çıktığı zaman bir alkış sesi yükseldi. Hem de son derece hararetli bir alkış. Üstelik hayli uzun sürdü. Samed Ağaoğlu müteaddit defalar eğildi, müteaddit defalar başile teşekkür etti. Fakat alkış, adeta tezahürat mahiyetini almıştı. Nihayet yavaşladı ve söndü. İşletmeler Vekili o zaman söze başlayabildi. Hâdise Demokrat Partinin Meclis gurubunda cereyan ediyordu. O gün yeni vekil, Erzurum mebusu Bahadır Dülger in şeker buhranı hakkındaki bir sözlü sorusuna cevap verecekti. Gurubun bir evvelki celsesinde de kürsüye çıkmış ve cevabım, müteakip toplantıda vermek için müsaade talep etmişti.

Doğrusu istenilirse ilk bakışta bu tezahürata bir mâna vermek güçtü. Samed Ağaoğlu vekil olarak ilk defa kürsüye çıkmıyordu. Sonra, izah edeceği mesele de öyle memleket veya parti çapında bir mesele değildi. Şeker buhranı elbette ki üzerinde çok durulan bir husus idi ve Bahadır Dülger bunu guruba aksettirmekle iyi etmişti. Ama Samed Ağaoğlunu, kendisine sırf bu mesele soruldu diye avuçlar kızarıncaya kadar alkışlamak normal bir hareket sayılamazdı. Ayrıca Samed Ağaoğlu, Demokrat Partinin Meclis Gurubu içinde kuvvetli bir şahsiyet olmakla beraber kürsüye her çıkışı tezahürata vesile vermiyordu. Gösterilen tehalükün sebebi neydi?

Bunu anlamak için gurubun bir müddetten beri mütemadiyen hırpaladığı» Parti toplantısında bırakıp Meclis toplantısında ele aldığı, Meclis toplantısında bırakıp Parti toplantısında yakaladığı Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağın durumunu hatırlamak faydalıdır. Gerçi Adliye Vekili aleyhindeki hareket muayyen bir kaç kişiden geliyordu ve doğrusu istenilirse bunlardan bir kısmının vekilin şahsı aleyhinde şahsî infialleri vardı, bir kısmının gönlünde de aslan yatıyordu. Ama, Çiçekdağ aleyhindeki her hareketin Meclis gurubu tarafından hararetle desteklendiği, ona karşı yapılan konuşmaların cam gönülden alkışlandığı, onun müdafaasına ise hiç bakılmadığı inkârı kabil olmayan hakikatlerdir. Adliye Vekili Meclis gurubu tarafından tutulmayan bir vekildir ve kendisine karşı gösterilen husumet daha ziyade icraatının tasvip edilmemesinden ileri gelmektedir. Eğer vekiller hakkında teker teker itimad istemek diye bir âdet bulunsaydı Osman Şevki Çiçekdağın bu itimadı kazanması çok güç olurdu. Ayni şekilde hakkında hiç iyi hisler beslenilmeyen bir diğer vekil maarif vekili Celâl Yardımcıdır. Bütçe Komisyonunda bilhassa Demokrat Partili mebusların yabancı dilde tedrisat yapacak liseler mevzuunda kendisini adamakıllı sert şekilde tenkit etmeleri, hükümetin görüşünü kabul etmemeleri hep bu yüzdendir. Gerek komisyonlarda, gerek parti gurubunda, gerekse Mecliste Celâl Yardımcı, hele Maarif Vekili olduğundan beri öyle fazla bir sempati celbedememiş, pek çok mebusu icraatı ile tatmin edememiştir.

D. P. Meclis gurubu

Alkış = tasvip; alkış = ademi tasvip

Yabancı dilde tedrisat yapacak liseler (mevzuunda Bütçe Komisyonunda cereyan eden müzakereler bu bakımdan alâka uyandırıcıdır. Mebuslar İstanbul ve İzmir yerine Samsun ile Diyarbakırda kolej kurulmasını istemişler, hükümetin teklifini kabul etmemişler ve görüşlerinde musir davranmışlardır. Bilhassa Maarif komisyonunda Celâl Yardımcı'nın bu temayüle uygun şekilde idarei kelâm ettiği halde Bütçe Komisyonunda başka tez tutması hücumlara vesile vermiştir. Nitekim Komisyon ilk gün bir karara varamamış, Celâl Yardımcı Başvekil Menderes'in bulunduğu İstanbula (bir ziyaret yapmak zorunda kalmış ve ancak oradan avdetinde mebusları tatmin etmek hünerini göstermiştir. Bütçe Komisyonunun bu tutumu Celâl Yardımcının tutulan bir vekil sayılamayacağını bariz şekilde göstermektedir,

Değişiklik arzusu

Demokrat Parti Meclis gurubunun bir takım vekillerden memnun olmadığını söylemek lâzımdır. Fakat bunların, guruba rağmen başvekil Adnan Menderes tarafından kollanması ve zaman zaman refakatine alınması pek çok çevrede başvekilin bir kuvvet gösterisi olarak telâkki edilmektedir. Gurup, bu hareketten alınmaktadır. Samed Ağaoğlu'nun hiç bir mantıki sebep yokken harareketle alkışlanmasını buraya bağlamak kabildir. Gurup hükümetin tutumundan pek memnun olmadığım bu yoldan göstermektedir. Bazı kimseleri tasvip, hakikatte diğer bazılarım ademi tasvip manâsına gelebilir. Gurup, Samed Ağaoğluna tezahürat yapmakla varlığını duyurmak istemiştir.

Adliye ve Maarif vekillerinin bazen Gurupta, bazen Komisyonlarda hırpalanmaları, Gurubun meselâ memurlar meselesini ele alarak hükümetin görüşüne karşı gelmesi hep aynı infialin neticeleridir. Adnan Menderes'in başvekilliğine itiraz yoktur. Fakat gidişi beğenmeyenlerle şu veya bu vekili tutmayanlar bir araya gelince Demokrat Partinin içinde hayli akortsuz ses yükselmektedir.

Guruba zaman zaman hak ve selâhiyetlerini hatırlatanların da çıktığına burada işaret etmek lâzımdır. Meselâ eski İşletmeler Vekili Prof. Çelikbaş gurup önünde yaptığı ve hayli alkış toplayan bir konuşmasında vekil olarak elinden gelenin bu olduğunu, fakat Gurup memnun değilse kendisini devirmek yetkisine sahip bulunduğunu ifade ederken ihtimal ki aklından bunu geçiriyordu. Prof. Fethi Çelikbaş Demokrat Parti gurubunda «her şeyi tasvip etmeyenler» gurubunun tek temsilcisi değildir. Sesleri duyulan (Kasım Küfrevi gibi..) veya duyulmayan (Ekrem Alican, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Hazım Türegün, Turan Güneş, v.s. gibi..) bir çok mebus istikametin ve şahısların tadile uğraması gerektiği noktasında birleşmektedirler. Gerçi bunlar bir fikir etrafında veya bir bayrak altında toplanmış değildir, fakat eğer hükümet ile gurup arasındaki ufak me-

selelerde mevcut görüş ayrılığı devam ederse uçurumun genişleyeceğine şüphe yoktur. Gerçi Adnan Menderes ne zaman isterse Guruptan itimat alabilir» ancak bir zaman soma kırmızı reyler de gelmeye başlayabilir.

Seçim kanununun rolü

Burada seçim kanununda yapılan son tadilâtın rolünü küçümsemeye imkân yoktur. Bu tadilâta göre bir partinin yoklamasına girip te kaybedenler seçimlerde namzetliklerini müstakil olarak dahi koyamamaktadırlar. Bu hal ise, Parti Genel Kurmayının mebuslar üzerindeki tesirini hudutsuz şekilde arttırmaktadır. Şahısların rolü, hattâ çevrelerindeki kudreti böylece sıfıra inmektedir. Meselâ Kasım Küfrevî gibi Ağrıda son derece kudretli olan bir kimse eğer Demokrat Partinin yoklamasına girip te orada kaybederse mebus olmak şansını da beraber kaybetmektedir. Bu durumun, mebusların gurupta dikkatli konuşmalarına yol açtığını ve bazı şeylerden memnun olmadıktan zaman bunları doğrudan doğruya değil Samed Ağaoğlunu alkışlamak (Kasım Küfrevî o yolu seçenlerden değildir) veya Osman Şevki Çiçekdağı yahut Celâl Yardımcıyı tenkit etmek suretile, Dr. Mükerrem Sarolu tasvip etmemek yoluyla ifadelerine yol açtığım görmemek imkansızdır.

Her halde gurubun içinde bazı değişik temayüllerin ve gidişi beğenmeyenlerin bulunduğu ortadadır.

Netice ne olacak?

Bunun sonu nereye varacak? Gerçi ortada, muhalefetin arzu edeceği şekilde bir durum yoktur ama hükûmetin kadrosunun ve tuttuğu istikametin gurubun arzu ve temayülüne tamamile uygun bulunduğu da iddia edilemez. Gurup, bir takım vekillerin değiştirilmesini, yerine yenilerinin getirilmesini, kendisinin biç mi hiç tutmadıklarının kabineden uzaklaştırılmasını istemektedir. Bundan başka bilhassa 2 Mayıs seçimlerinden bu yana alınan istikamette de bazı tadillerin yapılmasını lüzumlu görmektedir.

Gurup haldi mıdır, haksız mı? Orası elbette ki başka meseledir ve tartışılması caizdir. Fakat tartışılması caiz olmayan husus icra organının başında bulunanların, demokrasilerde, guruplarım da kaale alma yoluna gitmeleridir. Bunun iyi veya fena neticeleri olabilir. Başvekil Adanan Menderes 1960 - 1954 arasında bu yolu tutmuştu. Herkes bilir ki Cumhuriyet Halk Partisi mallarının alınması hususunda en büyük tazyik Meclis gurubundan gelmiştir ve başvekil uzun müddet mukavemetten sonra -başka sebepler de eklenince- boyun eğmiştir. O hâdisenin mesuliyetini ise tarih önünde bizzat Menderes yüklenmiştir ki bu, demokrasinin cilvesidir.

Şimdi, gurup daha mutedil hareket edilmesi sevilmeyen, umumi efkâr tarafından tutulmayan vekillerin belki de feda olunmasını talep etmektedir. Alınan sert tedbirlerinin hepsinin iktidarın menfaatine olduğuna da inanmamaktadır.

Adnan Menderese gelince, 2 Mayıstan bu yana değiştiğini inkâra imkân yoktur. O sevimli ve güler yüzlü insanın yerini sanki asık çehreli, demokrasiyi reyleri alınca istediğini yapmak sanan, ne basma ne de başka kuvvetlere ehemmiyet veren bir adam almıştır. O tutuma, hâdiselerin rolü ile de sürüklenmiş olsa, Adnan Menderes'in artık eski haline gelmesi memleketin olduğu kadar bir takım gurup mensuplarının da samimi temennisidir.

Başvekil Bütçeyi takiben kabinesinde beklenilen tadilâtı yapıp seçimden sonra sükûnet bulan hava içinde demokrasinin gelişmesine mi çalışacaktır, yoksa mütemadiyen radyolardan okunan «tazim telgrafları» ve «fahri hemşerilik tevcihleri» nin hatırlattığı eski devir âdetlerine mi dönecektir? Gurubu tatmin cihetine mi gidecektir, yoksa yeni kuvvet gösterisi mi yapacaktır?

Bu suallerin cevaplan, demokrasimizin de istikbali hakkında fikir verecektir.

Siyasi havanın yumuşadığını inkâra imkân yoktur. Ama bu sükûnet şimdilik bir fırtınadan evvelki sükûnettir. Daha doğru bir tâbirle sinmedir. Fakat insanlar bir muayyen müddet sinerler. Eğer şimdi, fırsattan istifade edilerek bulutlar kökünden temizlenir ve dağıtılırsa Adnan Menderes tarihi vazifesini başarıyla yapmış olur.

Radyo Gazetesi Hakkında

Bundan bir müddet evvel, —hem de o kadar uzun müddet değil— radyolarımızın dinleyicileri memleket ve dünya meseleleri hakkında tefsirleri akşamları saat 20.15 de radyolarından dinlerlerdi. Tefsirler iyi miydi, kötü müydü orası ayrı mesele.. Beğenen de vardı, beğenmeyen de. Ama, hiç kimsenin münakaşa etmediği bir husus Radyo Gazetesinin hakikaten tefsir mahiyetinde olduğu idi. Doğrusu istenilirse, beklenilen de bundan ibaretti. Radyo o zamanlar da iktidar partisinin propagandasını yaptığı için —bu vasıf hiç değişmemiştir— memleket meseleleri hakkındaki görüşler tek taraflı olurdu. Ama bilhassa dünya hâdiselerinin tefsirleri hükümetimizin fikrini aksettirir mahiyetteydi ve neşriyat, bu bakımdan da alâka toplardı.

Şimdi, bu tefsir sistemine son verilmiş gibi görünüyor.. Ankara radyosunda saat 19 da Anadolu Ajansının havadis bülteni okunur. 20.15 de Radyo Gazetesinde o bültenin bazı kısımları kelimesi kelimesine tekrarlanıyor, hattâ bu vesileyle bile bir tefsir yapılmıyor. Tabi! 15 dakikayı, bülteni tekrar etmekle doldurmak bahis mevzuu konuşmayı hazırlayanlar için son derece kolay ve zahmetsiz bir iştir. Ancak dinleyicinin beklediğinin bu olmadığını unutmamak lâzımdır.

Ajans bültenlerinden tekrarlanan havadisler devlet adamlarımızın şurada veya burada irad ettikleri nutuklar, yapakları bitaplardır. Bunları bir yerine iki veya on iki defa tekrarlatmanın iktidara fazla bir fayda temin edeceğini sanmak için insanın hayli safdil olması gerekmektedir. Böyle bir taktiğin neticesi, dinleyicileri radyonun düğmesini çevirmeğe mecbur etmekten ibarettir. Halbuki bu vesileyle dahi olsa daha cazip tefsirler yapılabilir, alâka toplanabilir. Hattâ Radyo Gazetesinin asıl vazifesi bu olmasa bile...

Konuşmayı hazırlayanlar kolaylığa öylesine kendilerini kaptırmışa benzerler ki çok zaman dünyanın en aktüel meselelerini bir tarafa bırakmakta ve nutuk tekrarlatmaktadırlar. Bütün dünyayı ilgilendiren ve Paris Meclisinde cereyan eden Alman silâhlanmasına dair müzakerelere Radyo Gazetesinde gösterilen alâkasızlık bunun en güzel misalidir. Halbuki bu müzakereler hakkında hükümetimizin görüşünü ifade etmek —gayrı resmi ve gayrı mesul bir ağızdan— eminiz ki son derece faydalı olurdu. Fakat hayır! Reisicumhur Bayar'ın Erzurum'da subay hanımlarına söylediği sözler bir saat on beş dakika ara ile aynen okunmuş, bütçe gerekçesi tefrikasına devam olunmuş, geri kalan bir kaç dakika içine de Paris'teki müzakereler sığdırılmıştır.

Eğer bu bir istisna olsaydı, üzerinde bile durulmaya değmezdi. Ama Radyo Gazetesi böyle bir yolu kat'i olarak tutmuşa benzemektedir. Buna devam ettiği taktirde" bir saat onbeş dakika ara ile aynı havadisleri iki defa dinlemek istemeyenlerin düğmeyi çevireceklerinden hiç kimsenin şüphesi olmasın Bu ise, propaganda bakımından bile büyük bir hatadır. Propagandanın iyisi, herkes bilir ki —galiba bahis mevzuu konuşmayı hazırlayanlar hariç— kör kör parmağım gözüne yapılan propaganda değildir. Bu işde biraz zekâ, biraz incelik, biraz emek ve gayret ister.. Başka şeylerden bahseder görünüp asıl maksat kollanırsa hem iktidar istifade eder, hem de bu vesileyle dinleyiciler.

Radyo Gazetesi, radyolarımız için iyi bir buluş olmuştur. Bunu, tembellik yüzünden dejenere etmeğe hiç kimsenin hakkı olmasa gerek. Parasını alarak yaptığımız bir işe emek versek çok iyi ederiz. Radyo Gazetesi havadis bültenlerinin ve devlet adamlarımızın nutuklarının, yahut bir ay evvel Bütçe Komisyonuna verilmiş bir gerekçe sayfalarının tekrarlandığı yer değildir. Bu bir tefsir saatidir.

D A V A M I Z

Basın işlerini tedvire memur Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol'un muvafakatiyle aleyhimize açılan dava Ankara'da Toplu Basın Mahkemesinde devam etmektedir. Bu davada mecmuamızın sahip ve başmuharriri Metin Toker, Dr. Mükerrem Sarol'un sahip bulunduğu Türk Sesi gazetesinin ilkokullara abone yapılması hâdisesini vesile ederek Devlet Vekilinin şeref ve haysiyetine tecavüz etmekle itham olunmaktadır.

Ok celsede söz alanlardan Ankara Cumhuriyet müddeiumumi Muavini aynen şunları söylemiştir:

«Evvelemirde şunu arzetmek isteriz ki suç konusu olduğu ileri sürülen nüshalarda yazılar açıkça galiz ve müstehcen küfürleri ihtiva etmemektedir. Ancak 6334 sayılı kanunun birinci maddesine siren suçlarda bu kabil elfazı galizan, hattâ alelumum Türk Ceza Kanununun hakaret ve sövme fiillerinde aranması mutad olan unsurların dahi tamamen vücudu meşhut değildir. Yazılar müteselsil bir mahiyet arzetmekte, Devlet Vekilliği ile alâkalı herhangi bir haber veya hâdise ele alınarak iğneleyici bir şekilde sistematik olarak neşriyat yapılmaktadır».

Aynı celsede söz alan Dr. Sarol'un avukatı ise Metin Toker'in «demokrasiye aykırı zihniyeti» dolayısiyle cezalandırılmasını istemiştir.

Metin Toker bahis mevzuu neşriyatın havadis ve tenkitten ibaret olduğunu bildirdikten sonra hukuken insanların zihniyetlerinden dolayı değil, fiillerinden dolayı cezalandırılmaları gerektiği noktasına hâkimlerin dikkatini çekmiştir. Avukatımız Faik Ahmet Barutçu ise tevsii tahkikat talebinde bulunmuş ve AKİS'in neşriyatının doğru olup olmadığının tahkikini istemiştir. Bu talep, mahkemece reddedilmiştir.

İkinci celse

İkinci celsede gerek Müddeiumumi, gerekse Dr. Sarol'un avukatı esas hakkındaki mütalâalarını söylemişler, fakat Metin Toker ile Faik Ahmet Barutçu konuşmamışlardır. Müddeiumumi iddianamesine AKİS-ten bir çok parça almıştı. Bu parçalardan biri şu idi:

«Bizzat gazete sahibi olan bir kimsenin gazetelere resmi ilâm istediği gibi dağıtan bir vekâletin başına geçip bu sıfatla kendi gazetesine fazla değil, hattâ normal değil, normalin altında da olsa menfaat sağlamasının bir demokraside âmme vicdanını rahatsız ettiğini hatırlattık. Bu, nasıl iştir dedik. Dr. Mükerrem Sarol hem alıcıdır, hem verici..»

Diğer bir parça ise şu idi:

«Biz kimin kellesini istiyoruz? Eğer varsa irtikâp yapanların, nüfuz ticaretine girişenlerin, mevkilerini, makamlarını suistimal edenlerin kellerini.. Türk Sesi gazetesi, parası resmî makamlar tarafından ödenerek ilkokullara abone yapılmıştır. Bu gazeteyi ilkokullara sokan kimdir? Kim olursa olsun vazifesini, makamını suistimal etmiştir.»

Sanık ve avukatı
Bir demokratik küfürbaz!

Müddeiumumi bu iddianamesinin sonunda şöyle diyordu;

«Devlet Vekili Mükerrem Sarol'un makamının nkfuzunu suistimal ederek sahibi olduğu gazeteye fazla resmi ilân verdirdiği ve bu gazeteyi ilkokullara resmen abone kaydettirdiği hususları isnad edilmiş bulunmaktadır.»

Müdahil avukatın iddiaları

Dr. Mükerrem Sarol'un avukatı ise şöyle demiştir:

«Sanık... bu kanunu ihlal, etmiştir. Fakat o surede ki galiz kelimeler kullanarak, küfürler savurarak değil; yazılarına küfür zihniyetini hâkim kılıp kelimelerin, cümlelerin mânası itibariyle şeref ve haysiyetlere tecavüz etmiş, isnatlarda bulunmak yoluna sapmıştır. Yazıların heyeti umumiyesi böyle bir mahiyet taşıyor. Sanık... demokratik küfürler savurmak cihetine gitmiştir.»

Dr. Sarol'un avukatı şunları da söylemiştir:

«AKİS şöyle yazıyor: Dr. Mükerrem Sarol'un gazeteciliği mesleki değildir. Tâbir caizse arızidir. Politika hayatına atıldıktan ve partisi iktidara geldikten sonra kendisi bir de gazeteye sahip olmuştur.

Bu satırlarda hakaret, müvekkilimin gazeteciliğinin arızi olduğunun ifade edilmesi ve politika hayatına atıldıktan ve partisi iktidara geldikten sonra bir de gazeteye sahip olmuştur denilmesi suretiyle yapılmaktadır. Arızî ne demektir? Bir gazete sahibine arızî surette mesleğe girmiştir sözü okuyucu nazarında itibar ve haysiyeti sarsıcı, şöhrete ve servete zarar verici bir mahiyet taşır.»

Dr. Mükerrem Sarol'un avukatı şöyle de demiştir:

«Türk Sesi'nin satışı alçak, resmi ilân ve devlet abonesi çok yüksekmiş. Bir defa satış için kullanılan tabire bakınız: alçak. Bu sanık Türkçe bilmiyor mu? Yoksa gazeteci mi değildir?... Fakat o bililtizam ve maksadı mahsusla alçak tabirini istimal ediyor. Şöhretle beraber servete verilecek zarar hususunda kanunun şümulüne giren böyle bir tâbir kullanılması tipik bir suç fiilini teşkil ediyor.»

Dr. Mükerrem Sarol'un avukatı hakaretin kasdı mahsusla yapıldığını da şöyle ispat etmiştir:

«İşte karşınızdaki sanık, kanunî hile yolu ile suçtan kaçmayı tasarlamış bir şahıstır. İlk celsede, hukukçu değilim ama hukuk kitabı okudum demişti. Demek ki bir maksadı mahsusla okumuş!»

Bütün bu «suça lardan dolayı Metin Toker'e istenilen ceza 9 aydan 4,5 seneye kadar hapis ve 1500 liradan 15.000 liraya kadar para cezasıdır. Metin Toker mahkum olduğu takdirde mecmuanın sahibi sıfatiyle 7500 liradan 75.000 liraya kadar da ayrıca para cezası ödeyecektir.

Önümüzdeki celsede Başmuharririmiz ve avukatı Faik Ahmet Barutçu bu iddialara karşı müdafaalarım yapacaklardır.

C. H. P.

Nihayet kıpırdanma

Cumhuriyet Halk Partisinin Meclisi 2 Ocak günü toplandığı zaman azalar sadece birbirlerine iyi yıl temenni etmeyeceklerdir. Gerçi çalışmaların bir kısmı istikbale müzaf olacaktır, ama bunlar bile köklerini şu son iki aylık hâdiselerden alacaktır.

Evvelâ Merkez idare heyetinin raporu okunacaktır. Raporda ilk ele alınan mesele muhtar seçimleri ve seçimlerin neticeleridir. İdare heyeti uğranılan mağlûbiyetin sebepleri üzerinde durmakta ve bilhassa iştirakin yurt çapında olmadığını belirtmektedir. Bir çok vilâyetin bir çok kazasında C.H.P. seçimlere katılmamıştır. Bu husus şimdiye kadar açıklanmamıştı. Mamafih Parti, tam rakamların umumi efkâra arzına henüz sıra gelmediği kanaatindedir. Eğer işin en doğrusu istenilirse, bu rakamlara sahip de değildir ya..

Raporda seçimler ve Halkçının neşriyatı üzerine Mecliste Menderes ile İnönü arasında cereyan eden tartışma bahis mevzuu edilmekte, bu vesileyle Meclis gurubunun çalışmaları ele alınmakta, Bütçe Komisyonundaki müzakerelerden bahsedilmekte ve iktidarın hangi zihniyeti taşıdığı belirtilmektedir. İdare heyetinin raporu basın mevzuun» da da geniş bir faslı ihtiva etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi mahkûm olan veya haklarında takibata girişilen gazetecilerin tam listesini çıkartmıştır. İdare heyeti bunu Parti Meclisine sunacaktır. Bu hususun memlekette basın hürriyetini fena halde zedelediği bilhassa belirtilmektedir. Ayrıca Hüseyin Cahidin sekseninci yıldönümü münasebetile yapılan tören karşısında hükümetin reaksiyonu ve neşredilen tebliğ de ele alınmaktadır. Nihayet Bütçe müzakerelerinde nasıl bir yol tutulacağından kısaca bahsedilmektedir.

Fakat en mühim müzakereler Partinin ne yaptığı değil, ne yapacağı mevzuunda cereyan edecektir. Hakikaten İdare heyeti gündeme bir madde koymuştur: İzah edilen hâdiseler muvacehesinde Partinin, gelecek Parti Meclisi toplantısına kadar politikası ne olmalıdır? Bu hususta bir direktif istenmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisinde muhtelif kanaat hâkimdir. Bir kısım kimseler mümkün olduğu kadar sert politika güdülmesini istemekte, boyun eğilme--esini tavsiye etmektedir. Bunların fikrince zor karşısında tornistan etmek zulme yol açacaktır. İkidar bu yolun çıkar yol olduğunu anlarsa, eğer kuvvetin en iyi siyaset yerine geçtiğini görürse daima o yolda ilerleyecektir ve bu bir gün muhalefetin tamamile ortadan kaldırılmasına kadar gidecektir. Karşı koymak, bunun için gerekirse fedakârlıklara katlanmak lâzımdır. Ama, başka çare yoktur.

Bir diğer kısım ise yelkenlerin suya indirilmesi lehindedir. Bunlar bilhassa gazetecilerin vaziyetini ele almakta ve hislere hitap ederek eğer Parti şiddet politikası güderse en ziyade gazetecilerin zarara uğrayacakları, hapishanelerden çıkamayacakları tezini savunmaktadırlar. Bunların kanaatince iktidar kendisini son süratle yıpratmaktadır. Cumhuriyet Halk Partili seyirci kalmalı ve müsait zamanın gelmesini beklemelidir. Demokrat Partinin son tedbirleri ve sert hareketleri memlekette çok büyük bir münevver kütlesini aleyhine çevirmiştir. İktidarların yıpranması işte böyle başlar. Bu arada Cumhuriyet Halk Partisi kuvvetlerini muhafaza etmeli, boşu boşuna zulme yol açmamalıdır. Uyuşup partilerarası münasebetleri düzeltmek yolu tutulmalıdır.

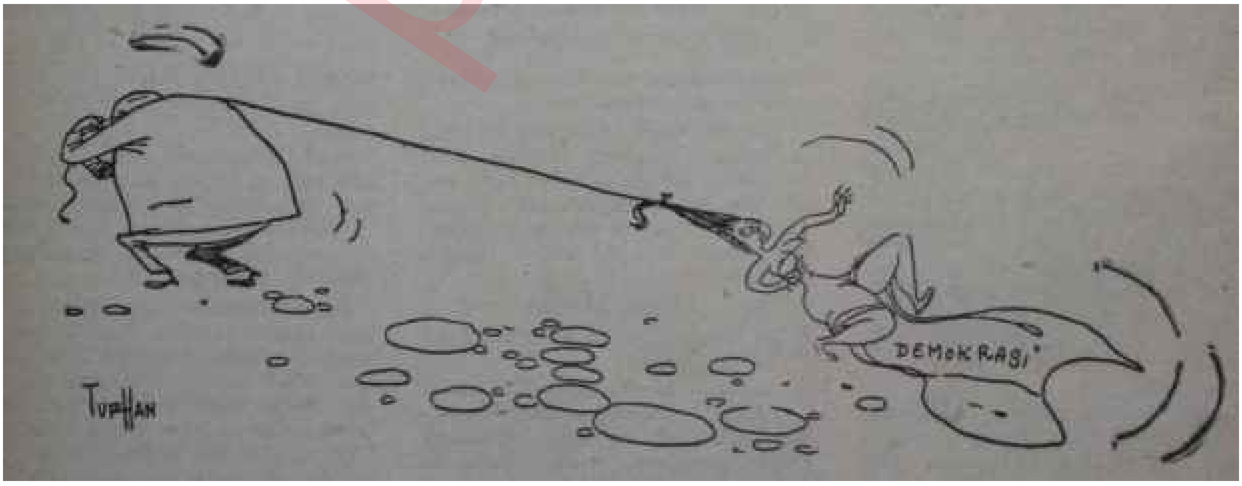
Parti içinde bu son görüşü, bilhassa Halkçı gazetesinin sahibi Nihad Erim gütmektedir. Nitekim Halkçı gazetesinin son günlerdeki pasif neşriyatı bunun delilidir. Nihad Erimin bu gazeteye hangi büyük emek karşılığında sahip olduğu ve bunu temin için neler ve neler yaptığı hatırlardadır. Halbuki şimdi, başının üzerinde yüz bin liralık bir ceza kılıcı asılıdır. Bu ise, emeklerinin heba olması demektir. Ayrıca, bilhassa üzüntü vesilesi olan Hüseyin Cahid Yalçın meselesi vardır. Gerçi Yalçın şu anda Şişli Çocuk hastahanesinde tek yataklı, telefonlu bir odaya kavuşmuş, insanlığın icabı olan rahat kendisine verilmiştir ama, nihayet hürriyetinden mahrum durumdadır. Nihad Erim, tezinin kazanması için bu kozları oynamakta, bilhassa Genel Başkanın hassas tellerine dokunmaktadır. Diğer bazı temaslar da olmaktadır.

Nihayet Partide bir üçüncü gurup vardır. Bunların istedikleri gündelik politikanın dışında memleket menfaatlerine uygun, demokrasiyi müdafaa azmi sezilen daha geniş çapta bir siyasettir. Aksaklıkları olduğu gibi, lüzumunda en sert tarzda söylemekten korkmamak, hasis menfaatleri düşünmemek, başa geleceklerden ürkmemek, buna mukabil iktidarın iyi hareketlerini de ifadeden, ona faydalı olmaya çalışmaktan kaçmamak. Niçin övmemeli? Ama, bir rejim tâ temelinden sarsılırken niçin mertçe karşı koymamalı, doğru yoldan sapanlara doğru yolu göstermemeli? Zora niçin boyun eğmeli, pasif kalmalı? Memleketseverlik bundan başka nedir ki.. Üstelik, bunların kanaatince Cumhuriyet Halk Partisini iktidara ancak o yol götürebilir. Zira bütün siyasi partiler gibi Halk Partisi de elbette ki bir gün iktidarı almak için çalışmaktadır ve bu onun en tabii hakkıdır.

Hangi görüş kazanacaktır? Ya birincisi, yâ ikincisi... Üçüncüsü galiba bütün partiler için şimdilik bir hayalden ibaret!

Bütçe müzakerelerine hazırlık

Başkan İnönü idi. Komisyonun âzalarından ise sadece ikisi Partinin Meclis gurubu âzasıydı. Ötekiler mali ve iktisadî meselelerde vukuf sahibi partililerdi. Hükümetin yeni bütçesi gö-

DEMOKRASİYİ İPLE ÇEKİYORUZ...

rüşüldü ve vazife taksimi yapıldı. Herkes kendisine düşen işi hazırlayacak, sonra yemden bir araya gelinip sentez yapılacaktı. İşte, Cumhuriyet Halk Partisi bütçe müzakerelerine böyle hazırlanmaktadır.

Partinin görüşü, ihtimal ki Meclis gurubu reis vekili Nüvit Yetkin tarafından okunacak uzun bir konuşmada belirtilecektir. Bu konuşma, Parti Meclisi tarafından tespit edilen politikanın da bir aynası olacaktır. Sonra, muhtelif vekâletlere ait bütçeler geçerken mebuslar hazırlanan nutukları okuyacaklar ve her hangi bir münakaşaya girmemeye çalışacaklardır. Bütün bunlara sebep Meclis gurubunun bu yıl iktisadi ve malî mütehassıslara sahip olmamasıdır. Buna mukabil mebuslar genç ve ateşlidirler ki siyasî tartışmalarda faydalı olacaklardır. Fakat bütçe, daha ziyade ihtisas işidir. Nitekim 1946 - 50 arasında Demokrat Partinin de buna yakın bir yol tuttuğu hatırlardadır. Onların büyük avantajı, elbette Adnan Menderesin bulunmasıydı. Bu, Celâl Bayan gündelik politikanın üstünde tutuyordu.

Komisyon iki toplantı yaptı ve ana hatları tesbit etti. Mütehassıslar hakikaten kıymetli ve bilgili kimselerdi. Ümit veren husus, bunlardan bir çoğunun yukarda bahsedilen üçüncü teze bağlı olmalarıdır.

Bakalım, çalısmaları ne netice verecek, bakalım dağ ne doğuracak?

Dış politika

Bir politikanın başarısı

Başvekil Adnan Menderes Ocak ayının dördüncü günü uzun zamandan beri sabır ve gayret ile atılan bir köprünün üzerinden geçip Orta Şark memleketlerine ile seyahatine başlıyor. Hedef şimdilik Irak başkenti Bağdattır. Başvekil Menderes Irağın bundan bir kaç ay evvel memleketimizi gayrı resmi surette ziyaret etmiş olan başvekili Nuri Said Paşa'nın davetine icabet etmektedir. Bu yolculuğu, daha cenuba doğru ikinci bir yolculuğun takip etmesi de beklenmektedir. İkinci hedef Kahiredir. Türkiye Arap âlemi ile dostluğu Irak ye Mısır üzerinden yapmaktadır. Ürdün ile münasebetlerimiz daima iyi olduğundan ağ gittikçe gelişmektedir. Şimdilik Suriye bize karşı düşmanca davranmaktaysa da hükümetimizin ona da Orta Şarkta ancak iyi geçinmenin Orta Şark memleketleri için faydalı olabileceğini anlatması muhtemeldir. Hakikaten bu o kadar açık bir vakıadır ki Arap liderlerinden bir kısmının bunu görmemezlikten gelmeleri ancak hayret uyandırabilir.

Adnan Menderes'in ziyaretinden şimdilik sansasyon uyandıracak bir neticenin alınması bahis mevzuu değildir. Irak'ın bir zamanlar ileriye sürüldüğü gibi Türkiye - Pakistan Paktına bugünden yarma girmesi bahis mevzuu olamaz. Fakat iki tarafın devlet adamları bu yeni vesileyle tekrar temas edecekler ve hâdiseleri gözden geçireceklerdir.

Mısırı ziyaret eden gazetecilerimiz

Fethettiler

Ziyaret, bir bakıma iyi niyet ziyareti mahiyetini taşımaktadır. Bu arada kelimenin siyasî manâsile ittifak'ın dışında bir takım münasebetlerin - iktisadî, kültürel -düzenlenmesini beklemek hata olmaz. Bizim Iraktan alacağımız petrol borcu vardır. Hükümet bunun tutarını bütçesine koymuştur. Bağdattaki görüşmeler esnasında o hususun da dostane bir şekilde halli gerekmektedir.

Kahireyi ziyarete gelince, ondan evvel Mısırlı bir gazeteciler heyetinin memleketimize gelmesi beklenmektedir. Bu, bizim gazetecilerimizin yaptıkları seyahatin iadesi mahiyetinde olacaktır.

Alaturka usüller

Bu vesileyle biten haftanın başından beri gazetelerimizde Mısır ve Mısırlılar hakkında çıkan yazılara işaret etmek lâzımdır. Dünyanın bütün medenî memleketlerinde gazeteciler yabancıdiyarlara seyahati, orada gördüklerini olduğu gibi aksettirmek gayesile yaparlar. Politika, politikacıların işidir. Onlar arzu ettikleri şekilde beyanat versinler, nutuklar söylesinler. Fakat gazetecilerimizden beklenilen, bir siyasî camianın içinde beraberce yer almak üzere bulunduğumuz memleketin ve o memlekette yaşayan milletin hakikî durumunu hislere ve gündelik icaplara fazla, kapılmaksızın bizlere bildirmeleriydi. Bunu yapacak yerde, içlerinden çoğu bir takım afakî dostluk lafları etmekte, sanki yakınlaşmayı kolaylaştıracakmış gibi komşularımızı göklere çıkaran ve sahtelikleri daha başta belli olan beylik makaleler, röportajlar kaleme almaktadırlar. Bunun umumî efkârca iyi karşılanmadığını anlamamak için kör olmak icap eder. Bazı lüzumsuz methiyeler vardır ki aksülamel doğurur ve güdülen gayeye zarar verir. Bundan pek kısa bir zaman evvel «Kahire elçimiz hâdisesi» sırasında bambaşka . bir dil kullanan imzaların - hem de aynı imzaların - şimdi, politik hava değiştiği için mersiyeler yazmalarındaki garabete şaşmamak elden gelmez. Tenkitlerimizde olduğu kadar methiyelerimizde de ölçü-

Basından hâtıralar

Devre!...

Şinasi N. BERKER

Neşet Naci dâvası Bolu'da görülüyor... Yeni bir safhaya girmiş: Ulus ve Cumhuriyet muhabiri şahitlik etmişler... Ankara valisi Nevzat Tandoğan bahis mevzuu... Duruşma safhasını Kemal Bağlarlı Bolu'dan telefonla veriyor, biz de bir taraftan yazıyoruz...

— Tanık olarak Ulus gazetesi muhabiri, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın söylediklerini Cumhuriyet gazetesi muhabirinden işittiğini bildirdi...

— Cumhuriyet muhabiri Nevzat Tandoğan hakkında dedi ki...

— Sanıklardan Reşit Mercan ve Haşmet Orbay, Nevzat Tandoğan hakkındaki iddialara bir diyecekleri olmadıklarını söyliyerek...

Duruşmanın Nevzat Tandoğan'la ilgili safhasının yazdırılması bir buçuk saat sürdü... Nihayet bu kısmın yazdırılması bitti, dâva ile alâkalı diğer kimselerin bahis konusu olduğu ifadelere geçtik ki, telefonun içinden tirfilli bir ses:

— Celâl devreyi kabat!..

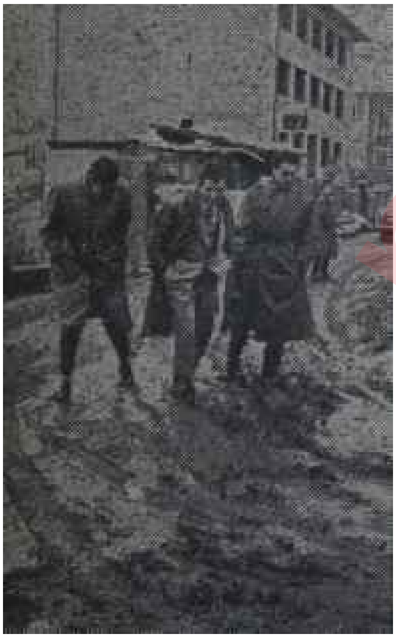
Ses, Ankara Emniyet Müdürü Şinasi Turga'nın sesi... Celâl de emniyet santralı!...

lü olmak, bir hududu geçmemek, daima temkinli davranmak ve kalemlerimizi basit politikanın üstünde tutmak mecburiyetindeyiz. Gazetecilerimiz elbette ki Mısın kurulan dostluğun piştarları olarak ziyaret etmişlerdir. Fakat bu dostluğu mutlaka alaturka usullerle izhar gerekmezdi. Biz artık batıya doğru yönelmiş bir milletiz. Âdetlerimizde mutlaka değişiklik yapmak zorundayız. Kanaatimizce umumî efkâr bu bakımdan gazetecilerimizin ilerisindedir ve gazetecilerimizin onun hizasına gelmesi gerekmektedir.

Kardeşlik, muhabbet, menfaat birliği, siyasî dostluk... Bütün bunlara hiç kimsenin itirazı olamaz. Türkiyede, bizim arap alemiyle beraber -batılıların da desteği ve hattâ kabilse iştirakile - bir savunma sistemi kurmamızın faydasını ve lüzumunu anlamayacak pek az gazete okuyucusu vardır. Ama bunu temin için, şu anda yapıldığı gibi ölçüsüz lâflar kullanılırsa dostluk da lâftan ibaret kalır. Bizim, millet olarak meselâ Irağın, meselâ Mısırın hakikî durumunu, dertlerini, meselelerini, kuvvet ve zaafım bilmemiz lâzımdır. Yunan misali ortadadır. Bugün Mısır için kullanılan aşırı kelimelerin eşi Yunanistan için kullanılmıştı. Bu, hakiki bir dostluk mu doğurdu? Hayır. Demek ki hakiki dostluğun yolu bu değildir.

İngiltere ile Fransa birbirlerine yaklaşırken ne Fransa'da ne de İngiltere'de meselâ «İngiliz kanı karışmamış Fransız kanı yoktur» veya «İngilizlerle Fransızlar ezelden beri birbirlerine aşıktır» gibi cümleler sarfetmek hiç kimsenin hatırından dahi geçmemiştir. Ama buna rağmen mevcut dostluk, bütün siyasî çekişmelere rağmen, imrenilecek bir dostluktur.

Başkaları isterlerse alaturka usullere devam etsinler. Ama ne olur, biz bırakalım. Zira tekrar ediyoruz, bu neviden gayretkeşliklerle bizzat gayeye zarar veriyoruz.

Ankaranın sevimli Belediye Reisi Kemal Aygün'e maalesef kahve ikram edemedik. Mamafih, koştuğumuz şartın -bizim sokağın başında otomobilinden inecekti- pek ağır olduğunu biz de takdir ediyoruz.

Zira bizim sokak, iste bu sokaktır! İnşallah, yaz aylarında bekleriz...

Yılbaşı geldi

Çocuk olan büyükler

Yılbaşı

Oyuncak âleminde

Aralık ayı oyuncak ayı. . . . . Oyuncakçı dükkânlarına iğne atsan yere düşmüyor. Ama çocuklardan değil, büyüklerden geçilmiyor. Analar babalar, sürpriz olsun diye, yahut da 'baskıya dayanamayıp fazla paradan çıkmamak için -ki bu ikinci şık daha akla yakın- yavrularını getirmiyorlar. Bu yüzden alman oyuncaklarda, büyüklerin zevki hâkim; bir bakıyorsunuz bir baba - asker olduğu muhakkak - tank almış gidiyor. Oğlu bir yaşında halbuki... Öte yanda bir hanım hanımcık, yedi yaşındaki kızma mini mini mika bir bebek alıyor. Halbuki beri tarafta bir bebek, ama ne bebek «al beni» siyle göz kırpıyor. Kadın da bilir onu almasını. Ama ne çare: 150 lira...

Türkiye'de en çok satılan oyuncak bebek ve lâstik topmuş. Çocuğun inkişafı, terbiyesi üzerinde büyük bir rolü olduğu muhakkak sayılan oyuncak, bir kere, daha memleketimizde yayılmamış. Halkımızın ancak yüzde on beş ilâ yirmisi ayaklarını oyuncakçı dükkânlarına - o da şöyle böyle - alıştırmıştır. Sonra Türkiye'de ancak İstanbul, İzmir ve Ankara gibi üç büyük şehirde oyuncakçı dükkânı geçinebiliyor. Diğer şehirlerde oyuncak satışı diye bir şey yok.

Oyuncakları pahalı (buluyorlar. Doğru. Fakat bunun birçok sebepleri var: bir kere memleketimizde oyuncak imal edilmiyor. Ediliyor ama, tahtadan... Plâstikten oyuncaklar da yeni yeni yapılmaya başlanmış... Bunlar devede kulak tabii. Modern bir oyuncak fabrikası kurmak için teşebbüse girişilmiş ama, gereken malzeme için döviz almak imkânı bulunamamış, onun için bu iş de suya düşmüş. Şimdi başta Almanya ve Japonya olmak üzere, dışardan oyuncak ithal ediyormuşuz. O da, takas usulü ile... Onun için oyuncaklar biraz tuzluya mal oluyor.

Bir de şu var: Amerikalıların kooperatifleri (P. X.) üç senedenberi oyuncakçılara göz açtırmıyorlar. Noel münasebetiyle en fazla satış yapılması gereken bugünlerde, yığıyorlar oyuncakları P. X. lerine... Bunlardan gümrük de alınmıyor. Hem ucuz hem güzel oyuncaklar. Ayrıca el altından, fuarlara da aktarılıyor bunlar. Konuştuğumuz bir oyuncakçı diyor ki :

"— Üç senedir satışımız düştükçe düştü bu yüzden... Bir de şu var: P. X. lerde bulamadıklarını bize gelip sorunca da, ne pahalı diye basıyorlar küfürü bize... onlar da gümrüğünü versin vergisini versin de göreyim ben kaça mal oluyor, onların da oyuncakları..."

Oyuncak, oyuncakçılık da bir dert vesselam!

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ticaret

Türk - Alman müzakereleri

Geçen Mart ayında Alman Şansölyesi Konradt Adenauer'in memleketimizi ziyaretindenberi Türkiye ile Almanya arasındaki münasebetler daha ziyade ekonomik alanda inkişaflar göstermiştir. Çünkü Adenauer memleketine dönünce bir Türk Heyeti Bonn'a gitmişye orada Alman makamları ile temasta bulunmuştur. Bu temaslar o zamanlar pek müsbet neticeler vermemiştir. Zira Almanya'ya 100 milyon marklık kadar birikmiş borcumuz vardır. İlkbahar sonlarına rastlıyan, bu ziyaretten sonra, Türk Alman Ticaret muahedesi geçen Haziran sonunda sona erecekti, ancak mezkûr muahedenin bir hükmü gereğince kendiliğinden temdit edilmiştir. Başbakan Adnan Menderes Ekim ayında Almanya'yı oldukça kalabalık bir ekip ile ziyaret ettiği vakit bu ziyaretten çeşitli sahalarda müsbet neticeler bekleniliyordu, Almanya Türkiye'ye kredi açacak, sermaye ihraç edecek, müddeti bitmek üzere olan ticaret muahedesini yenileyecek, deniyordu. Fakat Başbakan daha Almanyada iken Bonn müzakerelerine dair yayınlanan bir resmi tebliğ Türkiye - Almanya iktisadî problemlerinin Ankara'da ele alınacağım bildiriyordu. Bu suretle kalabalık Türk iktisadî kurmay heyeti o an Almanya'dan eli boş dönünce «zamanla dut yaprağının atlas olacağım» söyliyen Türk ataları sözü unutuluyor, Türk - Alman iktisadiyatının birbirini tamamladığı, tarihi Türk - Alman dostluğunun ebediliği gibi sözler beylik lâflardır deniyordu. Kasım ayının on beşinci günü dokuz, on kişilik Alman heyeti Türkiyeye geldiği vakit Türk Alman müzakerelerin semereli olacağına ümit bağlamış olanlar da azınlıkta idi. Bir ayı aşan bir müddetle müzakereler cereyan etti. Taraflar yapılan konuşmalarda birbirlerinin karşılıklı meselelerim iyice anladılar ve birbirlerini anlamakla kalmadılar aynı zamanda hüsnüniyet kaideleri içinde hareket ettiler. Almanlar, Türkiye ile iktisadî münasebetlerinin artması için Türkiye'deki birikmiş olan alacaklarının tamamının tasfiyesini istiyorlardı. Türkiye büyük bir azim göstererek geçen yılki kuraklığa rağmen Almanya'ya olan birikmiş borçlarının tamamını ödedi -1 milyon dolarlık borç kaldı deniyor- Böylece Türkiye ile Almanya ara. sındaki bulutlar kendiliğinden kalktı ve bir neticeye varmak mümkün oldu: Filhakika 22 Aralıkta gazetelerde yayınlanan resmi tebliğ şu noktalan ihtiva etmektedir:

1 — İki memleket arası ticari mübadelelerin yüksek tutulması ve iki hükümetin teşriki mesaiye devam etmesi.

2 — Türkiye'de ziraatın modernleştirilmesi ve zirai mahsûl ihracatının artırılması için Almanyanın iştirakiyle alınacak tedbirler.

Alman heyeti ve Yırcalı
Kardeşler birbirine kırıldı mı

3 — Her iki memleket arasındaki ticaret ve tediye anlaşmalarının 30 Haziran 1955 e kadar temdidi.

4 — Türk envestisman programının tahakkuku için Türkiye'ye 226 milyon marklık ihracat kredisinin' açılması.

5 — İmkân hasıl olur olmaz 1953 hububat anlaşmasının tekrar tatbik mevkiine konulması.

6 — İki memleket arasındaki deniz nakliyatına dair işbirliğinin temini.

Yukardaki kararların alınmasıyla sona eren Türk - Alman görüşmelerinin müsbet neticelerini yalnız mütevâzi 225 milyon markta görmemelidir. Dış ticaretimiz hepimizin bildiğimiz gibi son altı ay zarfında vaktiyle teraküm etmiş borçların transferleri yapılaması yüzünden büyük 'bir tıkanıklık içindeydi, Türkiye Almanya'ya, Almanya Türkiyeye karşı kapanmış durumdaydı. Türkiye'nin pek kısa bir zamanda Almanya'ya borçlarını ödemesi bu büyük Türk pazarını yeniden açmıştır, temelleri atılmış olan Türk kalkınmasıyla ilgili faaliyetler bekledikleri krediyi bulmuşlardır. Bundan sonra borçlu bulunduğumuz diğer devletler de Türkiyeyle müzakerede bulunurken eskisine nazaran daha elverişli şartlar ileri süreceklerdir. Fakat bu şartların sürülebil---i için bizim de iyi niyetli bir borçlu olduğumuzu isbat etmemiz gerekir. Almanya'ya karşı gösterdiğimiz iyi niyeti diğer devletlerden esirgememeliyiz. Zaten esirgeyen yok bütün güçlük elde tediye imkânlarının bulunmayışındadır denilebilir. Doğrudur ancak borcu ödemeksizin dahi alacaklıya itimad telkin etmek mümkündür. Türkiye ve Almanya arası ihtilâflar geleneksel Türk - Alman dostluğunun her iki memleketin halkının kalplerine inmiş olması, her iki memleket ekonomisinin birbirini tamamlaması ve ilâh..... sebeplerden ötürü bir aile' içindeki iki kardeşin birbirine karşı kırılmış olmalarından daha ileri gidemez, fakat diğer memleketlerle münasebetlerimiz -hangi çeşit olursa olsun- uzun müddet karşılıklı menfaat esasından ayrılamaz. Bunu bilmemezlikten gelemeyiz.

Maliye

Üç milyar

1955 - 1956 mali yıl bütçesi Büyük Millet Meclisi Bütçe Komisyonuna geldiği vakit bütçemiz hangi esaslara göre değerlendirilmelidir, diye ele aldığımız bir yazıda bütçe ile millî ekonomi arasındaki münasebete temas ederek bütçe milli ekonomimizin inkişafına katılmalı, fakat bu yardımı yaparken ekonomik kalkınmanın külfetini vatandaşlar arasında adilâne tevzi etmeli, memleket iktisadiyatının muvazene halinde tutulmasında önemli bir vasıta olmalıdır, demiştik. Acaba 1955 - 1956 bütçemiz bu esaslara ne dereceye kadar riayet etmiştir? Tümü üzerinde bir kıymet hükmü vermek gerekirse bu hüküm ne olacaktır? Bu sualler zihinlerdedir.

Evvelâ şunu belirtmek gerekir ki 1955 - 1956 bütçesi, yatırım masrafları kalaminde oldukça kabarıktır. Zira yuvarlak rakamlar 860 milyon lira civarındadır. Yatırımların bîr memleket

ekonomisinde oynadıkları kalkındırıcı rolün ehemmiyeti pek büyüktür ve hattâ kalkınma yani yatırım hacmi diye bir formül, vazedilmemiş olursa pek büyük bir hata işlenmiş, olur. Amma 1954 ithalât hacminin 800 milyon Türk lirasını aşamıyacağı söylenirken 1955 senesinde 860 milyonluk bir yatırım program hazırlamak gözlüğe pembe bir cam geçirmek olmaz mı? Kaldı ki devlet ekonomisiyle, hususî ekonominin dizdize yaşadığı karma bir ekonomi «economie mixte» sisteminde ve böyle bir ekonomi sistemine sahip bir memleketin daha ziyade ferdiyetçiliğe fazla önem vereceğini programına geçirmiş bir partiye mensup hükümetin bütçesinde yatırımların bu hacme ulaşması ne dereceye kadar ferdiyetçilikle bağdaşır?

Vatandaşlara tahmil edilen külfetlere gelince: Bütçenin varidat tahminlerinde, arazi ve bina vergileri özel idarelerden alınıp muvazenei umumiyeye ithaledilmiş ve bu vergilerin nisbeti bir evvelki senelere nazaran ortalama 130 milyon fazla varidat getirecek şekilde artırılmıştır, saniyen tekel varidatı da son olarak yapılan fiat ayarlanmasından sonra hayli artmış olacaktır. Bunlardan nisbeti arttırılan birinci verginin hazineye sağlıyacağı irad fazlası şayet zirai gelirler vergilendirilmiş olsaydı onların hazineye temin edeceği irad tahminlerine muadildir. Fakat gelir vergisi âdil bir vergidir, mükellefi, onun aile yükünü nazarı itibara alır. Arazi ve bina vergisi gibi vergiler ise gelir vergisine kıyasla âdil olmıyan vergilerdir. Bu bakımdan arazi ve bina vergilerinin nisbetsiz olarak artırılması bir adaletsizliğin başka bir adaletsizlik yoluyla tamir edilmek istenmesinden başka bir şey değildir, tekel maddelerine yapılan zamlar ise doğrudan doğruya istihlâk maddelerine yapılan fiat ilâveleridir, yani adil olmıyan bir vergi yoluyla vatandaşları fedakârlığa davettir. Bu ise çeşitli yönlerden mahzurludur, bir kerre vatandaşın sarfedilebilir gelirini kısar, geçim seviyesini düşürür ama buna mukabil hazineye kolaylıkla varidat temin eder. İktisadî hayatın muvazene halinde olmasına gelince: Ekonomimiz tam istihdam seviyesine ulaşmış bulunmaktadır. Bu seviye aşılınca varılacak yer ekonomi ilminde enflâsyon adını taşır. İşte bu bakımdan beklenirdi ki 1955 - 1956 bütçesi fazlalık göstersin ve enflâsyona karşı mücadeleye başlanmış olsun. Bu bakımdan denebilir ki 1955-1956 bütçesi kalkınmanın yükünü dar ve sabit gelirli vatandaşlara yüklemesi bakımından sempatik bir bütçe değildir, çünkü enflâsyon vergilerin en gayri adil olanıdır.

KAPAKTAKİ VEKİL

Hasan Polatkan

Bizzat Hasan Polatkan, politikaya atılırken kendisine pek parlak bir istikbal düşünse bile bir tek şeyi hatırına bile getiremezdi: Maliye vekili olacağına. Halbuki mebus seçildikten tam dört buçuk sene sonra kabinenin bu en güç mevkiine geldi ve hepsinden mühimi iyi bir Maliye Vekili oldu. Tesadüfler, bazen insanların hakiki kaabiliyetlerini ortaya koyuyor...

1946 ile 1950 arasında çocuk yüzlü bir muhalif mebus bilhassa Ziraat bütçesi görüşülürken söz alır ve aklı başında tenkitler yapardı. Ziraatçiliği. Ziraat Bankası müfettişlerinden olmasından ileri geliyordu. Bu bakımdan, doğrusu istenilirse ziraatçiden çok maliyeciydi ya.. Eskişehirliydi. 1915'te doğmuştu. İlk, orta ve lise tahsilini orada, yüksek tahsilini İstanbul'da yapmıştı. 1836 yılında Mülkiyenin Mali şubesinden mezun olmuş ve aynı sene Ziraat Bankasına müfettiş muavini olarak girmişti. On yıl orada çalışmış, onuncu yılın ortasında Eskişehirden Demokrat Parti namzedi olarak mebus seçilmişti. Meclisin en genç mebuslarından biriydi. Faal ve dinamikti. Bilhassa Adnan Menderes kendisine hususî bir muhabbet besliyor ve yetişmesine çalışıyordu. Muhalefet vazifesini dört yıl, o göç şartlar altında muvaffakiyetle yaptı. Dâvasına ve partisine sadık kaldı. Hiç bir zaman müfrit olarak tanınmadı. Zaman zaman kürsüden sert hücumlara maruz kalıyor ve kızarıyordu. Sonradan bu âdeti de geçti ve hakiki politikacılar safına girdi.

14 Mayıs seçimlerinde yeniden Eskişehirden seçildi. O zaman Menderes genç talebesine Çalışma Vekâletini verdi. Orada fazla bir faaliyet göstermesine zaman kalmadan bir tesadüf kendisini Maliye Vekâletine getirdi. Yerini bulmuştu. O yandan bu yana, Demokrat Partinin bütçelerini, Adnan Menderesin direktiflerile hazırlayan adamdır.

Politika hayatının çetin bir yol olduğunu Hasan Polatkan sadece muhalefet değil, iktidar yıllarında da anlamıştır. O seneler zarfında da gerek Mecliste, gerekse başka çevrelerde zaman zaman hücumlara maruz kalmış, fakat bunları atlatmasını bilmiştir. Maliye Vekâleti gibi bir vekâlette oturan adamın hayatının sakin olmasına elbette ki imkân yoktur.

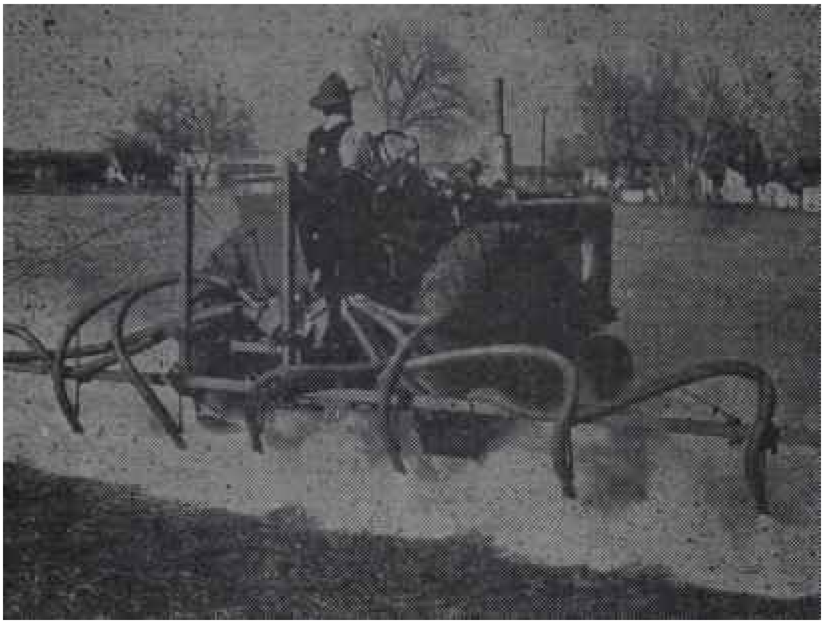
Hasan Polatkan bir çalışkan vekildir. Çok zaman saat sekizde (aksam ve sabah) onu makamında bulmak kabildir. Demokrat Parti iktidarının bütçesini derleyip toplamak o kadar kolay olmasa gerek... Polatkan bunu muvaffakiyetle yaptığı için kabinenin en sağlam vekillerinden biridir ve sarsılması için hiç, ama hiç bir sebep mevcut değildir. Türkiyeye denk bir bütçe hediye eden ilk kabinenin Maliye Vekili olması kendisine daima şeref verecektir.

İktisat

Milletlerarası işbirliğine doğru

Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı Genel Sekreteri bay Marjolin Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının veçheleri hakında Edouard Bonnefous'un riyasetinde yemekli aylık toplantısında bir konferans vermiştir. Mumaileyh konferansında Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı gibi beynelmilel müesseselerin şimdiye kadar ifa etmiş oldukları hizmetleri hatırlattıktan sonra, Avrupada husule gelmiş olan yeni durumu belirtmiştir. Genel Sekretere göre harpten sonraki kuruluş devresi sona ermiştir. Yeniden serbest ticarete doğru temayüller belirmiştir. Konvertibiliteye ve mübadelelerin serbestiliğine doğru atılmış olan adımlar bölgeyi çerçevenin dışına çıkmaktadır. Bu hareketler batılı memleketlerin hepsine ve müşabih medeniyete sahip milletlerin topuna yayılmaktadır. Avrupalılar arası işbirliği birçok noktalarda çerçevesini aşmış bulunmaktadır, fakat bu artık onun işe yaramaz hale geldiği demek değildir, bilâkis o bundan sonra batılılar ve hür dünya arası işbirliğine giden yollan açacak ve işbirliğini yalnız başına katedebileceğinden daha ilerilere götürecektir. Avrupa da Amerikayla iştirak halinde az inkişaf etmiş memleketlere yardım etmelidir, bay Marjolin sözlerini şöyle bitirmiştir: Milliyet unsuru zamanımızda kuvvetini muhafaza etmektedir, kuvvetli ve müreffeh millî birliklerin mevcudiyeti milletlerarası işbirliğinin temel şartıdır.

Harpler yakıcı tesirlerinin yanıbaşında çeşitli ırk, din ve medeniyete sahip milletleri birbirleriyle temasa getirmek suretiyle milletlerarası münasebetleri geliştirmekte beynelmilel tesanüdü artırmaktadır. Bununla harplerin yapıcı yönü veya harplerin faydaları üzerinde durmak istemiyoruz, aslında yapıcı olduklarından daha çok yıkıcı olduklarına kaniiz. Fakat ortada realite olarak şu var ki iktisadî hâdiseler artık zamanımızda 25 sene evvelki ele almış ve inceleniş tarzından daha farklı olarak elealınmakta ve incelenmektedir. Eskiler, bir milletin refah seviyesinin yükselmesi için diğer bir milleti istismar etmesi gerektiğini iddia ederlerdi. Halbuki modern görüş taraftarları refahın daimi olarak artmasını müştereken bütün milletlerin refah seviyelerinin artmasında görmektedir. Bu fikir elbetteki doğrudur, fakir bir cemiyet ne dereceye kadar müreffeh bir cemiyete mahreç teşkil edebilir, halbuki müreffeh cemiyetler kendi aralarındaki bağlılık ve işbölümü dolayısiyle sonsuz derecede mübadelede bulunabilme imkânlarına sahiptirler. İnsanlık için üzülecek nokta

Fransa'da ziraat
Asıl servet topraktadır

bu hakikati 1950 gibi pek geç bir tarihte görebilmiş olmasındadır. Eski hatalar tekerrür etmezse buna da şükretmek gerekir.

Fransa

Zirai faaliyetler

Sene sona ezmeden evvel hükümet uzun zamandır beklemekte olan bazı kanun layihalarını kanunlaştırmak için acele etmektedir. Bunlardan bazılarının hükümet başkanının hakemliğine bazılarının teknik nihai şekillerini almış olmalarına ihtiyaç vardır. Bilhassa zirai sahadaki tasarılar çok ehemmiyetlidir. Geçenlerde Başbakan Mendes - France'ın riyasetinde bakanlıklarası bir kımıl toplanmış ve bu toplantıda eski başbakanlardan Edgar Faure da hazır bulunmuştur. Mezkûr toplantıda bilhassa üzerinde durulan nokta (fonds de garantie mutuelle) karşılıklı teminat fonudur. Bahse konu teşkil eden fonun nihai şeklini aldığı ve yakında neşredileceği zannolunmaktadır. Bu fonla ilgili çalışmalar bilindiği üzere Laniel hükümeti zamanında ele alınmıştı, başlıca gayesi de zirai pazarların teşkilâtlanma teşebbüslerini ahenkleştirmek ve çeşitli zirai piyasalar arasında içten bir bağlantı kurarak gıdai istihsallere iktisadî kıstaslara göre istikamet vermekti. Fonun finansmanı da iki kanaldan temin edilecekti. Ziraatçiler fonun yarısını odiyeceklerdd, geriye kalan ikinci yarısı da iktisadi yardım olarak devlet tarafından ödenecekti. Bu sefer işlerin bir an önce faaliyete geçebilmesi için ilk yılda devletin daha büyük bir fedakârlık yapması beklenmektedir Fonun idare meclisi, ziraatçilerden ve devlet memurlarından terekküp edecektir.

Bakanlıklararası içtimada diğer bazı ehemmiyetli meseleler de ele alınmış bulunmaktadır: Bunların ehemmiyetlilerini şöylece sıralamak mümkündür:

1 — Gübrelerin vergiden muaf tutulması

2 — Ziraat odalarının kurulması ve bunların ödiyecekleri iştirak paylarının ayarlanması

3 — Eski kanuna göre bağ dikmeye selâhiyeti olan bazı bağcıların durumu

4 — Aşağı Rhône'dan sulama için istifade tasarıları.

Fransa'da cereyan etmekte olan zirai faaliyetler de bize gösteriyor ki zamanımızda insan oğlu tabiat şartlarının en fazla hâkim olduğu iktisadî faaliyet sahalarında dahi passif kalmamaktadır, toprağının verimini artırmak için arazisini gübrelemekte, kurak yıllarda susuzluktan şikâyetçi olmamak için nehirlerden, istifade çarelerini aramakta, görünmez afetlere karşı ise karşılıklı teminat fonları adı altında zirai sigortalar ihdas etmektedir. İktisaden kuruluş halinde bir memleket olduğumuzu görmek için henüz bu dâvaları yeni yeni ele almış olmamız yeter bir delil değil midir? Ama, meseleleri ele almakta geç kaldık diye üzülmiyelim, hamleler içinde bulunan memleketlerin halledilecek dâvaları vardır. Eğer neleri ele alacağımızı biliyor ve onları sıraya koyabiliyorsak meseleler yarı yarıya çözülmüş demektir.

İtalya

İktisadi yardım

İtalya Maliye Vekili Bay Vanoni ile Federal Almanya İktisat Vekili Dr. Erhard iki gün türen konuşmalardan soma Bonn Hükümeti, İtalyan Hükûmetinin on yıllık kalkınma programını tahakkuk ettirebilmesi için her hususta yardım etmesi hususunda mutabık kalmışlardır. Almanya - İtalya anlaşmasının ihtiva ettiği noktaların şunlardan ibaret olduğu zannolunmaktadır:

1 — On yıllık İtalyan prodüktivite plânına Alman yardımının temini

2 — Alman tarifelerinde bir indirme yapılması

8 — Almanyanın silâhlanmasından mütevellid yapılacak silâh siparişlerinin İtalyan fabrikalarında imali

4 — İtalyan el emeğinin Almanya'ya temini.

Bu dört madde üzerinde anlaşmaya varıldıktan sonra İtalyan ve Almanlardan mürekkep bir karma komisyon kurulmuştur. Bu komisyon önümüzdeki ay içinde toplanarak İtalyan işçilerinin Almanya'da hangi çalışma şartlan içinde iş bulabileceklerini tetkik edecektir.

İtalya ile Almanya ondokuzuncu asırdanberi dostane münasebetler tesis etmişler, Birinci Cihan Harbine varan ittifak şebekelerinin en önemlisini «üçlü ittifak» meydana getirmişlerdir. Birinci Cihan Harbinde İtalya Almanya'nın müttefiki olmasına rağmen harbin inkişafından Almanya'nın muzaffer olamayacağını anlamış ve şansını itilâf devletleri safında denemiştir. Harpten sonra İtalya'nın tatmin edilmemiş olduğunu iddia eden Mussolini Versailles muahedesinin yırtılmasını hedef tutan nazilerle el ele yürümekte menfaat beraberliği görmüştür. Fakat bu sefer İtalyan tahminleri doğru çıkmamış her iki devlet harbin açtığı derin yaralara katlanmak mecburiyetinde kalmıştır.

Almanya uzun seneler süren harp fedakârlıklarına, harbin feci mağlûbiyet şartlarına rağmen pek kısa bir zaman zarfında iktisadi bir mucize meydana getirmiş ve cihan politikasında hatırı sayılır bir kuvvet haline gelmiştir. İtalya ise kalkınma babında musibet neticeler elde etmiş olmakla beraber hiçbir vakit Almanya'nın kaydetmiş olduğu terakki hamlelerini gösterememiştir. İşte bunun için on yıllık bir kalkınma programı hazırlamış bulunmaktadır. İtalyanlar bu plânla kalkınacaklarım umuyorlar. Plânın gerçekleşip gerçekleşmiyeceğini Alman vaadinin müsbet netice verip vermiyeceğini arada geçecek on yıl gösterecektir. Buradan bizim almamız gereken bir ders varsa o da demokratik ve kapitalist bir düzenle iktisadî bir plânlamanın bağdaşması keyfiyetidir. Onun için iktisadiyatımızın plânlaştırılıp plânlaştırılmaması hususunda yapılacak münakaşalar zaman kaybından başka bir işe yaramıyacaktır.

Hindiçini

33 milyon dolarlık kredi

Amerikan dış faaliyetler idaresi Vietnam, Cambodge ve Laos'a 33 milyon dolarlık kredi açıldığını bildirmiştir. Açılmış olan bu yeni kredilerle

mezkûr üç ortak devletin almış olduğu krediler içinde bulunduğumuz Amerikan mali yılı zarfında altmış milyon dolara baliğ olmaktadır. Bu kerre açılmış olan 33 milyon dolarlık kredinin 25 milyon dolan Vietnamlı mülteciler için hazırlanacak olan özel bir programa tahsis edilecektir.. Geriye kalan 8 milyon dolar ise üç ortak devletin ekonomik ve teknik yardımı için ayrılmış bulunmaktadır. Mezkûr sekiz milyon dolarlık kredi ile Amerika Birleşik Devletlerinin Hindiçiniye ekonomik ve teknik yardım babında geçen yaz tahsis etmiş olduğu 25 milyon dolarlık fon sona ermektedir. Dış faaliyetler dairesi ayrıca bu üç memlekete munzam fonlar tahsis etmenin zarurî olduğunu sarahatle ifade etmiştir. Çünkü üç Devlette tatbike başlanmış programlar vardır ve bu programların tamamlanması gerekmektedir, Vietnamlı mülteciler meselesi ise aynı derecede ehemmiyetlidir.

Hindiçini meselesi Fransa ile Hindiçinili komünistler arasında sekiz sene kanlı mücadeleler şeklinde devam ettikten sonra Fransız Başvekili Mendes France'ın iktidara gelmesi üzerine fiili durumun Hindiçinide tanınmasıyla sona erdi. Bu duruma göre Vietnam Devleti ülkesinin pir kısmını komünistlere terkediyordu. Yani neticede Hindiçinide harbin sona ermesi Fransa için başarılı bir sonuç olamamıştı, ama hadiselerin seyrinden Fransa'nın bu işi yüzünün akıyla halledebileceğine pek ihtimal verilmiyordu. Onun için Kore harbinde olduğu gibi bu mesele uzamakta devam ederse Hindiçini meselesinin Fransa Hindiçini meselesi olmaktan daha çok Hindiçini-Birleşmiş Milletler meselesi olma istidadını taşımasından korkuldu ve yara mümkün mertebe mevzileştirilmek istendi. Yedi - sekiz senelik mücadelelerden şu ders alınmıştı ki Hindiçini'nin komünistler eline geçmiyen kısmına bu yarımadanın hür âlem için emniyet bahşeder bir bölge olabilmesi için yardım gerekmektedir. Bu bakımdan Hindiçini harbinin sona ermesi sekiz tene müddetle katlanılmış fedakârlıkların sona ermesi demek değildi. İşte bunun için Amerika Birleşik Devletlerinin bu sefer bu üç ortak devlete yapmış olduğu yardımlara bu zaviyeden bakmak gerekir. Amerikanın iştirak etmiş olduğu iki cihan harbi esnasında Amerikan devlet adamlarının gösterdiği fikri olgunluk zikre değer. Çünkü birinci Cihan Harbi sonunda Amerika Birleşik Devletlerini inzivaya götüren sebeplerden birisi müttefiklerinden harp sonunda alacaklarını tahsil edememiş olması idi. İkinci Cihan Harbinden sonra ise onlara yardımda bulunmayı esas vazifelerinden birisi bilmiştir.

KİTAPLAR

DİLLERE DESTAN

Ümit Yasar Oğuzcan'ın şiirleri. Ankara 1954 Doğum M. 151 S. 80, 250 kuruş.

Kapağı H. Mumcu tarafından çizilmiş ve baskısına oldukça özen gösterilmiş olan bu kitap, şairin üçüncü şiir kitabı. Bundan öncekiler: «İnsan oğlu (1947), "Deniz musikisi" (1948) adlarını taşıyor. «Dillere destan»ın başında şöyle bir kayıt var: «Ümit Y. Oğuzcan, şiirlerinin gözle değil dudakla okunmasını aziz okuyucularından bilhassa rica eder.» Gerçekten, elimizdeki şiir kitabını çoğunluk, gözlerimizle bir çırpıda okur, bitiririz; şairin emeği, özeni akar gider. Oğuzcan, şiirleri üzerinde ince ince durmuş. Kitabın şekli gibi şiirlerin şekil yönü de, içi de işlenmiş. Sık sık hecenin, kafiyenin yardımından faydalanılmış. Şair, insanı iç dünyasiyle çizmeğe uğraşıyor. Baştaki «kekeme»nin psikolojisini yankılandıran şiirler gerçekten güzel.

ÖLMEZ SÖZLERİYLE ATATÜRK

İstanbul 1954 M. *Sıralar M. 80 S. 2, S. ek. 100 kuruş Petekteki Bal: 1. İlaveli 3. Basım. Petek Yayınları.*

Kitabın başında Atatürk'ün fotoğrafı ile Gençliğe Hitabesi yer almış. İlk kelimelerin ilk harflerine göre alfabetik bir sıra içinde verilen özdeyişlere, «Hayatta en hakikî mürşit ilimdir.» sözü önderlik ediyor.

MOTOR VE SEYRÜSEFER

Yazan s Motor ve direksiyon öğretmeni Bedia Rezzan Yüksel. İlaveli 7. Basım. İstanbul 1954 *Kutulmuş M. 136 S. renkli tablo. Resimli. 150 kuruş.*

Bu kitap, şoför ehliyeti alacak olanlara, imtihanda sorulacak sorulan derli toplu bir şekilde vermektedir. Kitap, şu bölümlere ayrılmıştır: Motor imtihanında sorulan sorular ve cevapları; 2. Seyrüsefer imtihanında sorulan sualler ve cevaplan. İlk bölümde: 59, ikinci bölümde: 99 sual vardır. Kitaba bundan sonra «Karayolları Trafik Kanunu»nun tam metni eklenmiştir. Yazar, derslerinde öğrencilere verdiği notlan da kitaba almıştır; Direksiyon kullanmağa başlarken. Ayrıca: İstanbul Seyrüsefer Müdürlüğünün otomobil sahip ve şoförlerine iki tamimi. Şoförlerimizin sayın halkımızdan ricası. Levha halinde: Motor çalışmıyor, sebebi nedir? Kitabın sonuna konulan renkli dört, tabloda: Milletlerarası trafik işaretleri; Karayolları Genel Müdürlüğünün memleketimiz için kabul ettiği trafik işaretleri. Karayolları Trafik Kanununa flöre hazırlanmış olan bu eser şişli, Doktor Şevket Sok. 12, İstanbul adresinden temin edilebilir.

KABAKÇI MUSTAFA İSYANI

Yazan : Mustafa Baydar. İstanbul 1954 Osman Yalçın M. 16 S. 25 *Krş. Müllî Tesanüt Birliği Yayını: 6*

Milli Tesanüt Birliği'nin halkı irtica konusunda aydınlatmak için yayınladığı kitaplar arasına giren bu broşürün kapağı renkli ve çekici bir şekilde basılmış. Kitapta şu bahisler var: III. Selim tahta çıkıyor; III. Selim'in yaptığı yenilikler; III. Selim'in karakteri; yenilik istemiyenler; III. Selim düşmanlarına cesaret veriyor; İsyanın başlaması; İsyanın büyümesi; Kabakçı Mustafa Asilerin reisi oluyor; III, Selim'in hal'i; Alemdar Mustafa Paşa; Kabakçı'nın öldürülmesi; III. Selim'in öldürülmesi. Bibliyografya.

TÜRK BAROK MİMARİSİ HAKKINDA BİR DENEME

Yazan : Doğan Kuban. İstanbul 1954 Pulhan M. 144 büyük sayfa, resimli. 7 lira. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.

Mimarlık Tarihi Kürsüsü asistanı olan yazarın bu eseri bir «yeterlik çalışması» olarak Fakültece kabul edilmiştir. Eser, XVIII. ve XIX. yüzyıllarda, geçen yüzyıllara göre değişiklik gösteren özellikleri inceletmektedir. İçindekiler: Giriş. Barok mimari anlayışı hakkında; Tarihçe; Camiler; Sivil mimari; Çeşme sebiller; Osmanlı mimarisinde XVIII. asırda kullanılan sütun başlıkları, kemer formları ve modenatür; netice. Bibliyografya; notlar. Eser, baştan başa resimlidir ve mimarlık ürünleri teker teker incelenmiştir.

ATATÜRK, TARİH VE DİL KURUMLARI

Hâtıralar

VII. Türk Dil Kurultay'ında söylenmiştir

Ankara, 1954 Türk Tarih Kurumu B. 70 S. 2 Resim. 150 kuruş. T. D. K. F. III. 9.

7 Türk Dil Kurultayı'na başkan seçilen, seçkin edip, Atatürk'ün çok yakınında bulunmuş, bilhassa Dil Devrimine katılmıştır. Türk Dil Kurumu'nun ilk safhası olan Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurucularındandır. Bu devreye ait hâtıralarını «Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşundan ilk Kurultaya kadar hâtıralar» adlı kitabında anlatmıştı. (Türk Dil Kurumu yayını). Elimizdeki yeni kitabı, son Kurukay'daki açış söylevidir. Atatürk'ü, devrimlerini, Türk Dil ve Tarih Kurumlarının kuruluşlarını, güzel üslûbu ile anlatmaktadır. Kitap, genel olarak şu bölümlere ayrılmıştır: 1. Atatürk'ün zekâsının vasfı, 2. O'nu son görüşlerim; 3. Atatürk'ün uzun emelinin vasfı; 4. Tenkitçiliği ve devrimlerinin önceleri; 5. «Bir nura doğru yürümekteyiz!»; 6. Tarih Kurumu'nun kuruluş hazırlığı; 7. Türk Dil Kurumu; 8. Sonuç. Kitapta, Atatürk'ün 1918 de yazara verdiği fotoğraf, ithaf yazısı bir de «Atatürk'ün sofrası»nı gösteren başka bir fotoğraf vardır. İthaf yazısında: «Her şeye rağmen muhakkak bir nura göre koşmaktayız. Bende bu imanı yaşatan kuvvet; yalnız, aziz memleket ve milletim hakkındaki payansız muhabbetim değil; bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkiyle ziya serpmeğe ve aramağa çalışkan bir gençlik gördüğümdendir.» (24 Mayıs 1918) diyor.

Kiralar

Serbesti mi, tahdit mi?

Cuma günü Büyük Millet Meclisinde tek maddelik bir kanun, teklifi görüşülecekti. Tek maddelikti, fakat hitap ettiği vatandaş kitlesi geniş, gayesi ehemmiyetli idi ve bu bakımdan müzakeresi, söylenecek sözler büyük alâka ile bekleniliyordu. Fakat o celse meclis riyasetini işgal eden Esat Budakoğlu, bu kanun teklifi üzerinde biç bir milletvekillinin söz istemediğini bildirince, milletvekillerinden başka herkes hayret içinde kaldı. Hayret edenler, bu kanun teklifinin müzakeresini takibe gelen vatandaşlar ile gazeteciler idi. Kanun teklifi Trabzon Milletvekili Emrullah Nutku'ya aitti ve adı da «Milli korunma Kanununun tadili hakkındaki 6084 sayılı kanunun 1 inci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi» idi.

Millî Korunma Kanunun meri hükümleri arasında en ehemmiyetlisini gayri menkul ve ticarethane kiralarına ak olanların teşkil ettiği bilinmeyen bir şey değildi. Millî Korunma Kanununu tâdil eden 6084 saydı kanunun birinci maddesi ise, şu iki mühim esası ihtiva ediyordu;

Ticarethane kiraları 1955 senesinin ilk ayının ilk gününden, gayri menkuller ise 1.6.1955 tarihinden itibaren serbest hale geleceklerdi. Bu hükmün mahzurları kısa zamanda kendisini hissettirmiş, hem ticarethane kiralarında hem de gayrimenkul kiralarında büyük mikyasta zammı tazammun eden mal sahibi taleplerinin artmasına yol açmıştı. Bu dert, ani son senenin belli başlı sosyal dâvası o kadar geniş tepkiler uyandırmıştı ki, gazeteler adeta hemen her gün sütunlarında «kiracı - ev sahibi» münasebetlerine dair yazı ve haberler neşretmek zorunda kalmışlardı. Emrullah Nutku'nun teklifi ve diğer bazı kanun teklif ve tasarıları Meclis'e gelinceye kadar bu büyük dert sütun sütun yazılmıştı; mesele Meclis'e aksettikten sonra, bu yönden haberlere ve yazılara yer verilmişti, verilmektedir.

Emrullah Nutku'nun teklifi üzerinde kimse söz almayınca, kanun büyük bir sükûnet ve hız ile-teklif müstaceliyet ile müzakere ediliyordu - Meclis'te kabul edilmiş ve yılbaşından önce Resmî Gazetede neşredilerek yürürlüğe girmesi de kararlaşmıştı.

Bu kanun teklifi ile ne isteniliyordu, neye karar verilmişti? Mer'i olan hükümler bu teklif ile bir sene geriye itilmek isteniliyordu. Yani gerek ticarethane, gerekse mesken kiraları Emrullah Nutkuya göre daha bir sene müddetle, 1956 tarihine kadar serbest hale gelmiyecekti. Ticarethane sahibini ve kiracıyı, mal sahipleri, kollarından tutarak istedikleri tarihte, istedikleri ücret verilmediği takdirde sokağa atamıyacaklardı. Kiralan olağanüstü bir had kabul edip, yükseltemiyeceklerdi.

Her kanun teklifi ve tasarısı gibi, bu da Meclis'in muayyen komisyonlarında görüşülmüş, heyeti umumiyeye gelmişti. Teklif edilen ile komisyondan geçip Meclis'e gelen hükümler arasında farklar vardı. Bu teklif için kurulmuş olan geçici bir komisyon teklifin esasında bazı değişiklikler yapmış tarihlerin «serbestiyi uzatmağa» dair olan hükümlerini başka şekle dökmüştü. Komisyon gerek mesken, gerekse meskenden gayri yerlerde serbestiye gidebilme tarihini aynı ölçü içinde tutmuş ve «1.6.1955» olarak kabul etmişti. Meclis, görüşmesiz olarak bu esası kabullenmişti, teklif kanunlaşmıştı.

Geçici *tedbir*

Bu bir geçici tedbir idi. Kiraların serbest bırakılması ne kadar uzatılırsa, uzatılsın, ne kadar başka tarihlere bırakılırsa bırakılsın derdin çaresi ve yaranın merhemi olamıyacaktı. Muvakkat zaman için derde çare bulunmuş olacak, gene muayyen müddet sonra, mâl sahipleri kiracıların - gerek ticarethane, gerekse mesken - önüne dikilecek, «zam isteriz» diyeceklerdi. Gene bir telâş başlıyacak, gene kiracılara zulmet dolu, büyük rakamların kâbusu ile korkunç günler gelip çatacaktı. Bunları düşünen ve o gün Meclis müzakerelerini takip edenler, endişe içinde kaldılar; hem sevindiler, hem de üzüldüler.

Emrullah Nutku
Kiracıların palaskarı

Fakat mesele bu şekilde cereyan etmiyordu, Meclis heyeti umumiyesi bu teklifi, bu geçici tedbiri ihtiva eden teklifi sessiz sedasız kabul etmekte haklı idi. Yoksa nutukların arkası gelmiyecekti. Böyle yarım bir tedbiri ihtiva eden meselelerde, hiç olmazsa üç saat konuşabilen milletvekilleri konuşmuyorlardı, çünkü, diğer bir komisyonda ayni konuda müzakerelerin cereyan ettiğini biliyorlardı. Biliyorlardı ki, milletvekilleri arasında kiracılar lehine kuvvetli bir cereyan vardır, Hükümetin ve milletvekillerinin görüşleri kira derdinin halli için mücadele halindedir. Bu sebebten, bu teklif üzerinde fazla durmak, münakaşa açmak yarım bir mücadele olmağa mahkûmdu.

Spekülâsyon

Serbestinin başlamasından çok evvel, mal sahiplerinin zam taleplerini bilenler «kira nizamının serbest bırakıl» masının, umumi bir kalkınma hamlesi içinde olan memleketimizde fevkalâde fena neticeler doğuracağını ve büyük mikyasta kira ihtikârına ve gayrimenkul spekülâsyonuna sebebiyet vereceğini» anlamışlardı. Bu sebepten bazı milletvekilleri Meclis'in bu kış devresi faaliyetine başlamasından önce, kira nizamım düzeltmek ve buna yeni bir veçhe vermek için faaliyete geçmişler, hazırladıkları kanun tekliflerini Meclis başkanlığına sunmuşlardı. Bu sıralarda, derdin birden genişlemesi karşısında, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı da harekete geçmiş, kiralar üzerinde etüdlere başlamıştı. Selâhiyet sahibi kimselerin verdikleri beyanatlardan Hükümetin de bir tasarı hazırlamakta olduğu anlaşılmıştı. Kanun teklif ve tasarılarının hazırlandığı tarihlerde, milletvekilleri gibi Hükümetin de, kira nizamının bugünkü Şartlar içinde serbest bırakılması aleyhinde olduğu söylenmişti. Hattâ, ilgili bakan, bu hususta teminat vermiş, ne yapıp edilecek, derdin çaresi bulunacak, demişti."

Ve derdin çaresi

İşte bu beyanların yapıldığı, hazırlıkların başladığı tarihlerde Hükümet, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının hazırladığı kanun tasarısını tasvip etti ve , Meclis'e sevk etti. Derdin çaresi bulundu denilirken, Meclis'e getirilen Hükümet tasarısının ilerisi için kiracıların yüreğine su serpecek hiç bir esası ihtiva etmediği ortaya çıktı. O kadar ki, milletvekillerinin kira nizamı üzerindeki hazırlıkları daha geniş, daha mükemmel olmuştu; bu husus komisyon görüşmelerinde ortaya çıktı.

Hükümet kestirme bir ifade ve deyişle tasarısında sunu getiriyordu: Kiralar serbest bırakılacak, rejimi az çok tahdit eden ve kiracıları koruyan bazı hükümler Milli Korunma Kanununa yerleştirilecek...

Kiralar hem serbest bırakılacak, hem de kira rejimine ne gibi tahditler konulacaktı? Hükümet tasarısında bu sualin cevabı vardı ve şöyle deniliyordu: Kiraların serbest bırakılması zamanı gelmiştir. Milli Korunma Kanununun kaldırılması da hem vaad edilen, hem de milletçe istenilen bir iştir. Ayrıca kiralar bugün hemen bütün Avrupa'da

ve meselâ İsviçre'de -çok sıkıştığımız zaman bu memleketi misal alırız- serbest bırakılmıştır, bütün memleketler bu esasa doğru yön almışlardır, bizim tahdit esasım kabul eden bir kanuna doğru gitmemiz doğru olmıyacaktır. Kiralar serbest bırakılsın demekle, tamamen kontrolden ve haksızı, haklıyı ayıracak esaslardan uzak kalınmasın.. Kiracı ve mâl sahibi arasında bir fiyat anlaşmazlığı olduğu takdirde, meselenin mahkemeye intikâli mümkün görülsün. Meselâ, mâl sahibi kiracısından esas fiyatın bir mislinden fazla isterse, kiracı derhal «tenkis» talebinde bulunsun. Mahkeme bu talebi tetkik etsin, haklı veya haksız tarafı ayırd etsin meseleyi halletsin eğer mal sahibi meselenin veya meskenden gayri yerin tahliyesine girmişse, bu hareket böylece durdurulsun...

Hükümet böyle söylüyordu ve bu esası kabul ettirmeğe çalışıyordu. Fakat, milletvekilleri arasında da kira ile oturan pek çok kimse vardı. Biliyorlardı ki, mevcut kiraya bir misli zam hakkı tanınsa, - bilfarz - mal sahiplerinin bundan da fazla istemesinin önüne hiç bir şey, hattâ her zaman ileti sürülen «vicdan» bile geçemiyecektir. Kirası bin lira olan bir ticarethane derhal iki binin 150 lift olan bir mesken 300'ün üstüne çıkacaktır. Bu hal karşısında, mahkemeye gidilse, hâkim kanunun mevcut hükümleri içinde karar vereceği için, ev sahibini, mal sahibini haldi çıkaracak, hattâ mahkeme masraflarını davacıya ödetmek sureti ile zararın fazlalaşmasına yol açılacaktır.

İşte hükümet böyle düşünür, bu şekil düşüncenin mahsulü bir kanun tasarısını Meclis'e sevkederken, milletvekilleri de tekliflerini hazırlamışlar, Meclis'e sunmuşlardı. Bütün bu tasan ve teklifler geçici bir komisyona verildi ve birden münakaşa sahası genişlemiş oldu. Hükümet, hazırladığı kanun tasarısının komisyonlardan, Meclis'ten «kolaylıkla» ve «çok çabuk» geçeceğini zannetmiş, fakat yanılmıştı. Milletvekilleri ısrar ediyor, kira nizamının serbest hale getirilmesinin şiddetle aleyhinde bulunuyorlardı.

Anlaşıldı ki, kira işlerini tanzim edecek olan kanun tekliflerinin müzakeresi bir kaç güne sığdırılmayacaktır. Yılbaşını geçecek hattâ aylarca sürecektir. Milletvekilleri daha çabuk davrandı ve Hükümetten önce bir kanun tasarısı hazırlayarak Meclis'e verdiler, kira nizamını kat'i şekilde tesbit edecek olan kanun çıkmadan yılbaşında başlıyacak «serbestiyi» geriye atıp muvakkat tedbire ihtiva eden teklifi kanunlaştırdılar.

Milletvekillerinin istedikleri

Hükûmetin bu şekilde hazırlık yaptığı ve bu fikrini Meclis'e bildirdiği bir sırada, kira nizamı üzerinde bir kaç mühim kanun teklifi, milletvekilleri tarafından komisyona getirilmişti. Prensip itibariyle bir noktada birleşiyorlardı: Kiralar her hâl-ü kârda serbest bırakılmamalı idi.

Belediyenin dükkânları
Ele verir talkını

Birinci kanun teklifi eski C. H. P. li, şimdi bağımsız olan Server Somundu oğlu tarafından getirilmişti, şu esasa dayanıyordu:

Kiralar serbest bırakılmayacağı gibi, miktarları üzerinde de kayıtlar koymak, spekülasyonun önüne geçmek, fahiş fiyat taleplerine gitmemek şarttır. Bunu temin edebilmek için «binalara kıymet koymalı, takdir etmeli» bu noktadan işe girişilmelidir. Her binanın kıymeti tespit edildikten sonra, miktarını tapuya işlemeli, yazmalı. Her mâl sahibi kiracılarından senede bina kıymetinin yüzde yedisinden fazla kira almamalıdır. Bu esas adaleti temin edecek, mâl sahibini ve kiracıyı ezmiyecektir.

Maliyet esasına dayanan bu teklifin de mahzurları vardı. Şöyle ki, binalara fahiş kıymetler konulabilirdi, bunlar tapuya işlenebilirdi, bu takdirde istenilen gayeye varılmaz, bilâkis inhiraf edilirdi. Belki de, bu hareket tamamen vatandaşların aleyhine bir yön alırdı. Korkulu bir teklifti bu...

Talat Vasfi Öz'de kiraların serbest bırakılmamasını istiyordu, takdirin bir ehli vukuf tarafından yapılmasını, aksi hallerde mahkemeye gidilmesini, mâl sahiplerinin muayyen nispetlerde olmasa bile «insaf dairesinde» zam talebinde bulunmalarını istiyordu.

Bunların arasında en fazla gürültüye sebep olan Emrullah Nutku'ya ait olan kanun teklifi idi. Bu milletvekili meseleyi daha geniş tutmuş, hattâ binaları sınıflandırmıştı. O kadar sınıflandırmıştı ki, kira nizamı şehrine göre değişecekti.

Evvelâ, üzerinde en fazla söz edilen binaları ele almıştı, 1947 ile 1952 arasında inşa edilmiş olanların teklifinde sınıflandırmıştı. Bu sınıflandırmaya göre, lüks binadan başka, birinci, ikinci ve üçüncü sınıf binalar, daha doğrusu meskenler vardır. Birinci sınıf bir mesken, yüz metre kareyi ihtiva eder, yağlıboyalıdır, tahta döşemelidir . ve tuvaleti ile banyosu fayanslıdır. Böyle bir mesken için takdir edilecek miktar azami 275 liradır. Kiracı ile mâl sahibi bu limit üzerinden pazarlık yaparlar, rakkamda uyuşurlar ve bir dahaki sefere ne mahkemeye gidilir, ne de her hangi bir diğer münakaşa kendisini gösterir..

İkinci sınıf bir mesken, birincinin ihtiva ettiği konforu daha eksik şartlarla taşır. Bunun azami limiti 180 - 185 lira kiradır. Bunun yukarısına çıkılamaz.. Üçüncü sınıf meskenler, hemen herkesin oturduğu, meskenlerdir, azami haddi 120 liradır.

Kanun teklifinde daha çok ve tali esaslar da yer almıştır. Şehrin merkezindeki evlerle, dış mahallerlerde bulunan meskenler arasında fiyat farkları olduğu gibi, eskilik ve yenilik bakımından da -inşa tarihleri- kiralar üzerinde değişiklik yapılabilir.

Bu arada bir çok esbabı mucibe ileri sürülmektedir ve meselâ «yeni yapılan bir binanın -Türkiye hariç- kendisini iki senede amorti ettiği görülmüş değildir» denilmektedir. Halbuki bizde yeni binaların yüksek kiralar sayesinde iki senede amorti edildiği görülmüştür, görülmektedir. Avrupa'da binalar kira ile 13-14 senede amorti edilebilmektedir.

Hâl yolu bulunmalıdır

Bu suretle Meclis'te Hükümet ile milletvekilleri arasında, kiralar üzerinde, derin farklar gösteren iki görüş belirmiş bulunmaktadır. Hükümet serbestiyi istemekte ve bunun iki tarafın iradesi, aksi halde mahkeme yolu ile halline taraftar görünmektedir. Diğer yanda milletvekilleri, serbestinin tamamen aleyhinde kalmakta, ayrıc kira miktarlarının meskenine göre tahdidi

cihetine gidilmesinde ısrar etmektedirler. Bu teklifleri incelemekte olan komisyon, her esasın üzerinde sıkı sıkıya durmak lüzumu hissetmektedir. Milletvekilleri bilhassa Emrullah Nutku ve Server Somuncuoğlu'nun teklifleri üzerindedirler, her ikisinin meczedilmek sureti ile serbestiyi kaldıran ve kira miktarlarına tadit koyan bir esasa doğru gidilmesini zaruri bulmaktadırlar. Hükümet, getirdiği kanun tasarısının eksik olduğunu anlamış, kavramıştır.

Bu müzakerelerden, Hükümetin böyle bir kanun tasarısını Meclis'e sevketmekten biraz da üzüntü duyduğu anlaşılmaktadır. Çünkü, milletvekillerinin komisyondaki izahatları, mesken dâvasının «vahim» taraflarını olduğu gibi ortaya sermiştir. Fakat, Bakanın bu meselede bir ihmali yoktur. Bakanlığının teknik elemanları, kanun tasarısının hazırlanışında birinci derecede rol oynuyan kimseler, meseleyi lâyıki veçhile tetkik etmiş değildir. Komisyonda Bakanın bu nokta üzerine «imâ tarikiyle de» olsa durması, bu hakikati ortaya çıkarmaktadır. Bir isi oldu bittiye bağlatmak için, akla gelebilecek suallerin hemen hepsini cevaplandırma imkânlarım elde tutmak, bulmak ve bilhassa böyle geniş vatandaş kitlesini ilgilendiren mevzular olursa, bunları «bertâfsil» tespit etmek gerekirdi. Halbuki etrafa yayılan hakikat şudur ki, Hükümet bu meselede istenildiği şekilde hareket etmemiştir; esasları tespit etmiş değildir.

Bu söz, bir bakanlığın -hemde ilgili bakanlığın- hukuk müşaviri tarafından bir milletvekiline «sizler daha iyi hazırlanmışsınız» ifadesi ile kuvvet bulursa, bu takdirde milletvekillerinin ellerindeki mevcut tedbir tertipleri ile bir kanun teklifi çıkarmak için daha geniş bir gayret sarfedecekleri tabii olur ve beklenir.

Bugün Meclis'e hâkim olan hava, kiraların serbest bırakılmaması ve meskenine göre bir tahdide mutlak surette tâbi tutulması noktasında toplanmaktadır. Bu havayı izale edebilmek, Hükümetin kendi tasarısında geniş tâdilleri göze alması ile mümkün olacaktır. Aksi takdirde, Hükümet tasarısının geldiği gibi Meclis'ten çıkmasına imkân yoktur. Fedakârlık edilmesi beklenmektedir. Fakat, Hükümet serbestiden vazgeçmek istemiyecektir. Bu takdirde, kiralara ak kanun teklifinin Meclis'te uzun müddet kalacağı muhakkaktır. Halbuki, bu tasarının Meclis'in yaz tatiline girmesinden önce çıkarılması lâzımdır, çünkü ihtiyati bir tedbir olarak geçen hafta kabul edilen kanunun hükmüne göre, yaz ortasında kira nizamında serbestiye gidilecektir. Bu hareket, serbestiyi uzatan kanunun kabulü gibi, sessiz sedasız olmıyacak, binlerce vatandaşı mutazarrır edecektir.

Komisyonlarda kabul edilen bazı kanun tatarı ve tekliflerinin, Meclis'in heyeti umumiye toplantılarında geniş değişikliklere uğrayarak kanunlaştığını görenler, bilenler vardır. Bu hakikati dikkate alanlar, Hükümetin serbesti prensibinden pek vazgeçmemek kararında olduğunu göz önünde tutmakta ve kanun teklifinin umumi müzakerede yeniden tâdile uğrayabileceğine inanmaktadırlar. Fakat gene söylenmektedir ki, Hükümet serbestinin aleyhinde Meclis'ten karar isterken, kati ve kuvvetli bir esbabı mucibe bulmak zorunda kalacaktır. Böyle serbestiyi ihtiva eden bir tasan Meclis'ten çıkarken, milletvekillerinin tatmin edilmesinden daha mühim olan bir cihet vardır, bu da demokratik bir rejimde en fazla üzerinde durulma-

Sosyal Politikada politika nasıl tesbit edilir?

Dr. Kemal BEKATA

Sosyal Politika geniş manasiyle; «bir cemiyet içinde müşterek hayatı tahammül edilir bir hale sokmak için tedbirler» ve dar manasiyle de evvelce meydana gelmiş ve bu nizamın tahakkukunu ihlâl eden durumu bertaraf etmek için «İşçiye kapitalist gelişme neticesi vaki olabilecek veya olmuş zararların telâfisi için alman tedbirler» olarak ele alınınca, ortaya çıkan ilk mesele bu tedbirlerin mahiyetlerinin tesbiti oldu.

İşçinin durumunu islah için alınacak tedbirler, bunlara vaki Biyolojik, Ekonomik, ve Psikolojik zararların telâfisine taallûk ediyordu. Ancak nihaî gaye «müşterek hayatı tahammül edilir hale sokmak» olduğuna göre, daha bidayetten itibaren bütün tedbirlerin bu gayeye yönetilmesi, bütün bir cemiyetin göz önüne alınarak hareket edilmesi gerekiyordu. Aksi halde tedbirler bir taraftan cemiyete bir kısım fertleri zarardide edecek hale gelmek istidadını gösterebilirdi.

Tarihî tekâmülüne göre bu tedbirlerdeki hareket noktalarını müteaddit görüşlere göre şöylece sıralamak mümkündür:

1 — Dincilere göre: Dünyada ideal bir nizam teminine imkân yoktur. Dünyada ancak aşka bir mukavemet hali mevcuttur, bu aşk ise Allaha olan imandan neş'et eder. O halde dünya yüzündeki sosyal Politikanın vazifesi sadece bu aşka mukavemet edilecek inançta, hareket tarzındadır.

2 — Materialistlere göre: Hayat, kuvvetlerinin galip geldiği bir mücadeleden ibarettir. Bu sebeple Sosyal Politika müteaddit insan guruplarının aynı menfaatlerini bu mücadelede telif, bu guruplar arasındaki ahengi, müsavatı temin edici bir silâhtır.

3 — İdealistlere göre: Sosyal Politika insanı hakikata, iyiye ve güzele yaklaştıracak bir usuldür.

Sosyal Politikanın materialist bir görüşe, muayyen bir sınıfın menfaatine mal edilmesi Ekonomik tarihi görüşe uygun düşmektedir ve bu görüşe göre sosyal gelişme, gayesine, sınıflar arası mücadele ile varacaktır.

Görüşlerinin hareket noktasını umumi olarak Ekonomik menfaatler değil de yalnız işçinin ekonomik menfaatları teşkil eden radikal sosyalistlere göre, bu sınıfın gelişmesi için kapitalist gelişmenin zararlarıyla mücadele yanında, sosyalist bir cemiyet nizamıda gayeyi teşkil etmektedir. Yani, mücadelenin mevzuu aynı zamanda gayeyi teşkil etmektedir. Yani, mücadelenin mevzuu aynı zamanda müteşebbisin istihsal vasıtaları üzerindeki serbest tasarruf hak ve selâhiyetinin bertaraf edilmesidir.

Bu görüşün muarızları ile müteşebbisler diğer bir görüşü temsil etmektedir. Bunlara göre işçinin zararlarını telâfi edecek tedbirler alındığında şikâyeti mucih bir husus kalmıyacağına göre, bu tedbirler alındığı takdirde el ele çalışması gereken cemiyet fertlerini ihtilafa düşürecek mevzu da ortadan kalkacaktır.

Bütün bu görüşler Cemiyet nizamını esas olarak ele alan liberal bir sistemde o cemiyet içindeki ihtilâf mevzularını ortaya koymaları bakımından ancak tarihi kıymeti haizdir.

8 inci yüz yıldan itibaren devlet: cemiyet nizamını ve mâlî asayişi gözönüne alarak:

«Sınıf farklarını bertaraf edici ve ekonomik, kültürel kalkınmaya müsait tedbirleri» sosyal politikada P o l i t i k a ' y ı tayin edici kıstaslar olarak ele aldı.

Buna göre sosyal sigortalar için bir taraftan sigortaların tahakkuku imkânı sağlanacak, ancak bu sebeble alınacak primler ne müteşebbislerin teşebbüs kabiliyetlerini kıracak ve ne de mal fiyatlarına müessir olacaktır..

İş ve işçi bulma teşkilâtı faaliyetini memleket şartlarına göre ayarlayacak; eğer İş ahlâkı, kültürü ve terbiyesi tam teşekkül etmemiş bir memleket mevzubahis ise, aynı zamanda bir iş ve işçi zabıtalığı yapacak, sadece tavassutu muayyen bir safhaya erişmeğe terkedecektir.

Koalisyon haklanın hududları da yine memleket şartlarına göre tayin ve tahdid edilebilecektir.

Bu nazarî ve pratik gelişme gösteriyor ki, sosyal politika statik bir politika değil, zaman ve mekâna tâbi dinamik bir politikadır. Buna ayak uydurmak ve şartlara uygun tedbirleri alabilmek için herşeyden önce bu şartları anlayabilmek ve lüzumlu fanteziye de sahip bulunmak lâzımdır.

sı ve hassas olunması lâzım gelen bir meseledir. Efkârı umumiyenin katıksız ve delilli olarak serbestiye inanması lâzım gelir. Halbuki, bugünkü şartlar, daha serbestiye gidilmeden ev sahipleri ile kiracılar arasındaki mücadele, ilerisi için ümid bahşedici değildir.

Ulus meydanında durunuz ve bir dükkân sahibine sorunuz. Kiralara ne kadar zam istenildiğini, bir ticarethane sahibi olarak size söylesin. Bugün, mühim merkezlerdeki dükkânlara, binalara yüzde yüzün çok üstünde zam talepleri gelmiştir ve bu talepler, serbestiyi uzatan kanunun kabulünden asgari üç ay öncesinden başlamıştır. Zammı kabul etmek istemiyen bir kiracının alacağı cevap; «öyle ise, yılbaşında binayı veya dükkânı terk ediniz» olmuştur. Şimdi bu temdit, ateşi biraz küllenmiştir. Fakat, kiralara bir tahdit getirilmedikçe, ayni talepler 1955 senesinin altıncı ayma yakın zamanlarda yeni baştan başlıyacaktır. Dâva mahkemelerde uzayacak, belki de bina veya mesken tahliye edilmiş olacaktır. Kestirme yollar bulmak ve vatandaşa bunu kabul ettirip, meseleyi her iki tarafın da zararına olmamak şartı ile halletmek zorundayız. Tahdit ve kiraların bu esas üzerinde ödenmesi, hem vatandaş ve hem de mal sahibi lehine mükemmel şekilde tanzim ve tespit edilebilir. Birisi çok kazanmaz -çoktan kasıt korkunç kazançtır- diğeri de çok vermemekle ödeme kaabiliyetini zorlamamış olur. Vatandaş, Meclis'ten kiraların serbest bırakılmaması ve bir tahdidin hudutları içine gömülmesini isterken, asla ve asla mal sahibinin zararına bir hüküm istemiyor. Halk limitini her iki tarafa da tanıyacak yeni bir kanun bekliyor. Bütün bunları tespit etmek, hak ve hukuk prensiplerini çiğnemeden bir karara varmak kaabildir. Hem de Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı elindeki bütün istatistik malumat ve öğrenme kaabiliyeti ile bu neticeye vasıl olabilir.

Ah şu belediye

İşte bütün bunlar görüşülür, kiraların bir limit dairesinde ödenmesi, hiç kimsenin mutazarrır olmaması istenilirken, gazetelerin ilân sayfalarını okumağa merakı olanlar bir ilân karşısında irkilmekten kendilerini alamadılar. Çünkü belediye kendisine ait bir kaç dükkânı kiraya vermek istiyor. her birisi için de 1600 lira kira talebinde bulunuyordu. Binalar. Ankara Belediyesi binası civarında idi. eski kiraları 1600 rakkamının altında idi. Toptancı sebze halinde de dükkanların kiraya verilmesi, esnaf arasında türlü şekilde tefsire uğramış. Belediyenin fazla fiyat istemesi. dükkanları fazla fiyat esasından bir de "açık arttırmaya" koyması noktasında durulmuştu. Belediye şehirli için. esnaf için. kısacası herkes için bir örnek müessese olarak kalmalıdır. Halbuki. bu şekilde fiyat arttırmalarının tesirinin ne kadar geniş olacağı tahmin edilebilir.

Her misal göstermektedir ki, bu işde «muvazeneye» ihtiyacımız çoktur; bunu bulmak zorundayız.

Ahlâk

Fuhuşla mücadele yok

Meclis'te turizm kanunu görüşülüyordu; bu kanun üzerinde de en sık söz alan milletvekillerinden birisi Burhanettin Onat idi. Turistik otellerden bahsediyordu, bir sırasını getirdi ve dedi ki:

«— Ecnebiler bizim memleketin otellerinden şikâyet ediyorlar, diyorlar ki, Türkiye'nin otellerine istediğimiz gibi giremiyoruz, istediğimiz kimse ile kalamıyoruz bize evlenme cüzdanı soruyorlar. Cüzdan olmadığım söylediğimiz zaman buyrun kapıya deyip, geçiyorlar... Böyle otelleri olan memlekete gelinir mi, kalınır mı?»

Bu sözlerin tepkileri geniş oldu. Çünkü, bir memlekette otellerin serbest olması kadın erkek münasibetlerinde çok ileri ve medeni bir diyarda bulunulduğunun delili sayılabilinirdi. Zira o memlekette, seks dâvasının en mühim unsurları halledilmiş, her türlü korkunç ihtimaller bertaraf edilmiş, insan sıhhati, gene insanın iradesine teslim olunmuş addedilebilirdi.

Bizde fuhuşla mücadele, otel kapılarını bu gibi hallerde bazı suratlara kapamak, Cemiyetler kanununun bazı hükümlerini tatbik etmekten ileriye gidemez. Fuhuşla mücadelenin unsurlarında ve esasında yanlış hareket etmekte olduğumuz bir hakikattir. Fuhuşun azalabilmesi için çareyi otellerin gayri meşru birleşmelere yasak olmasında buluyor. otellerin kapanmasına mukabil gizli evlerin karantinasının önüne geçemiyoruz. Sizin kulağmıza bir zabıta memuru arkadasınız iğilirse ve şu rakkamı verirse, meseleyi başka yollardan halletmek zamanının geldiğini derhal kabul edersiniz:

"Sadece Yenimahalle semtinde tespit edilmiş, 147 gizli fuhuş evi vardır.."

... Ve basılamaz bu evler. Sebebi de şudur: Zabıtanın bir gizli evi. irinde fuhuş yapılan. çeşitli müşterilerin girip çıktığı bir evi basabilmesi için. sucüstüne ehemmiyet vermesi lazımdır. Bu demektir ki. polis bir evi bastığı zaman, evde bulunanları kötü durumda bulamazsa, haklarında yapacağı takibat «hiçe» iner. Sadece isimlerini tespit eder; belki, ama o da belki, muayeneye sevkeder. Mimler ve bırakır. Bu on defa, yüz defa tekrarlansa, netice ayni kapıya ulaşacaktır.

Gizli bir evde yakalanan çiftleri anormal durumda bulursa, kadın hakkında takibat yapar, beraberinde bulduğu erkeği kısa bir ifadesini alarak bu da hâdiseyi şahide bağlamak için bırakır. Sanki o erkek, o kadın kadar suçlu değildir. Sanki, erkek ileri bir cemiyet olduğu kabul ettirilmek istenilen Türkiye'de bir tabudur. Ayni suça iştirak etmesi karşısında bu şekilde hareket etmek, ne dereceye kadar doğrudur, bilinmez.

Basılan bir evden çıkan kadınlar, aynı suçu üç defa islerse, o vilâyetin ahlâk komisyonuna verilirler, geneleve atılırlar. Genelevlerde o kadınların arzuları hilâfına kaldıkları pek nadir vakalardandır. Esasen girmezler bile; başka şehre giderler, ayni yolda «icrâ-ı sanat» eylemekte devam ederler. Yakalandıkları, cezalandırıldıkları vilâyetin zabıtası, diğer vilâyeti ikaz etmez, bildirmez, bir müddet sonra o kadınlar tekrar bu şehirde, içinizde ve yanı başınızdadır. Şehir değiştirmekle suçlarını affetirmis, haklarında af lâyihası çıkartmış gibidirler.

Bizde fuhuşla mücadele, Cemiyetler kanununa konulan bir kaç hükümle de kendini hissettirir; meselâ parkta bir erkek kolunu yanındaki kadının boynana atarsa, karakola götürülür, mahkemeye verilir. Cezalandırılır. Buna mukabil, penceresi açık bir meskende iki kişi anormal bir durum gösterir ve bunu herkes seyrederse, kimse «ikaz» etmekten ileriye gidemez, mesken masuniyeti vardır.

Bu sosyal dert bizde, Avrupada olduğu gibi kendini göstermemiştir. Av--pada fuhşun genişlemesinde bilhassa iki büyük harp tesir icra etmiştir. Halbuki bizde, fuhşun genişlemesine, cehalet sebebiyet vermiştir, vermektedir. Cehaletin gayri meşru ve çok para kazanma yolundaki zihinleri zehirliyen oltası bir çok Anadolu kadınının kanına girmiştir.

Bizim memlekette fuhşu topyekûn ele almak lâzım geliyor. Sosyal bir dâvayı, iki polis düdüğünün arasına sıkıştırmamak icap etmektedir. Fuhuşla mücadele her vilâyetin ahlâk komisyonu tarafından alınacak kararlar ile değil, çıkarılacak ve her türlü mücadeleyi ihtiva edecek kanunla olmalıdır.

Yoksa, otelleri yasak etmişsin, parklarda birbirine sarılmaları kaldırmışsın. Banlar bir çare ve halâs değildir. Oteli kaldırdıkça gizliliği, parklardaki samimiliği menettikçe karanlık sinemayı peşkeş çekersin.

Bütün bu yanlış mücadele, kaldırılması istenilen genelevlere, o gayri insani müesseselere sermaye getirmekten başka hiç bir işe yaramaz. Kestirme çaresi, insanlarımıza insan olarak yaşamayı öğretebilmektedir.

Cerrahi anten

Yani bir usul

Her savasın hem iyi hem de kötü tarafları vardır. Kötü yönlerini bütün tarih boyunca his etmiş bir milletiz, bunlardan bahsedemiyeceğiz. Savaşların hayırlı tesirlerine gelince, bunların arasında hekimlik sahasındaki buluşları hemen hatırlamak kabildir. Savaşların doğurduğu zaruretler ve ihtiyaçlar yüz yıllarca arzulanan ve peşinde koşulan, emek harcanan konuları birdenbire hakikat haline getiriverir. Atomun parçalanması ve bunun bütün bilim dallarına tesir etmesi hattâ pratikte bir çok sahalarda tatbik yerleri bulması böyle, yüz yıllarca aranan ve uğrunda ömür harcanan bir işin, bir hayalin bir kaç yılda imkânlar alanına girmesinden ve hakikat oluvermesinden başka nedir? Penicillin'in bulunması da hekimliğe yeni tedavi imkânları açan, bir çok hastalıklara karşı amansız bir savaşta muvaffak olmamızı sağlayan hayırlı bir başarı olmuştur. Bunu da ikinci dünya savaşma borçluyuz. Daha bunun gibi bir çok ilâçları, tedavi vasıtalarım ve metodları saymamız mümkündür.

İşte, Fransız ordusu da, uzak şarkda yaptığı son savaşlarda, harbin zaruretlerine, arazinin durumuna uygun olarak yeni bir sıhhiye birliği kullandı. Bu sıhhiye birliğine cerrahî anten (anten şirürjikal) adı verilmektedir. Kadrosu dar, ödevi mahdut, fevkalâde seyyal ve mobil olan, uçakla ve helikopterle savaşın en ileri hatlarına nakledilen, baazn da paraşüt birliklerile havadan indirilen; kuruluşu, işleyişi ve kullanılışı o bölgedeki özel ödevlerine uygun olan bu birliği şöyle tarif edebiliriz:

Yaralıları tedavi edecek ve cerrahî işler başarmağa yetkili ve kabiliyetli en küçük, otonom sıhhiye teşekkülü.

Bu birlik taktik bakımından cerrahiyi; savaş alanının mümkün olduğu kadar ileri kısımlarına götürmek arzusundan doğmuştur. 195l'de Fransız ordusunda çalışan bir anten şirürjikal'in faaliyetlerini şu şekilde özetlemek mümkündür: 1005 cerrahi vak'a kabul ve tedavi etmiş, 178 hastayı muayene etmiş bunların ilk yardımlarım yapmış, 238 vak'aya ameliyat yapmış.. Paraşüt birliklerine bağlı diğer bir anten de, iki paraşüt hareketi sırasında, 300 yaralıya bakmış, o bölgedeki 500 sivil ve askeri tedavi etmiş ve 146 yaralıya da ameliyat yapmıştır...

Paraşüt birliklerine bağlı olan anten şirürüjkaller daha çok cerrahi müdahale yaparlar. Çünkü böyle bir birlik çok zaman düşmanın gerilerine indirilmekte ve ana birliklerle karadan olan bağlan kesilmiş bulunmaktadır. O zaman da bütün sağlık işleri cerrahi antene yüklenmiş bulunacaktır.

Bu yeni birlik üzerinde yukardanberi anlattıklarımızdan ortaya çıkan bir takım meseleler vardır:

Tıbbi araştırma ihtiyacı

Dr. Esad EĞİLMEZ

Yurdumuzda, memleket hastahaneleri, numune hastahaneleri, askeri hastahaneler, iki üniversitenin tıb fakültesi, dispanserler, sanatoryomlar, prevantoryomlar v.s. gibi bir çok sağlık tesisleri vardır. Fakat bunların hiç bilinde bir araştırma servisi yoktur. Şüphesiz bu hastahanelerimizin her birinde bir çok değerli hekim kendi şahsî gayretile tetkikler ve yayınlar yapmaktadır. Fakat onların asıl amacı ve ödevi hasta muayene etmek, hasta tedavi etmek ve hasta iyi etmektir. Onlardan ayrıca geniş travaylar yapmak beklenemez ve istenemez. O halde memleketimizde de hekimliğin her dalında en basit gibi görünen konulardan en kompleks olanlarına kadar araştırmalar yapan tesislere lüzum vardır. Bu araştırmaların verimli olması için özel surette yetiştirilmiş personele, yeni fikirlere hususî tahsisata ve bu işler için müsaid entellektüel bîr çevreye ihtiyaç vardır. Bîr üniversitede bu şartların çoğu mevcuttur. Orada bir laboratuvarın, bir kliniğin başlıca ödevi bilgilerimize yenilikler getirmek olacaktır. En. esaslı kurulmuş gibi görünen telâkkiler oralarda yeniden gözden geçirilecek, tenkid edilecek veya deneylerle isbat edilecektir.

Araştırmalar için müsait çevre demek öyle bir servis demektir ki,. orada asistanların şefine itimadları olacak, karşılıklı anlaşma bulunacak, otoriteden gelen emirler ve hükümler kaldırılmış olacaktır. Yani hoca veya şef bir fikir söylediği zaman muavinler başlarını kayıdsız şartsız tastik makamında sallamıyacaklar, bellerinde lumbago varmış gibi eğilip bükülmeyecekler ve eğilip kaldıktan sonra kendilerini başları dik ve göğüsleri ilerde tutabilmek için arkalarından dayanmak gerekmiyecektir. Orada herşey büyüğün tahakkümünden ve gururundan, küçüğün korku ve riyasından değil, büyüğün geniş bilgisinden ve sonsuz müsamahasından, küçüğün gönül bağlılığından ve derin saygısından gelecektir. Bu saygı içten ve samimi olacaktır. «Kalel üstaz» usta böyle dedi, lâfı ve düşünmeden biat - aforoz edilmiş olacaktır. Böyle, araştırmalar için müsaid iklim veya çevrenin sadece üniversitelerde, hastahanelerde ve laboratuvarlarda bulunması yetmez. Bütün yurdun ilmî araştırmaların lüzumuna ve bunun modern dünyanın en büyük ihtiyaçlarından biri olduğuna inanmış olması da icap eder. İlmî araştırmalar için gayret sarfetmiyen memleketler gelişemez, buna inanmak lâzımdır. Şunu da gözden uzak bulundurmamalıdır: Hekimlik ilmi; hayat şartlarım düzeltmek, hastalıklardan korunma, hastalık başladığı zaman, onu, teşhis ve tedavi etme gibi faaliyetlerden yapılmış bir bütündür. Çeşitli hekimlik dallarını ayıran sınırlar çok zaman sunidir: Beş kıt'anın denizlerin altından mütemâdi olduğu gibi.. Hekimliğin bu şekilde bîr bütün olarak telâkkisi ihtisas fikrine aykırı değildir. Ancak ekip halinde çalışmayı gerektirir.

Bu gün tıbbî araştırmalar için laboratuvarlar, hastahaneler, pahalı ve karışık materyel, kısaca özel bir organizasyon lâzımdır. Şu halde ilim gelişmelerini yakından kovalayan ve memleketteki araştırmalarda ve yeni buluşlarda önderlik etmesi gereken üniversitelerin yanında ödevi klâsik bilgilerin tatbik yeri olmayan, kendini tamamen meçhul olanın, bilinmiyenin tetkikine vermiş insanların toplandıkları ayrı müesseselere, yani araştırma servislerine ihtiyaç vardır. Üniversiteler geleneklerine göre genç araştırıcıların toplandıkları merkezlerdir. Bir memleket tıbbi araştırmalarının dinamik olmasını istiyorsa üniversitelerine yalnız eğitim işlerini yürütecek kadar değil fakat araştırma işlerine yetecek miktarda da kredi vermelidir. Eğer bir üniversite kendi ödevinin sadece eğitim yapmaktan ibaret olduğuna inanmışsa ve araştırmalar için teşebbüsleri yoksa ödevini yapmıyor dernektir. O zaman yeni ve verimli fikirlerin kaynağı kurur. Büyük buluşlar -ihtimal verilmiyenin - etüdünden doğar. Araştırıcılar; araştırmaları onları hangi noktaya götürürse götürsün çalışmalarında serbest olmalı, harcanan para menfaat temin etmese de yine bilinmeyeni eselemekte devam etmelidirler. Demek ki üniversiteler eğitim görevlerinin yanında araştırma işlerile de uğraşan; tıb ilminin klâsik, kökleşmiş bilgileri yanında, mesleğin genç elemanlarına araştırma heyecanını ve itiyadını da aşılayan ve tıb ilminin gelişmelerine önderlik eden birer yuva olmalıdırlar. Bütün gayretlerine rağmen üniversiteler bir memleketin topyekûn araştırma işlerini başaramazlar. Onların yanında yalnız ilmi araştırma ihtiyacından doğmuş millî araştırma müesseselerine ihtiyaç vardır. Bir çok memleketlerde bu amaçla çeşitli merkezler kurulmuştur. Bunların herbiri kanser, tropikal hastalıklar, verem, çocuk felci, kan hastalıkları gibi ayrı konularla uğraşmaktadırlar. Bu araştırma merkezlerinin hem kendi bulundukları memleketlerdeki ilim adamlarıle hem de bütün dünyadaki bilginlerle te-

a) Cerrah yaralıların ayağına mı gitmelidir?

b) Yoksa yaralıyımı cerraha ulaşdırmak lâzımdır?

Bu iki sual hâlâ münakaşa konusudur. Birinci sual kabul edilirse cerrahi antene lüzum vardır. İkinci fikre tarafdar olanlara göre de cerrahi anten faydasız bir teşekküldür. Mümkün olan hallerde yaralının cerraha götürülmesi en doğru yoldur. Bunu çatışma konusu yapmağa bile lüzum yoktur. Zaten herhangi bir bölgede savaşan birliklerin gerisinde büyük cerrahi merkezler kurulmuş bulunacağından, buralarda modern tekniğin gerektirdiği bütün malzeme de temin edileceğinden, yaralıların ileri hatlardan sür'atle buralara tahliye edilmesi tercih edilir. Böyle modern vasıtalarla savaş hattından uzak bölgelerde kurulan cerrahî merkezlerde her türlü tedavi ve müdahale imkânları ve şartları ileri bölgelerden daha uygun ve daha verimlidir. Böyle bir tahliye ancak sür'atli araçlarla yapılabilir ve bu iş için de uçaklar ve helikopterler kullanılır. Yaralıların ileri hatlarda bu tahliye için dikkatle hazırlanmaları da lâzımdır: antibiyotikler yapılacak, hibernasyon tatbik edilecektir...

Anten şirürjikallere muhalif olanlar bu işlerin ileri hatlarda anten şirürjikaller olmadan da yapılabileceğini söylemektedirler. Anten şirürjikallere tarafdar olanlar ise, savaş alanının en ileri kısımlarında, yaralının düşüp kaldıkları yerlerde, yaralı yuvalarında bile onları tedavi etmek ve ameliyat yapmak imkânı okluğunu ileri sürmekte ve bilhassa cerrahın buralarda çalışmasının erlerin morali üzerinde büyük tesirleri olacağım söylemektedirler. Mümkün olduğu zaman yaralının geriye, savaş hattından uzaklara taşınarak esaslı bir hastahanede ameliyat ve tedavi edilmesinin arzuya değer okluğu muhakkaktır. Fakat bu istek, henüz deneyleri yapılan böyle bir sıhhiye teşekkülünün kaldırılmasını gerektirmez. Ancak antende çalışan operatörlerin sadece aldıkları direktiflere göre hareket etmeleri, bıçaklarını kullanmakta idareli, olmaları ve icap eden yerde bisturiyi bir tarafa bırakarak küçük cerrahi işleri başarmaları lâzımdır. Kıta tabipleri yalnız başlarına yaralıların tedavilerini sağlayamazlar. Yetkileri de sınırlıdır. Anten onların yükünü azaltacak, çalışmalar verimli olacak, işler yolunda gidecektir.

Eğer hibernasyon harp cerrahisinde umulanları ve kendinden beklenenleri başarabilir ve bundan sonra savaşlarda her zaman tatbik edilecek bir hale gelirse belki de anten şirürjikallerin ödevleri arasına yaralılara hiberasyon tatbik etmek de girecektir. Anten şirürjikal hafif olmalı, malzemesi ona göre ayarlanmalıdır. Bu küçük cerrahi teşekkülün sabit bir hastahane malzemesile ağır hareket eder bir bale getirilmesi hiç bir zaman düşünülmemelidir. Kanaatimizce, anten şirürjikal üzerinde durulması, muhafaza edilmesi ve kendisinden faydalanılması lüzumlu bir sıhhiye birliğidir. Bu birlik sayesinde Fransızlar Hindiçini de yaptıkları savaşlarda bir çok insan hayatı kurtarmağa muvaffak olmuşlardır. Yalnız bu birliğin, tedavinin yeni gelişmelerine ve harp sanatının yeni şartlarına göre bar düzene konulması da gerekmektedir. Dr. E.E.

Cerrahi faaliyetle

Bir de alttakine sorun

masları ve münasebetleri vardır. Bu merkezlerin idare komitesi elemanlarının herbiri o meseleler üzerinde başarılar kazanmış en önemli ilim adamlarıdır. Bunların tayini falanın falanı olduğu için değil: akrabalık, yakınlık, sadakat ve bağlılık ölçülerine göre de değil; sadece liyakatlerine ve değerlerine ve bilgi sahasında edindikleri şöhretlere göre yapılır. Etek öpme ve yalama epidemisine yakalanmışların buralarda yerleri yoktur.

Araştırma merkezlerinin ödevleri şunlardır: Tıbbi konularda devlete önderlik etmek, sosyal önemi olan konularda ve acele durumlarda bütün memleketi aydınlatmak, üniversite dışındaki enstitülerde araştırma Merini desteklemek, başka memleketlerden ve başka enstitülerden gelen yenilikleri toplamak, sıralamak, yurdun başka araştırma ünitelerine yaymak, bu surede araştırma merkezleri arasındaki koerelasyonu sağlamak..

Bütün bu işleri millî araştırma merkezi bir çok yollardan başarmağa çalışır. Üniversitede çalışan araştırıcılara tahsisat verir, üniversiteler dışındaki araştırıcılara maddî yardım yapar. Büyük araştırıcıların çevresinde ekinler teşkil eder. Bunları destekler. Yüksek ihtisası gerektiren konuların etüdü için özel laboratuvarlar kurar. Bir üniversite bütçesinin kaldıramıyacağı masrafları gerektiren en fazla ve pahalı materyali icap ettiren konuların etüdü için yardımlar yapar.

Milli araştırma merkezi genç araştırıcılar için burslar verebilir. Bu bursların süresi bir kaç yıl da olabilir. Fakat bunlar deneme döneminde olan bir araştırıcı için yeter bir destek olsa bile biraz ilerlemiş, kabiliyetini isbat etmiş olanlar için kâfi bir yaşama emniyeti sağlamazlar. Onların ömürleri boyunca himaye edilmeleri lâzımdır. Araştırma enstitülerine alınacaklar üniversitelerden genç elemanlar arasından seçilecektir. Dışardan gelenlere de açık kapı bırakmak lâzımdır. Üniversiteden gelen bir kimse iyi bir araştırıcı olmadığı halde dışardan alınanların daha muvaffak oldukları da vakidir. Bu ayrı bir kabiliyettir. Araştırmada muvaffak olacakları seçmek için de ne bir test, ne bir imtihan vardır. Bu kabiliyet zamanla ve uzun yıllardan sonra sezilecektir. Bu işlerde başarı gösteremiyenlere de hemen başka bir iş aramalarını söylemek ve daha elverişli olanlara yol açmak lâzımdır. Bir memleketin bütün yarınını ve geleceğini ilgilendiren, onun yaşama ve yükselme imkânlarım tayin eden böyle önemli bir konuda müsamaha caiz değildir. Akşam yemeğinden sonra, beyin kanun mideye yolladığı sırada, yabancı bir dilden ilim aktaranlar, aynı konuların dar çevresinden sıyrılamıyanlar, canbazhane beygiri gibi hep aynı dairenin üzerinde dönüp durduğu halde büyük yol aldığını sananlar, haklı veya haksız ele geçirdikleri unvanların gölgesine sığınarak nargile içen ve şekerleme yapanlar, babasının nışanını bayram günlerinde göğüslerine ilişdirenler buralarda yer bulamamalıdırlar. Bu memleketin başarılı insanlara ihtiyacı vardır, bacı baba leylek gibi harabelerin bacasında gaga takırdatanlara değil...

ASKERLİK

Yedek subaylar yemin ediyor

Bakalım istikballeri ne olacak

Ordu

Bir müstehlik sınıf mı?

Orduların müstehlik bir topluluk olduğu ve bunların müstahsil hale sokulması fikri zaman zaman muhayyeleri meşgul etmiş bir düşüncedir. Buna göre silâhlı kuvvetlerin büyük insan gücünden, vasıta ve makinelerinden millî ekonominin direkt olarak istifade etmesi ve büyük iş kuvvetinin istihsal sahasında vazifelendirilmesi lâzımdır. Bu konuyu isleyenler, böylelikle elde edilecek çeşitli mahsullerin çokluğunu belirtirler, bütçe tasarruflarını hesabederler ve bu paralarla kültür ve bayındırlığa yapılacak hizmetleri sayar dökerler. Bazen de bu hayali genişleterek, ordu içinde «bahçıvan bölükleri, çiftlik taburları... vesaire» yapılmasından bahsederler. (Çağımız dergisi - Kasım 1954)

Belli bir müddet içinde silâhlı kuvvetlere sarfedilen paraların yekûnunu ele alarak bunlara «heder olmuş masraflar» diyen ve bu büyük para miktarı ile başka sahalarda neler yapılabileceğini anlatarak «düşüncesi bile insanı gaşyeden bir hayal âlemi «yaratanlara da rastlanmıştır. (Ulus 20 Ekim 1949)

Milli müdafa masraflarının başka sahalara nakledilmesiyle birçok işlerin başarılmasına imkân olduğunda şüphe yoktur. Fakat uzun bir mazinin bütün idaresizlikleri, cehaleti ve suistimalleri yüzünden vaktinde milli ekonominin inkişaf edemeyişine daima askeri masrafları sebep göstermek doğru bir düşünce tarzı olarak kabul edilemez. Hele ordunun rençberlik yapması gibi fikirleri sadece fantazi olarak telâkki etmek kâfidir.

Ordunun masraflarını «ziyan olmuş para» ve orduyu sadece müstehlik saymak yalnış bir düşünüştür. Orduya sarfedilen para millî varlığın emniyet sigortasıdır. Bu masraflar ekonomik, sosyal, kültürel ve politik sahalarda milli inkişafın dayanacağı ilk temeli meydana getirirler. Ancak bu surede elde edilen bir emniyet örtüsü altındadır ki, millî varlık gelişme imkânını bulur. Emniyeti şüpheli bir memlekette ne yerli ne yabancı sermaye iş yapmak cesaretini bulamaz. Bundan başka milli müdafaa masraflarımızın şimdiye kadarki ekonomik gelişmelere mâni olacak kadar büyük olduğu iddiaları da pek yerinde değildir. İkinci Dünya Harbi esnasındaki müdafaa masraflarının daima «muazzam» olarak tavsif edilmiş olmakla beraber bunlar millî gelire nispet edilirse hiç de o kadar büyük olmadıkları anlaşılır. İkinci dünya harbi içinde, bütçede büyük bir yer tutan askerî masraflarımız hiçbir zaman olağanüstü bir mahiyet almamıştır.

Müstahsil ordu fikrine gelince: bugünkü askerlik işleri, yeni harp metodları, silâhların çok sayıda ve çeşitli oluşu orduya, harbe hazırlanmak için o kadar çok vazife yükler ki, muvazzaf askerlik müddetleri bile kâfi sayılmaz. Bu kadar ağır ve devamlı vazifeler içinde kıt'aların bir de tarla sürmek, mahsul yetiştirmek için zaman bulabileceklerini düşünmek fazla hayalperestlik okur. Bundan başka ordunun sadece kendi vazifesi ve isleriyle meşgul olurken dahi milli ekonomiye, kültürel ve sosyal hayatın gelişmesine hizmet ettiğini unutmamak lâzımdır. Mühim bir kısmı hiç okul görmemiş yüzbinlerce vatan çocuğu için ordu bir büyük okuldur: orada vatandaşlık vazife ve bilgilerini, okuyup yazmayı da öğrenir veya geliştirir. Orduda çeşitli teknik işler üzerinde yetişmiş vatandaşlar millî ekonomi içinde faydalı ve müstahsil elemanlar olurlar. Yurdun her tarafından gelen gençler, orduda birbirleriyle tanışır ve kaynaşırlar. Milli birlik orduda pekleşir. Yalnız bu faktörler bile orduya sarfedilen paraları ziyan edilmiş saymanın doğru olamıyacağını gösterir. Ordunun ayrıca müstahsil olmasına ne lüzum vardır ne de imkân. Ordu istihsal kuvveti değil, müdafaa kuvvetidir.

Strateji

Bir konferans

Mareşal Montgomery 21 Ekim 1954'de Londra'da silâhlı kuvvetler müessesesinde Üçüncü Dünya Harbi hakkında bir konferans vermiştir. Konferansa Mareşal Allan Brooke riyaset etmiş, kara deniz ve hava kuvvetlerine mensup seçkin bir dinleyici kitlesi hazır bulunmuştur.

Konferansın konusu «Pencereden Üçüncü Dünya Harbine bir bakış» idi. Mareşal, NATO'daki 14 devlet hizmetinde enternasyonal bir asker olarak konuştuğunu söylemiş ve zamana uygunluğu muhafaza sureti ile ilerlemek için, son zamanlarda müdafaa meseleleri üzerinde yapılmış olan açıklamalardan daha sarih olarak askerî şeflerin beyanatta bulunması lâzım geldiğini ifade etmiştir.

Mareşal Montgomery'in konferansı hülâsa olarak şunları ihtiva ediyor:

«Atom, güdümlü mermiler ve diğer silâhlar inkişaf ettikçe, daha çok aşikâr olacaktır ki, hakikî bir harp, iki taraf için de karşılıklı bir intihar olacaktır. Bu sebeble soğuk harbin en mühim meselesi onu, hakîkî harbi açmadan kazanmaktır.

Soğuk harbi kazanmağa çalışırken taraflardan birisinin yanlış hesabı üzerine istemiyerek hakikî harp meydana gelebilir...

Şimdiki durum ve tansiyon uzu: zaman devam edecektir. NATO plânları, atom silâhlarının kullanılacağına göre yapılmaktadır. Sivil müdafaanın büyük ehemmiyeti vardır. Üçüncü Dünya Harbi kasden başlıyacak olursa üç safha halinde cereyan edebilir: Birinci safha, hava ve okyanuslarda hakimiyeti mücadelesi. İkinci safha düşmanın kara kuvvetlerinin ezilmesi. Üçüncü safha, düşmanın bütün memleketi batının hava kuvveti tesiri altına girmiş olacağından her tarafına taarruzlar yapılabilir. Ta ki, sulh şartlarını kabul etmiş olsun, İkinci ve üçüncü safhalar birlikte de cereyan edebilir. Bu harpte hava, deniz, ve kara savaşları şöyle olacaktır:

Hava kuvveti hakim faktör olacağından, havada harp kaybedilirse, harp

de kaybedilmiş olacaktır. Pek yakın bir zamanda harp olursa pilotlu tayyareler kullanılacak ve bunlar barış zamanında dahi muharebeye hazır bulunacaktır. Biraz daha zaman geçerse, şark devleti, kâfi atom silâhları ile uzun mesafeli tayyarelere kâfi derecede malik olacağından batının hava üstlerine taarruz edebilir. Bu devrede dahi iki taraf pilotlu tayyareler ile muharebe edecektir. Bundan evvel hava müdafaa teşkilâtı ikmal edilmiş olmalıdır.

Beş sene sonra harp olursa, iki taraf da pilotlu tayyareye lüzum olmadan düşmanını bombardıman imkânlarını temin etmiş olabilirler. Böyle bir taarruza kargı müdafaa tertipleri alınmalıdır. Bu taarruzlarda atom kullanılacaktır.

Denizlerde batı devletleri hâkimiyeti elde bulunmalıdır. Atlantik hâkimiyetini kaybettiği takdirde batı harbi kazanamaz. Açık denizlerde büyük tehlike deniz altı ve bava taarruzlarıdır. Sularda mayın tehlikesini de buna ilâve etmelidir. Büyük okyanuslarda hareket edecek deniz kuvvetlerinin kendi hava kuvvetleri olmalıdır.

Deniz hâkimiyetinde de büyük faktör hava kuvveti olacaktır. Artık büyük harp gemileri zamanı geçmiştir. Küçük gemilerle denizaltı gemileri ehemmiyet kazanmıştır. Tayyare gemileri henüz ehemmiyetlerini muhafaza ediyorlar. Fakat ileride bunu kaybedebilirler. Kara ordularında da, seferberliğe lüzum kalmadan hemen harbe girebilecek hazır kuvvetler bulundurulmalıdır. Bunların arkasında, seferberlik ilânından sonra teşekkül edebilecek ihtiyat kuvvetleri hazırlanmalıdır.

Her millet iyi sivil müdafaa teşkilâtına malik olmalıdır. Batı ordularının ihtiyat yetiştirme teşkilâtı tamamiyle yenilenmelidir.»

Şanlı ordu

Zafer hâlâ süngünün ucunda mıdır?

KADIN

Moda

Saçlarınız için

Kuzum neden benim saçlarımı kesmek istemiyorsunuz?

— Saçlarınız bu hali ile o kadar güzel ki, madam, elim kesmeğe varmıyor.

— Kısa da güzel olur. Hani, Ahmet beyin hanımına kestiğiniz saç gibi. Ona yakışıyor da bana neden yakışmasın?

Muhavereye kulak misafiri olan bir hanım, berberin bıyık altından güldüğünü gördü. Öyle ya, her düşündüğünü açıkça söyliyebilir mi idi.. Zaten ne terbiyesi buna müsaitti, ne de berber dükkânının müşterisiz kalmasını isterdi. Kulak misafiri, berberin aklından geçenleri okudu; Hanımın büyük ve aşağı kıvrık burunlu profili hiç te cazip değildi. Bu gayrî müsait profille bir kadına kısa saç kesmek cinayet demekti. Fakat ne çare, hanım kusurunu görmüyordu ki. İmalı sözlerden de anlamıyordu. Neticede berber vazifesini yapmakla mükellefti. Müşteriyi ikaz ederdi, ederdi ama, neticede hanım ille de Ayşe hanımın saçı gibi isterim diye tuttursa, çaresiz makası eline alır, katliâma başlamadan «beğenmezseniz karışmam» sözleri ile, saçı keser. Doğrama bittikten soma da:

— Pek yakıştı, teraneleri ile müşterinin ensesindeki saç kırpıklarını fırçalar.

Berberler ile müşteriler arasındaki fikir ihtilâfı daima mevcuttur. Pek az kadın kendine yakışan saçı bilir veya verilen tavsiyeyi dinler. Çoğu moda olan saçı ne pahasına olursa olsun takip etmek ister. Bazıları bir defa denedikten sonra, baştan fikirlerini hiçe saydıkları kocalarının sözünü dinlemeyi tercih eder.

Zaman zaman saç modası değişir. Gözün alıştığı moda saç stiline tamamen aykırı saç tuvaleti yapmak muhakkak ki tuhaf durur, ve demode olur. Zaten saç ta giyim kuşam modası ile ahenkli bir şekilde değişir. Aşağı yukarı moda olan saç tuvaletini takip etmek icabeder. Meselâ, dik yaka moda iken omuzlara dökülmüş saç veya düşük bir topuz hiç te hoş durmaz, pratik te olmaz.

Bugünün saç modasında esas fikir, başı mümkün olduğu kadar ufaltmak, saçı kısaltmak ve adeta arkadan rüzgâr esiyormuş gibi yüze doğru «akroşkörler» halinde indirmektir.

Kısa saç biraz da iddialı bir. tuvalettir. Yüzün bütün hatlarını ortaya çıkara. Kısa saç keserken en çok dikkat edilecek şey profildir. Çenesi dışarı, burnu çok büyük ve aşağı kıvrık ve ağzı içerlek olan kadınlar çok kısa saçtan kaçınmalıdır. Bazan, pek nadiren, bu tipteki kadınlara kısa saç yakıştığı da vâkidir. Bazı hanımlara yüze doğru inen saç perçemleri yakışmaz, bazılarının kulakları korkunç derecede çirkindir, örtmeleri lâzımdır. Bazı kadınların yüzü çok ufaktır, alın kısmını kabartmaları icab eder.

Buna yakışan: kısa saç

Ama size uzunu gidebilir..

Bugünkü modaya göre, ille saçları kısa kesmek şart değildir. En mühim nokta, başın ufak olmasıdır. Arkaya doğru sımsıkı toplanıp «at kuyruğu» denilen saç tipi, topuz nevileri de çok revaçtadır. Mühim olan, esas fikri ele alıp, modaya yakın, fakat insanın kendisine yakışan bir saç tuvaleti yapmasıdır.

Kaçınılması icab eden şey de, saçaklı, uzun saçlar XIV. cü Louis devri perukalarına benziyen buklelerdir. Bilhassa uzun saç terendaz ve şık duran kısa saç ve topuzun yanında bayağı kalmaktadır. Fakat bazı insanlara demode olmasına rağmen uzun saç çok yakışır ve iyi durabilir.

Nice kadınlar vardır, yüz hatları hiç te güzel değildir. Fakat kendilerine, yakışacak saç ve yüz tuvaletini bilirler, kusurlarını gözden kaçırmıya çalışır, yüzlerinin güzel yerlerini ekspoze ederler ve güzel savdan birçok kadından daha hoş ve cazip görünürler. Beğendiğiniz kadınların hepsi güzel yaratılmamıştır. Sadece kendilerini daha güzel göstermeği bilirler. Bazıları da güzeldir, ama saç tuvaletleri ve her halleri ile güzelliklerini berbad ederler.

Şunu unutmıyalım, yapacağınız saç moda olandan ziyade size yakışan olmalıdır. Erkeklerimizin çoğu «saçı uzun, aklı kısa» darbımeselini benimsediklerinden mi nedir bilinmez, daha ziyade uzun saçları tercih ederler. Bunu da hatırdan çıkarmayın!. G.G.

Güzellik

Mideniz ve cildiniz

Yalnız yemek hazırlamak değil, yemek yemek de bir sanattır. Ekseri insanlar çok çabuk çiğnedikleri için yediklerini fena hazmederler. Sabahları büroya, mektebe yetişmek veya evdeki

işlerine biran evvel başlıyabilmek için, ayak üstü bir kahvaltı edenlerin miktarı çoktur. Öğleyin de bürodan veya mektepten bir koşu eve dönüp karın doyurmak veya gürültülü bir lokantada alelacele açlığını bastırmak aldığımız gıdaları iyi hazmetmemize manidir. Halbuki iyi çiğnenmemiş bir yemek, ne kadar iyi tanzim edilmiş olursa olsun, tam bir fayda temin etmez.

Geçen asrın sonunda, Amerika'da «Horace Fletcher» gıdaların tam bir lapa haline gelinceye kadar çiğnenmesi nazariyesini o kadar kabul ettirmişti ki bundan «Fletcherisme» ismi verilen yeni bir yemek yeme usulü çıkmıştır. Bu usulü milyonlarca insan, moda halinde takip ediyordu. Çünkü daha iyi hazmetmek sayesinde daha az yemek mümkündü ve neticede birçok miğde rahatsızlıkları önleniyordu. Fakat sürat asrı «Fletcherisme» e galebe çaldı. Meşgaleleriniz ne kadar fazla olursa olsun, daha yavaş yemek yemeğe gayret etmelisiniz. Unutmayın ki ekmek ve bütün nişastalı maddelerin şekerli gıdaların, meyvelerin ve sebzelerin hazmı ağızda başlar. Bu maddeleri teşkil eden parçaların herbiri, ağızdaki salye ile, ne kadar iyi ıslanmış olursa hazımları o kadar kolaylaşır. Meselâ çiğnenerek yeniden bir portakal bir anda içilen portakal suyundan daha çok faydalıdır.

Buna mukabil et, yumurta, balık gibi gıdaların hazmedilebilmeleri için ayni derecede çiğnenmeleri şart değildir. Çünkü bunlar daha ziyade miğde asidleri ile hazmedilirler. Kedilere ve köpeklere dikkat ediniz, yalnız et yedikleri için, onu biç' çiğnemeden, parçalar ve yutarlar. İnsanlar ise eti yalnız yemezler. Beraberinde ağıza atılan sebze ve nişastalı maddeler iyice çiğnenmek zorundadırlar.

Yalnız et yerseniz, onu bilâkis çok çiğnemeden yutunuz. Çünkü aksi halde miğdeniz aldığınız et gıdasını çabuk boşaltır, bu da vücudunuzun ondan tam manâsile istifade etmemesine sebep olur.

Kısacası acele yemekleriniz için de nişastalı maddeleri, sebzeleri tercih ediniz. Az yiyiniz, çok çiğneyiniz.

Sosyal hayat

Amerika'nın bir No.lu kuvveti

Amerika'da, bilhassa basit muhitlerde, bir erkeğin karısına anne diye hitab etmesi sık sık duyulan bir şeydir. Çünkü Amerikalı erkek, tıpkı evdeki çocuklar gibi, günlük hâdiselerde, karısının hâkimiyetini benimsemiştir. Bunun için erkeklik gururunun kırılacağını asla düşünmez. Vazifeler ayrılmıştır. Hayatını evine ve çocuklarına vakfetmiş bir anne, Amerikalı erkek nazarında adeta mukaddes bir varlıktır. Mademki vazife onundur, erkek onun işlerine karışmayı fuzuli bulur. Çünkü Amerikalı ihtisasa hürmet eder. Fakat ev kadınlığı ve annelik ne kadar şayanı hürmet bir şey olursa olsun, kadının yalnız evine kapanıp, dünyada olup bitenlerle alâkasını kesmesi Amerika'da katiyyen hoş görülmez. Gaye şudur: «Yuva, ideal bir kadın için hayatın ve alâkaların merkezi olmalı, fakat hiç bir zaman, kadının bütün alâka çemberini teşkil etmemelidir. Mutfağınızdan çıkıp dışarıda olup bitenlerle alâkadar olunuz. Yalnız kendi küçük hayatınızı değil, memleketinizin ve devrinizin hayatını yaşayınız, çünkü memleketiniz de sizden alâka bekler ve sevginize muhtaçtır. Politika nedir?.. Bu, aldığımız tereyağının fiatının inip çıkmasına sebep olan, çocuklarınıza iyi veya fena mektepler hazırlayan, günlük hayatinizi karışan bir vakıadır. Şu halde, ben politika yapmam demeyiniz...»

İşte Amerikalı kadına yapılan telkinler bunlardır. Netice şudur ki, Amerika'da politikaya atılan herhangi bir namzet, kadınların reyini ihmal edebileceğini aklından geçiremez; rivayete göre General Eisenhower'in reisicumhur olmasında kadınlar büyük rol oynamışlar ve Eisenhower bunların tesiri altında kalarak iki kadına kabinede yer vermiştir. Bu iki kadın da evli ve çoluk çocuk sahibi idiler. Fakat asıl mühim olan iki kadının mühim mevkilere getirilmesi değildir. Bu gibi şeyler biraz da sembolik olabilir. Kadınların Amerikadaki siyasi faaliyetlerini anlıyabilmek için kadın mecmualarına göz atmak kâfidir. İşte Women's Home Companion"... Tirajı 4.250.000. Bu mecmua ne ile övünüyor?.. Son modelleri teşhir etmekle mi? Hayır! Açtığı mücadele sonunda, meclise yeni teklifler getirmiş olmakla!.. Ele alman mevzular arasında mekteplerin bozulmasını, müstehcen edebiyatın yayılmasını Önleyecek tedbirler vardır. Meselâ bu mecmua otobüs şoförlerinin ehliyet almadan önce meslekî testlere tâbi tutulmamalarını ve buna benzer bir çok emniyet tedbirlerini tenim etmiştir.

Muhtelif siyasî partilerde çalışan bir çok kadınlar vardır. Fakat bunları, vakitlerini nasıl öldüreceklerini bilmeyen boş kadınlar zannetmeyin. İşçi bir kızın hafta tatilim veya bir ev kadınının sinema saatini feda ederek, bu partilerde, hemde seve seve, memleketlerine hizmet ettiklerine inanarak çalıştıklarım görmek mümkündür. Aralarında milyarder kadınlar da vardır. Siyasî görüşler birleşince bütün bu insanlar öyle anlaşırlar ki!..

Amerikan kadınlarının bu faal hayatlarının hiç bir mahzuru yok mu? İhtimal evet, kan koca çoğu zaman ayrı-ayrı yaşamaktadır. Kadınlar sık sık kendi aralarında toplanır öğle yemeğine kulüplere, siyasî partilere, kendi meşgalelerine giderler. Akşam yemeklerinde kocaları ile buluşur, yemekten sonra da kadınlar, ekseri, ayrı bir odaya çekilmeyi normal addederler... Amerikan adetleri içinde, Avrupalıların en çok yadırgadıkları şeylerden biri de budur...

Amerikalı erkek başkalarının karısı ile hiç alâkadar değildir kendi karısı ile pek az alâkadardır. Onun için akşam yemeğinden sonra, kadınların ayrı oturmalarında hiç bir mahzur görmez! Hattâ memnundur, çünkü aksi halde, mevcut kadınların hepsine söz hakkı verip mütemadiyen susmak durumunda kalacaktır.

Avrupadan yeni gelenleri kadınlarla erkekler arasındaki bu alâkasızlık çok şaşırtır. Alınan terbiyenin bunda şüphesiz büyük rolü vardır. Çünkü şahsi; meselelere temas eden düşünce ve hislerin açığa vurulması ve ifade edilmesi orada adet değildir.

En kuvvetli bağ

Aile!

Avrupalı bir kan kocanın alışkanlıkla yaptıkları bir çok samimi jestleri Amrikalı karı koca arasında katiyyen göremezsiniz. Meselâ Amerikalı bir erkek karısının elini eline almaz Veya saçlarını okşamaz. Neden? Acaba böyle arzular duymazlar mı? Cesaret mi etmezler, yoksa adet mi değildir? Herhalde adet değildir.

Amerikada hiç kimse adetleri haricinde, istediği gibi yaşamağa cesaret edemezi Zaten kuvvetli cemiyetlerde hep böyle değil midir? Müşterek hayat nekadar kuvvetli olursa şahsi hürriyet o kadar azalır.

Tabii bu dümdüz hayatın bir takım reaksiyonları da görülmektedir. Bir kadın kocasını başka bir kadınla yakalarsa, mesele çıkarmaz, fakat artık o erkeğin hoşuna gitmek için hiç bir gayret sarfetmez! Bütün bunlar kadınların erkekler gibi bir çok meşgaleleri olduğundan ileri gelmektedir. Hissi bir mağlûbiyete uğrayan bir kadın kendini kolayca başka şeylere verebilir. Amerikada kadınlar ihtiyarlamayı çabuk kabul ederler...

Bütün bunlara rağmen, mecmualarda hep şu tavsiyeleri okursunuz: «Kadın olunuz!» Bilhassa büyük şehirlerde cinsi cazibeye erkekleri cezbedecek saç ve elbise şekillerine çok ehemmiyet verilir. Fakat bunlar daha ziyade harici görünüş ve şekil olarak kalır... Daha doğrusu Amerika'da kaybolmakta olan «kadınlık», mefhumunun yakalanması için sarfedilen gayretlerdir. Bu gayret her yerde göze çarpar. Erkeklerle tamamile müsavi bir hayat yaşayan kadınlar, harici hayatta, onlardan daha zayıf cinse yapılacak her muameleyi beklemektedir. Çantanızdan bir sigara mı çıkardiniz? Beş on çakmak birden parlar, Asansöre mi bineceksiniz? Yolunuzdaki bütün erkekler şapkalarını çıkarırlar. Bir lokantada yemek esnasında sofradan mı kalktınız? Erkeklerin hepsi ayağa kalkar. Siz dönünce aynı şeyi tekrar ederler...

Bu tarz yaşayış hususi hayatlarında Amerikalı kadınları mesud ediyor mu bilmiyoruz, fakat muhakkak olan şey Amerikalı kadının sosyal hayatta çok muvaffak olduğudur. Fakat ne de olsa kadın kadındır.

İşte size hakiki bir hikâye: Bundan bir müddet evvel, «New York Herald Tribüne» ile "New York Post" gazeteleri arasında şiddetli bir münakaşa olmuştu. Mevzu oldukça ciddi idi. «Acaba demokrasimizin sağlığı için gelecek seçimde iktidar partisi değişmeli midir?» Günlerce yazılıp çizilen ciddi makalelerden sonra bir gün New York Post öbür gazetede münakaşayı açan kadın muharririn çok çirkin bîr resmini basmış ve ertesi gün şu cevabı almıştı: "Arşivlerinizde saklamanız için size başka bir resmimi yolluyorum, çünkü ben bastığınız resimdeki gibi iki bin yaşımda değilim! Böyle bir resmimin mevcudiyetinden ise hiç haberim yok."

Bütün bunlar bir yana; biz Türk erkeklerinin, Amerika'da olduğu gibi ne bu kadar aşın ve yapmacık nazik, ne de aşırı kaba ve şarklı olmalarını istiyoruz. J.C.

RADYO

Propaganda

Nemize gerek

1954 senesinin son ayının 24 ncü günü, Ankara'daki Amerikan kolonisine mensup, sahibi selâhiyet bir zat, telefonu açtı ve radyo müdürlüğünü istedi. Mensup olduğu ve çalıştığı Amerikan müessesesinin santralı, kendisine radyo müdürünü bağladı. Amerikalı, kısaca kendini takdim etti ve milletine has sürat ile derhal arzusunu anlatmağa koyuldu. Anlattı, anlattı ve cevap bekledi. Karşısındaki zat sabırla dinlemiş ve Türkçe olarak cevap vermişti. Radyo müdürü İngilizceye yeni merak sarmıştı, «yes» veya «no» diye cevap verebilmesi için söylenenleri anlaması lâzımdı. Halbuki devam ettiği İngilizce derslerinin henüz ilk kursunda idi.

Sahibi selâhiyet olan ve bir noel yortusunda memleketinden çok uzakta bulunan, dolayısiyle memleketindeki yalanları ile bir irtibat temini için arzu dolu Amerikalı şaşırdı. Telefonu kapadı, santrali buldu, radyo idaresinde iyi İngilizce bilen birisinin aranmasını istedi. Bekledi ve neticede konuştu. Karşısında radyo program müdürü Naci Serez vardı. İngilizce bilip bilmediğini müdüre sorduktan ve «âlâsından» cevabını aldıktan sonra, derdini anlattı:

«— Ankara radyosu vasıtasıyla her sene Amerikan kolonisi, Amerika'daki ailelerine noel mesajları gönderirler... Bu sene de, ayni şeyi yapmak arzusundayız. Acaba nasıl ve ne şekilde?..»

Cevap, özür dileme ile başladı ve «Maalesef bu sene buna imkân görülemiyor» diye bitti.

Telefonlar kapandı. Amerikalı şahıs durumu âmirlerine bildirdi. Beraberce düşündüler, taşındılar ve bu reddin sebebini bir türlü anlıyamadılar. Halbuki Türk makamları yılbaşı ve noel dolayısiyle, Amerikan kolonisinin ihtiyacı olan iki bin küsur çamı vermekten -İki bin çam bir küçük ormandır - çekinmemişti. Ayrıca, her sene, Ankara radyosunun kısa dalgasından memleketlerine noel mesajlarım rahatça göndermişler, şunun üzerine kendilerine gelen mektuplarda Ankara radyosundan takdirle bahsedildiğini görmüşlerdi.

«Noelinizi ve yeni yılınızı tebrik ederiz»
İmza : Mr. ve Mrs. Eisenhower

Radyonun bir üst makamı Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü idi. Buraya müracaat ettiler ve şu cevabı aldılar:

«— Umum Müdürün emri ile bu sene kısa dalgadan böyle bir neşriyat yapmağa imkân yoktur..»

Hayretleri iki misline çıktı. Çünkü Muammer Baykan Amerika'da tahsil etmişti. Amerika'da ise reklâm ve propaganda en ön plânda tutudan bir nesne idi. Hiç «değilse, bin veya iki bin Amerikalı - Teksas'lı, İndiana'lı Washington'lu - memleketine senede bir mesaj gönderiyor, bu suretle belki beş, belki on bin Amerikalı, bir «Ankara radyosunun» varlığından haberdar olabiliyordu. Hangi dalgada çalıştığını öğreniyordu.

Umum Müdürlük, bu rakkamı denize düşen bir damla addedebilirdi. Fakat o damlanın etrafına çizeceği halkaları düşünmek, hesaplamak lâzımdı. Ankara radyosunun varlığını her vesile ile yabancı diyarlara duyurmak zorunda idik. Hâlâ da öyleyiz. Bin Arnerikalı'nın noel mesajım yaymakla, radyo idaresi, hele propaganda ile meşgul olan bir umum müdürlük hiç ama biç bir şey kaybetmez bilâkis kazanırdı. Akla çok uzak bir ihtimal olarak dahi gelse, gene ihmal edilmemesi gereken bir noktadır: Belki bu suretle, Amerikalının mesajı Amerikalı'nın Türkiye hakkında yapacağı konuşma ile, o uzak diyarda bir dinleyici kitlesi kazanabilirdik. Kazanabiliriz. Hâlâ broşürlerle, Tarsus vapurunun Amerika'ya yapacağı veya yaptığı, seyahatlerdeki püskül ve dümdeklerle, nargile ile kendimizi o dost memlekete tanıtmağa gayret ediyoruz.

Ediyoruz da, sonra Amerikalıyı en iyi propaganda vasıtası olan radyodan uzaklaştırıyoruz, bin veya on bin dinleyici temin etmemek için elden geleni yapıyoruz.

Amerikaya radyo neşriyatımızı hangi ölçü içinde hazırlamalıyız? Memleket içinde radyoyu propaganda vasıtası olarak kullanma sanatının şaheserini gösterirken, «memleketimiz için» dış diyarları gözden uzak tutmamalıyız.

— Ya, Umum Müdürlük propagandanın mahiyetini adına rağmen pek bilmiyor, veyahutta garba dönen Türkiye'nin hâlâ, dışarda ve bilhassa Amerika'da «cami resimleri ve minareler» ile tanınıp, sevileceğine inanıyor. Her ikisi de feci...

Amerikalıya, bu küçük kolaylığı radyoda göstermek mümkündü ve propagandamız bakımından isabetli ve iyi idi. Yazık oldu, kaçırılan fırsata..

Her kaçırdığımız fırsat, «nemize lâzım» sözünün kurbanı oluyor ve sonra, bütçe komisyonunda, radyolara ayrılan paranın çokluğundan şikâyet eden bulunursa, «ne geri adam» deyip, geçiştirmek istiyoruz. Geri değil, bunlara «ileriyi görebilen adam» demeliyiz.

Bütün haklı tenkitleri iyi kalplilikle kabullenir ve bu kabil yanlış hareketlerin önünü alırsak, bele «nemize lâzım» demekten kurtulursak, işler yoluna girecektir.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Gençlerin pek çok motosiklet kazası yaptıklarını gören Atina belediye reisi, 1955 senesinin ilk gününden itibaren 18 yaşından küçük olan kimselerin motosiklete binmelerini kat'î surette menetmiştir. (A.P.)

*

Torino şehri, civarında aksi istikametlerden sür'atle gelen iki otomobil çarpışmıştır. Otomobille» hurda haline gelmişlerse de ikisinin de içinde bulunan altışar kişiye mucize kabilinden hiç bir şey olmamıştır. Hâdise halk arasında hayret ve dehşetle karşılanmış ve otomobil yolcuları hazreti Meryemi anmak için tertip olunan bir merasime gittiklerinden kurtulduklarını söylemişlerdir. (News Week)

Amerikan otomobil sanayiinde tanınmış ve 1908 yılındanberi çalışmakta olan bir şirket bu sene piyasaya sürdüğü arabalarla 50 milyonuncu imalâtını tamamlamış bulunmaktadır. Bu münasebetle fabrikalardaki memur ve işçilere mükellef bir ziyafet verilmiştir. (New-York Times)

*

Miss Evans adında bir genç kız şimdiye kadar hiç rastlanılmamış bir kolleksiyon hazırlamaya başladığını, gazetecilere söylemiştir. Miss Evans küçük boyda fakat bir hayli kalın bir deftere kendisini şefkatle öpen yahut da sevgi ile öpülmesine müsaade eden kalburüstü şahsiyetlerin imzalarını toplamaktadır. Şimdiye kadar genç kız 123 tanınmış kimseyi bu maksada ziyaret etmiş ve hiç birinden ne bir red cevabı almış ne de kovulmuştur. Miss Evans Amerikadan sonra, buse defteri ile birlikte Avrupa turnesine çıkacak, demir perde gerisi haraç her yeri dolaşacaktır. Bu garip kız, kendisi ile görüşen gazetecilere «en büyük emelim, Mr. Churchill'i öpmektir» demiştir. Gazetecilerden biri kendisim öpmek istediği zaman ise «— Şöhretiniz ve yaşınız buna lâyık değildir.» cevabım vermiştir. (Nevre Week)

*

Dünyanın en iyi giyinen ve en şık köpeği olan Fifi televizyonda halka takdim edilmiştir. Fifinin bu takdim merasiminde spiker şöyle demiştir:

«— İki defa sezaryen ameliyatı geçirmiş olmasına rağmen Fifinin vücudu gördüğünüz gibi hiç bozulmamıştır. Gezmelerinde, sahibi ona en iyi cinsten astragan manto giydirir. Akşamları ise meşhur moda üstadı John Fisch'in elinden çıkmış vizon kürkü ile bir başlık giymektedir. Bu sebeple dünyanın en şık köpeği unvanını kazanmıştır.»

Fifi bu merasimden sonra havlayarak dinleyicileri selâmlara ıştır. (Nafen)

*

Fransız maliyesi şimdiye kadar alınan sinema vergilerinin arttırılmasına karar vermiştir. Buna sebep sinemacıların fazla kazanç temin etmeleri ve daha fazla vergi tediye edebilecek duruma girmeleridir. (New-York Times)

Bab Almanya Federal Cumhuriyetinde bu sene yüz bin adet civarında televizyon makinesi imâl edilecektir. Bu imâlat için 45 milyon Mark ayrılmıştır. Bu paranın 25 milyonunu Radyo ve Yayın Şirketlerine, 20 milyonu da Posta idaresine verilmiştir. (New-York Times)

36 saatte 6 çocuk

Fakat imalâtçı değil, müstahsil

23 seneden beri kör olan Fransız doktoru Albert Nast 36 saat içinde altı çocuk doğurtmakla rekor kırmıştır. Doktor Albert Nast - şimdiye kadar 2000 çocuğun ebeliğini yapmıştır.

*

Sabık Mısır kraliçesi Neriman'ın tedavi ve ameliyat olmak üzere hastahaneye yatması üzerine kral Farugun Cenevreye gittiği malûmdur. Bu hususta Faruk. «—Ben eski karımı görmek için değil, saat ticareti için buraya geldim.» demiştir. Yakın akrabalarından birimin söylediğine göre Faru-un kalbinde Neriman'a karşı bir aşk kalıp kalmadığı sorulunca Faruk «— Şu kadarını söyliyeyim ki ben Neriman ile bir erkek evlât edinmek için evlenmiştim.» demiştir. (New-York Times)

Londranın tanınmış çiçekçilerinden John Woolman krizantem tohumlarını rontgen şualarına tutmak suretiyle yeni tip bir çiçek yetiştirmeğe muvaffak olmuştur. Bu çiçeğin hususiyeti en az altı hafta müddetle tazeliğini muhafaza etmesidir. Çiçekçi bir gazeteci grubu davet ederek hepsine birer çiçek hediye etmiş ve altı hafta sonra kimbilir bu çiçek hakkında ne garip malûmat verirsiniz» demiştir. (U.P.)

İlâcın insanlar için zararlı olduğuna inanan tanınmış bir Alman doktoru bilhassa basit rahatsızlıkların başlangıcında kana karışacak ilâçların kat'iyen alınmamasını söylemiş ve nezlenin gliserin ile kolayca tedavi edilebileceğini bildirmiştir. Bu doktora göre burunda kaşınma veya aksırma ile nezle olacağım anlayan bir insanın bunu önlemek için burnuna gliserin sürmesi ve limon suyunu burnuna çekmesi kâfidir. (Daily Telgraff)

*

Kraliçe Elizabeth huzurunda verilecek büyük bir müsamerede bulunması için, 22 yaşındaki güzel artist Suzan Stephen'i davet etmiştir. Fakat genç artist film çevirmekle meşgul bulunduğunu ileri sürerek bu daveti reddetmiştir. (Daily Telegraph)

*

Bir ev kadınının misafirlerine ikram etmek üzere açtığı bir kutu balık konservesi içinden derisi soyulmamış fındık fareleri çıkmıştır. Bunu gören kadın, korkudan bayılmış, ve bir hafta müddetle sinirlerinden rahatsız olmuştur. Hâdise mahkemeye intikâl etmiştir. Fabrikanın sahibi o gün işine nihayet verdiği bir isçisinin bu oyunu kendisine oynadığım bildirerek, para cezası ile kurtulabilmiştir. (News Week)

*

Her sene Güney Afrika'da 4.000 otomobil çalınmaktadır. Bunların çoğu bir müddet sonra harap bir şekilde bulunmakla beraber, bu sene 110 otomobilin izine rastlanmamıştır.

Ayrıca her ay İ000 kadar otomobilin kısa bir müddet için kaçırıldığı fakat zengin otomobil sahiplerinin bu hâdiseleri basit sayarak polise haber vermediklerini, bu sebeple kat'i rakkamm tesbit edilemediği anlaşılmıştır. (A.P.)

*

Portekiz'de derin bir kuyuya düşen bir kadın mucize kabilinden 28 aylık çocuğu tarafından kurtarılmıştır.

Annesinin kuyuya düştüğünü gören bebek avazı çıktığı kadar bağırmağa başlamış ve vak'a mahalline toplanan halk genç anneyi kurtarmıştır. (Daily Telegraph)

*

1922 senesinde Mahatma Gandhi'nin hapsedildiği evi Bombay eyaleti sakinleri tarafından tarihi bir müze halinde muhafaza edilecektir. (Reuter)

*

Meşhur makyaj mütehassıslarından Jean Destrees balo ve karnavallar için yeni bir sistem hazırlamıştır. Bu yeni makyajda yüz ve elbisenin dekolte yerlerine dal ve yaprak resimleri yapılmaktadır. Bu yapraklar hususî surette satenden de yapılmaktadır. Bu tarz makyajın orijininin Hintlilerin yapıştırmalarından geldiği söylenmektedir. (News Week)

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Fransa

Şimdilik müsbet rey

Küçük boylu Mendes-France, son derece kat'i bir tavırla:

«— Efendiler, dedi, yanılıyorsunuz... Bizim karar vermek zorunda bulunduğumuz husus Almanya'nın silâhlandırılıp silâhlandırılmaması değildir. Bu, çoktan kararlaşmıştır ve Fransanın buna daha ziyade mâni olmaya hakkı yoktur. Biz burada, Silâhlanmanın bizim için en uygun şeklini kabul etmek üzere toplanmış bulunuyoruz. Eğer Londra ve Paris andlaşmalarını reddedersek zararı en fazla bize dokunur..»

Saat gece yarısını çoktan geçmişti, gün atmak üzereydi. Buna rağmen, Seine nehrinin kıyısındaki büyük Bourbon sarayında müzakereler devam etmekteydi. Bourbon sarayı Fransız parlâmentosunun binasına verilen isimdir. Yalnız müzakereler devam etmiyordu» heyecanlı bir dinleyici kütlesi de bunları alâka ile takip ediyordu. Hakikaten Fransanın ve Avrupa'nın, hattâ bütün batı dünyasının istikbali oynanıyordu.

İlk konuşan hatiplerin çoğu, andlaşmaların aleyhinde bulunmuşlardı. Almanya'nın silahlandırılması kendilerini korkutuyordu. Nitekim bizzat başvekil, bir takım komplekslerin yenilmesini mutlaka şart görüyordu. Evet, Almanya'nın silahlandırılması tehlikeli bir oyundu ama başka çare yoktu.

Kimler aleyhte konuşuyordu? Evvelâ, 2 Eylülde «bir Alman ordusunun yeniden kurulması» lehinde asla ve asla rey kullanmayacaklarım açıkça bildirmiş olanlar.. Bunların arasında Faul Reynaud, Antoine Pinay, Rene Pleven gibi eski başvekiller de vardı. Doğrusu istenilirse üstadlar böylece tarih huzurunda kendilerini temize çıkarıyorlar ve Mendes - France'ın muhtemel günahına iştirak etmiyorlardı. Yalnız, aleyhte de rey kullanmayacaklar, çekimser kalacaklardı. De Gaulle'cuların bir kısmı tastike taraftar, diğerleri aleyhtardı. Cumhuriyetçi Halk hareketine gelince, onun mensupları (meselâ Bidault) çekimser kalmakla aleyhte rey kullanmak hususunda müteredditiler. Sosyalistler, andlaşmaları destekleyeceklerdi. Başvekilin partisi olan radikallere gelince, onlar da tam kadro ile Mendes-France'ı takip etmiyorlardı. Komünistlere gelince, tabii andlaşmaların aleyhindeki mücadelenin alemdarları idiler.

İşte, aşağı yukarı bu hava içinde başlayan müzakereler uzadıkça uzamıştı ve hiç de hayırlı bir netice doğuracağa benzemiyordu. Hatipler daha ziyade aleyhde konuşmakta devam ediyorlardı. Muhtelif endişeleri vardı: bir defa, komşularının yeniden kuvvet kazanmasını istemiyorlardı. Sonra, eğer andlaşmaları tasdik ederlerse Dörtler Konferansının suya düşeceğinden ve böylece dünyanın tam manâsile ikiye ayrılacağından çekiniyorlardı. Bundan başka tarih karşısında mesuliyet almaktan korkuyorlardı. Hiç biri unutmuyordu ki Almanya, yenildiği harplerden sonra bile çok kısa zamanda kalkınmış, Fransayı fersah fersah geride bırakmış ve neticede dişine kadar silâhlanıp yeni bir harbe yol açmıştı. Şimdi, tarih bir defa daha mı tekerrür edecekti? Anlaşılıyordu ki Almanya, Fransız Meclisi nasıl karar verirse versin silahlandırılacaktır. Ama, hiç olmazsa bu, dışarının zoru ile olsun ve Bourbon sarayının sakinleri işe karışmasın. Tabii bunda iç politika meselelerinin de rolü yok değildi. Yarın öbür gün iktidarda kendilerini görmek isteyenler bu günden çok dikkatli hareket etmeliydiler.

Mendes - France
Senenin *adamı*

İlk madde reddediliyor

Reye geçildi. O zaman görüldü ki ilk madde reddedilmiştir. İlk madde, andlaşmaların ruhunu teşkil ve Almanya'nın Brüksel paktına dahil olup bir muayyen çerçeve içinde silâhlanmasını derpiş ediyordu. Mendes-France ekalliyette kaldı. Fakat küçük başvekilin başka çareleri vardı. İtimad meselesini ortaya attı.

Bir gün fasıla verildi. Bu bir günde mebuslar, daha sakin şekilde düşünebileceklerdi. Arada Mendes-France Noel mesajı neşretti. Bunda doğrudan doğruya politikadan bahsetmiyordu. Fakat Fransız milletine bizzat kendisinin ne müşkül vaziyette bulunduğunu izaha çalışıyordu.

48 saat geçti ve Bourbon sarayında yeniden toplanıldı. Andlaşmanın ikinci ve müteakip maddeleri itimad reyi esas tutularak görüşülecekti. Yani, maddeler red olunduğu takdirde Mendes-France kabinesini de mebuslar devirmiş olacaklardı. Müzakereler gene heyecanlı oldu. İkinci madde Almanya'nın Atlantik Camiasına alınmasını derpiş ediyordu. Başvekil söz aldı ve bir hususa dikkati çekti. Andlaşma bir bütündü. Bunun bir kısmına rey verip, öteki kısmının, aleyhinde olmak manâsızdı. Paris andlaşması, Almanya'nın silâhlanmasını Fransa için en uygun şekle bağlıyordu. Bu, daha evvelce gene Fransız parlamentosu tarafından reddedilen Avrupa Savunma Topluluğu andlaşmasından farklıydı. Bir defa İngilizler artık Avrupa, kıtasında daimi asker bulundurmayı kabul ediyorlardı. Ortada bir İngiliz garantisi vardı. Bundan başka Saar meselesi de Fransa bakımından istifadeli bir tarzda karara bağlanmıştı. Fakat bu kararın tatbiki için andlaşmanın tamamının kabul edilmesi lâzımdı. Başka çare yoktu. Başvekil, andlaşmanın müzakeresine başlarken aynı Meclisten itimad almıştı. Şimdi, o reyi verenlere hitap ediyor ve kendisini tekrar desteklemelerini istiyordu. -Mendes-France bir noktaya daha dikkati çekti: Paris andlaşmalarının tasdiki işini, iç politika meselelerile karıştırmamak lâzımdır. İtimad isterken mebuslardan, kabinesinin bütün icraatına itimad istemiyordu. Sadece andlaşmalar mevzuunda destek arıyordu. İç meseleler müzakere olunurken herkes kanaatine ve temayülüne göre rey kullanabilirdi.

Arkadan muhtelif hatipler kürsüye geldiler. Evet, Almanya'nın silâhlanmasından korkuyorlardı ama, andlaşmayı red ederlerse o zaman da tamamile açıkta kalacaklar ve Atlantik camiasının dışında mevki alacaklardı. O takdirde Fransa bile bile Rusya'nın kucağına terk edilecek ve bütün batının politikası değişecekti. Memleket, adeta muallakta kalacaktı. Bu tehlike de, Almanya'nın bir camia içinde silâhlandırılması tehlikesinden daha az vahim değildi. Buna da dikkat etmek lâzımdı.

Gerek başvekilin konuşması, gerekse bu nokta alâka çekti. Doğrusu istenilirse mebuslar Mendes-France kabinesini, düşürmek niyetinde değildiler. Sonra, bahis mevzuu olan madde de Almanya'nın Atlantik Paktına kabulünden ibaretti.

Meclis, 251 muhalife karşı 289 oyla hükümete güvenini beyan etti. Başvekil memnundu. Bir vartayı böylece atlatmıştı ama andlaşma henüz kurtulmamıştı. Daha birinci maddenin yeniden müzakeresi vardı. Meclis, fikrinden cayacak ve doğru yola gelecek miydi? Henüz hiç bir şey belli değildi. Öteki maddelerin de tasdikinden sonra sabahın üçünde Meclis tatil oldu. Yalnız, bir hâdise cereyan etti. Birinci maddeyi Dışişleri komisyonu yeniden ve bir tek reyle reddetti. Bunun üzerine ihti-

yatlı başvekil derhal bir tek maddelik yeni kanun teklifinde bulundu. Bu kanun teklifi Brüksel andlaşmasının tadili hakkındaydı. Dışişleri komisyonu bu sefer bir tek leyle teklifi kabul etti. Yeni kanun tasarısı çarşamba günü görüşülecekti. O kanun, andlaşmanın mütemadiyen redde uğrayan birinci maddesinin yerini tutacaktı. Bu suretle Mendes-France son kozunu oynayacaktı.

İlk akisler

Bütün bu işler Fransa'da olup biterken, Atlantiğin öteki tarafında Georgia devletinin Augusta'sında bir adam mütemadiyen Washington ile konuşuyordu. Bu, reisicumhur Eisenhower idi, Paristeki görüşmeler baklanda malûmat alıyordu. Müteaddit defa Foster Dulles ile temas etti. Gelen haberler memnuniyet bahş olmaktan çok uzaktı. Mebuslar ilk gün en mühim madde hakkında aleyhte rey kullanmışlardı. Avrupalılara bir ihtarda 'bulunmak lâzımdı. Eisenhower'in basın sekreteri bu hususu açıkladı. Anlaşılıyordu ki eğer Fransız Meclisi andlaşmaları bir defa daha reddederse Almanya, Fransa'ya rağmen silâhlandırılacak ve Fransa gözden çıkarılacaktı. Bu ihtarın Fransız mebusları üzerinde tesir ettiği muhakkaktır. Atlantik camiasının dışında kalmak Fransa için pek arzu edilir şey değildir.

Nitekim Meclis itimad meselesinde müsbet rey kullandığında Eisenhower'in basın sekreteri memnuniyetini ifade etti. Şimdi bir ümid belirmişti. Bütün temenni bu ümidin sönmemesi idi.

Londra daha ihtiyatlı davrandı. Fransız Meclisindeki son durum karsısında gerçi kara bulutların bir kısmı dağılmıştı ama hem andlaşma henüz tam manâsile kurtulmamıştı, hem de maddeler o kadar manâsız bir ekseriyet tarafından kabul edilmişti ki Fransa'nın, andlaşmaların icaplarını canı gönülden yerine getireceği pek şüpheliydi. Bir kaç kişinin yer değiştirmesi bu andlaşmanın, tasdikten sonra bile lâyıkı veçhile tatbik edilmemesi neticesini verebilirdi.

Bu satırlar yazıldığı sırada Fransız Meclisi Mendes-France'ın meşhur ilk madde yerine teklif ettiği tek maddelik kanun teklifinin müzakeresine devam etmektedir. Fek çok hatip bunun bir oyun olduğunu belirtmiş ve Almanya'ma silahlandırılmasını Fransız Meclisinin kabul etmemesini istemiştir. Bunlara cevaben başvekil yeniden konuşmuş ve meselenin hakikî mahiyeti hakkında bir defa daha malûmat vermiştir.

Netice, bütün batının istikbalini tayin edecek, bir takım ittifakların çözülüp, (yerine yenilerinin akdini mümkün kılacaktır.

MUSİKİ

Mithat Fenmen - Ferid Alnar
Program beylikti ama...

Konserler

Temcit pilâvları

Ankara'daki Filarmoni konserlerinin programları, içinde birkaç eserin dönüp dolaştığı bir fasit daire haline gelmiştir. Arada bir Avrupa'dan gelen yabancı şefler bu daireyi kurar, bir iki yeni eseri programa koyarlar. Sonra giderler... Ve eski hamam, eski tas... O kadar ki musikiseverler, çok defa isabetle, bir sonraki konserin programının ne olacağını tahmin edebilirler. Orkestranın bir sene üniversite konserinde çaldığı üç dört eser, ertesi sene filarmoni konserinde çalınacaktır. Filarmonide çalınanlar, bir iki hafta sonra radyo konserine naklolunacaktır. Radyoda çalınanlar üç konser sonra ya filarmonide, ya üniversitededir... Ve orkestra üyelerinin çoğu yeni eserden, hele yirminci asırda bestelenmiş musikiden —bilhassa Türk eserlerinden)— vebadan korkar gibi korkarlar.

Cumartesi günü verilen filarmoni konserinin programı da —Brahms'ın Birinci Piyano Konsertosu hariç— böyle bir programdı. Mendelssohn'un Fignal Mağarası Uvertürü hemen her sene, hemen her fırsatta çalınan bir eserdi. Keza Çaykovski'nin Beşinci Senfonisi.. Orkestrayı idare eden Ferit Alnar niçin bunları seçmişti? Anlaşılan işin kolayına gitmek istiyor, şahsiyet gösterisine çıkarken denenmiş ve garantilenmiş vasıtalardan faydalanmayı tercih ediyordu. Netice, Alnar bakımından, gerçekten parlak oldu. Ama Ferit Alnar'ın —iki senelik bir ayrılık dolayısiyle— unuttuğumuz musiki mizacı, orkestra üyelerinin çalmayı herhalde akıllarına bile getirmedikleri bazı eserlere çok daha iyi uyacağa benziyordu. Bütün dünyada senfoni orkestralarının baş tacı olmuş bazı eserler: Debussynin Nocturnes, Ravel'in Daphnis et Chole süitleri, Stravinski'nin Ateş Kuşu süiti... Bir zahmet edip de ileri programlarına bu eserleri koysa neticenin çok iyi olacağını tahmin ediyoruz. Orkestrayı iyice çalıştırması şartiyle tabiî... Yoksa netice, orkestranın yabancısı olduğu o Brahms konsertosunun çalınışına benzer.

Konsertonun solisti Mithat Fenmen, nihayet eski günlerine yaklaşmıştı. «Bir piyanist kaybettik» diye düşünenlerin bedbinliğini silmeğe azmetmişti herhalde. Hem artık Konservatuar Müdürü de değildi. Talebe velileriyle uğraşmak, veya mektebe alınacak fasulyenin hesabını yapmaktan daha mühim olan işiyle, piyanosuyla, meşgul olabiliyordu. Brahms konsertosunu çalışı, ilerde kendisinden yeniden birşeyler bekleyebileceğimizi gösteriyordu. Geçmiş olsun..

Caz

Bir münekkit kızdı

Yarının işini bugünden yapma!» İstanbullu caz münekkidi Erdem Buri'nin hayat felsefesi budur. Ama bir gün Buri, sokaklarda bir «caz konseri» nin afişlerini görünce kendinde yarını bekleyecek tahammülü bulamadı. Bir yazı döşendi: Afişlerde Şevket Yü-

cesaz, Taki Çenerini, Darvaş, Rafael de Luna, Necdet Koyutürk... isimleri vardı. İsmi «Caz konseri» olan bir konserde nasıl olur da bu çalgıcılar çalabilirdi. Darvaş bir keman virtüözü, Rafael de Luna dünyanın en iyi şarkıcısı olabilir, Necdet Koyutürk'ün tango orkestrası Francisco Canaro ile yarışabilir, yıllardan beri bu yurdumuzda ne dışarda Taki Çenerini ölçüsünde akordeoncu yetişmedi denebilir, daha neler söylenebilir —aman söylenmesin, bu kadarı kâfi çılgınlıktır zaten!— ama bu müzikçiler caz çalıyor denemezdi. Çaldıkları müziğin caz olup olmadığı, üzerinde tartışılabilecek bir konu da değildi. Caz müziği değildi müzikler. O kadar.

Erdem Buri'nin ilk çırpınışı değildi bu. Caz hakkında kalem oynatan bir münekkidin, cazın esaslı meseleleri baklanda fikir yürütmesi gerekirken, ikide bir, caz çaldıklarını zanneden çalgıcılara Güney Amerika musikisinin, Orta Avrupa musikisinin, Kuzey Amerika'da çalınan caza benzer dans musikisinin caz olmadığını anlatmağa mecbur kalması, hazin bir durumdu. Fakat Erdem Buri'nin bundan önceki gayretleri demek ki bir ise yaramamıştı. Bu sefer de Hafif Batı Musikisi Sendikası, hazırladığı hafif Batı musikisi konserine «caz konseri» ismini vermişti.

Gerçekten bu konserde, İsmet Sıral ve arkadaşlarından başka caz çalan kimse yoktu. Sıral orkestrasının çaldığı, Arif Mardin'in bir bestesi de konserin, caz sanatı bakımından, en ziyade dikkate değer kısmıydı.

Peki, Erdem Buri'nin konserden sonraki fikirleri neydi? Yoktu bir fikri. Olamazdı. Yazısında «gitmedim konsere» diyordu. «Bu yüzden gitmedim. Afişte caz konseri yazılırsa, dinleyici gittiği konserde caz dinlemek ister.»

Erdem Buri
Caz münekkidi

Fakat Buri, bu protestosunun da boşa gideceğini nasıl bilebilirdi? Vatan gazetesinin radyo ilâvesindeki şu satırları okuduğu zaman tüyleri diken diken olmuştur herhalde: «Konser, Türkiye'de caz müziği yok diyenlere başardı bir cevap oldu. Görüldü ki, memleketimizde vasatın çok üstünde bir caz müziği seviyesi vardır.»

Bestekârlar

Mükâfat

İlhan Usmanbaş bir bestekârdır; üstelik Türk bestekârıdır; üstelik genctir. 32 yaşında; üstelik şunun bunun zevkinden önce sanatına hizmet eden bir bestekârdır; şöhret ve para uğruna doğru yoldan ayrılmamış, entrikalar çevirmemiştir; muteber bütün değer ölçülerine göre, değerli bestekârdır. Onun herhangi bir eserini dinleyenler, kendisinin en iyi Türk bestekârı olabileceği ihtimali üzerinde durabilirler.

Ama, Türkiye dışında bir iki görünüşü ona derhal parlama imkânı sağlamıştır. Üç sene kadar önce Fulbright yardımından faydalanarak Amerika'ya yaptığı kısa bir tetkik seyahatinde bir eseri —piyano ipin prelüdler— basılmış, diğer bir tanesi — yaylı sazlar kuarteti— icra edilmişti. Basılan eser, Amerika'nın konser programlarında yer almağa başlamıştır bile.

Geçen Mayıs aynıda Roma'da milletlerarası bir modern musiki konferansı toplandı. Konferansı tertip eden komite, Türkiye'den de iki bestekâr davet etti. Bunlardan biri İlhan Usmanbaş'tı. Usmanbaş orada, Nicolas Nabokov adlı bir musikişinasla tanıştı. Nabokov, iki sene önce Birleşik Amerika'nın İllinois eyaletinde kurulmuş Fromm Musiki Vakfı'nın Avrupa temsilcisiydi. Bu teşkilâtı kuranlar, sanata has değerlerle ticarî değerler arasındaki farkın, bestekârlarla halkın arasını açtığına kaani idiler. Vakfı meydana getirmelerindeki gaye, kısaca, bu durumu düzeltmek, çağdaş musikinin gelişmesine yardım etmek ve bestekârları, cemiyet içindeki anormal durumlarından kurtarmaktı. Bu işleri, genç bestekârların eserlerini bastırmak, icra ettirmek ve plâğa aldırmak suretiyle yapacaklardı. Gönderilen eserleri teşkilâtın jürisi inceleyecek ve bu mazhariyete lâyık olup olmadığına karar verecekti. Kabul edilen eserlere de bir mükâfat ödenecekti.

Roma dönüşü İlhan Usmanbaş, Nabokov'dan bir mektup aldı. Adı geçen kurula bir eser göndermesi teklif ediliyordu. Bestekâr fırsattan faydalandı. Yaylı saz kuartetini postaladı.

Geçen hafta İlhan Usmanbaşa bir mektup daha geldi Bu defaki, Fromm Musiki Vakfından.. Zarfın içinde bir de 300 dolarlık çek vardı. Mektubun bir yerinde şöyle deniyordu :

İlhan Usmanbaş
Döviz temin ediyor

«Bu mektuba ekli olarak gönderdiğimiz mükâfatı, yaratıcı kudretinize inancanızın bir delili olarak kabul etmenizi rica ederim.»

Eser kabul edilmiş, kuartetin önü» müzdeki ilkbaharda Newyork'da çalınması ve plâğa alınması için teşkilâtça hazırlıklara başlanmış, eserin basılması ve neşredilmesi hususunda bir mukavele akdetmek üzere İlhan Usmanbaşla temasa geçmesi Boosey and Hawkes'a —dünyanın en büyük musiki firmalarından biri— bildirilmişti.

Opera

Yenilikler

Modern opera istiyoruz» diye feryat münekkitler «ciddi opera istiyoruz, ederken, Devlet Operamız şimdi bir operet sahneye koymaya hazırlanıyor: Şen Dul bestekârı Franz Lehar'ın «Tebessümler Diyarı»... Bunun üzerine artık, operanın selâhiyetli şahıslarına bir de «Leblebici Horhor» u denemelerini tavsiye etmekten başka yapacağımız şev kalmazdı ama, herhalde teraziyi denk getirmek için, bir de modern opera hazırlandığı haberi bulutlan biraz dağıttı. Bu, çağdaş Alman bestekârı Carl Orffun «Die Kluge» (Zeki Kız) operasıdrr. Bir programı dolduracak kadar uzun bir eser olmadığı için Puccini'nin «II Tabarro» (Palto) adlı operasiyle beraber oynanacaktır. Üç eserin de bu mevsim oynanması kararlaşmıştır.

TİYATRO

İstanbul

Konferansın tepkileri

İstanbul Valiliğinin tertibettiği kültür konferanslarından ikincisi geçen hafta Şehir Tiyatroları baş rejisörü Max Meinecke tarafından verildi. Meinecke Şehir Tiyatrolarının baş rejisörüdür ve konferansında Şehir Tiyatrosuna mensup bir tek sanatkâr bulunmadı.

Her ne kadar bu alâkasızlık hayret uyandırmışsa da, Meinecke Türkiye'ye ilk geldiği gün, kendisini vapurda karşılayanların ve şerefine Taksim gazinosunda verilen ziyafette açıktan açığa istihza edenlerin gene aynı müessese mensupları olduğu bilinirse, bu istiskalde başka bir sebep aramaya lüzum kalmaz. Bizim bilgin sanatkârlarımız, daha baş rejisörü vapurda karşıladıkları sırada, kendisinden bir şey öğrenmek arzusunda olmadıklarım ilân etmişlerdi.

Vasfi Rıza gene *kızdı*

İmasına, onlara sigara vermesine hayılk geldiği zamanlar işçilerin elini sıkret etmişler, nasıl olur böyle şey demişler. Meinecke: «Böyle şey olmadan tiyatro nasıl olur? diye cevap veriyor. Onca, tiyatro, bir tek kişinin değil bir takım işidir. Bu takımda yer alan en basit adamın bile, perdeyi açıp kapayanın bile bir mesuliyeti, vardır. Ama, bizimkiler buna alışmamışlar, kendi şahsiyetleri ile çevrelerindekileri ezmek isterler. Bir Muhsin Ertuğrul'un, bir Vasfi Rıza Zobu'nun tiyatrodaki durumları şudur: Yalnız kendileri var, herkes elpençe divan duracak karşılarında, her şey, hattâ piyes bile onları değerlendirebilmek için bir bahane olacak. «Benim böyle çalışmaya aklım ermez» diyor, Meinecke, «ben arkadaşlarını tecrübesinden faydalandırmak isteyen bir ağabey olmak isterim. Sarah Bernhardt'ların çağı çoktan geçmiştir... Tiyatro sosyal bir etkinliktir, işbirliği ister, dayanışma ister, karşılıklı anlayış ister. «....»

Vasfi Rıza, ateşler püskürerek kâğıda kaleme sarıldı; Dünya Gazetesine, sanat sayfasında çıkan ,ve kendisini ilgilendiren kısımlarım yukarıda naklettiğimiz yazıya bir cevap yazdı. Bu bir cevap değildi, tekzip değildi, tavzih de değildi ama, gene de Vasfi Rıza'nın Meinecke'yi istihfaf edici edasını belirten bîr mektuptu. Bu mektubunda Vasfi Rıza, Meineoke'ye mektup yazdığını - ayni müessede çalıştıkları halde mektup yazmış -hangi hakla aleyhlerinde konuştuğunu sorduğunu ve Meinecke'nin de böyle bir şey söylememiş olduğunu - ama Meinecke için küçültücü kelimeler kullanarak - bildirdiğini yazıyor. Mernecke diyor, size de tekzip gönderdi. Bunları söylememiş olduğunu bildirdi.

Hiç alâkası yokken yani konuşma kendisi ile yapılmamış olduğu halde, Vasfi Rızanın gönderdiği mektup Dünya gazetesinde neşredildiğine göre, Meinecke'de göndermiş olsaydı, her halde onun açıklaması da neşredilecekti. Nitekim gazete de aynı noktayı belirten bir not neşretti.

Gelelim Vasfi Rıza'ya:

Meinecke ne demiş?

Tiyatronun bir takım işi olduğunu söylemiş, Yıldız sisteminin aleyhinde konuşmuş: «benim böyle çalışmaya aklım ermez, bu arkadaşlarım tecrübesinden faydalandırmak isteyen bir ağabey olmak isterim. Sarah Berrahardt'ların çağı çoktan geçmiştir. Tiyatro işbirliği, dayanışma ve karşılıklı anlayış ister...» demiş.

Yalan mı? Yanlış mı? Yoksa Vasfi Rıza bu en basit başlangıçtan da mı bihaber?

Meinecke,nin bu izahatım dinleyen Adnan Benk: «Bizimkiler buna alışmamışlar, kendi şahsiyetleriyle çevrelerindekileri ezmek isterler. Bir Muhsin Ertuğrul'un, bir Vasfi Rıza Zobu'nun Tiyatrodaki durumları geldi aklıma: Yalnız kendileri var, herkes elpençe dîvan duracak karşılarında, her şey, hattâ piyes bile onları değerlendirebilmek için bir bahane olacak...» diye düşünmüş ve düşüncelerini yazmış. Vasfi Rıza'nın bir itirazı var idi ise; çalışmalarını takdirle karşıladığımız sanat adamına hücuma kalkmakla değil bu düşüncenin sahibine hakikaten böyle olmadığım izah etmekle daha uygun bir yol tutmuş olurdu.

Şunu belirtmek yerinde olur ki, bu düşüncesinde Adnan Benk yalnız değildir.

Eğer yanlış müşahede ediyorsak Vasfi Rıza bu arzu etmediği kanaati silmek için mektup, yazmasın, Meinecke'nin belirttiği «Tiyatro işbirliği ister, Karşılıklı anlayış ister» prensibine uysun, yeteri

İmtiyazlı sınıf

Uzun tüylü halının üzerinde bir çift ayak enine boyuna gidip geliyordu. Oda dardı ve duvarlarında sahneden alınmış bir kaç poz ile imzalı bir kaç portre asılıydı. Eski model yazıhanenin baş köşesinde yaşlı bir sanatkâr oturuyor, elindeki cetveli yavaş yavaş çenesine vurarak anlatılanları dinliyordu.

Etraftaki koltuk ve sandalyede kırkım aşmış bir kaç sanatkâr tarafından işgal edilmişti. Odada enine boyuna dolaşan kısa boylu, ablak çehreli, karşısındakilerin düşüncelerini okumak istermişçesine, dikkatli bakışlı bir yaşlı sanatkârdı. Okuduğu ve ayrıca izah ettiği yazıyı bitirip etrafındakilerin de tasvibini aldıktan sonra odadan dışarı ya çıktı. Dışarıda da uzun tüylü yol halısı vardı. Ayak sesleri duyulmuyordu. Karşısına ilk çıkan Küçük Kemal'in siyah çerçeveli fotoğrafı oldu. Kısa boylu aktör göz göze gelmemek için başını çevirdi, bu defa «Neyire Ertuğrul» la karşılaştı. Ondan da sıkılır gibi oldu, adımlarını sıklaştırarak biran evvel galeriden kurtulmak istedi. Burası İstanbul Şehir Tiyatrosunun Tepebaşındaki emekdar Dram tiyatrosu binasıydı. Kısa boylu sanatkâr, rejisör odasındaki toplantıdan çıkmış, Müdürün odasına gitmek üzere, tiyatronun şeref galerisinden geçiyordu. Bilindiği gibi bu galerinin bir tarafında hayattaki sanatkârlar, bir yanında da Şehir Tiyatrosuna emeği geçmiş, rahmetli sanatkârlar işgal ederler. «Küçük Kemal», «Hazım», «Melek», «Sait» ve diğer ölü sanatkârların resimleri galerinin rejisör odası tarafım süsler.

Modern reklâm
Şemsiyesini sevsinler

Müdürün odasına giden sanatkâr, tiyatronun kıdemli sınıfı tarafından hazırlanan bir tasarı götürmekte idi: Mümtaz sınıf tasarısı...

Buna göre: halen kıdemli kadroda bulunan sanatkârlar tiyatroda kendilerine tanınan hakları az bulmakta ve maaşlarının da bin liradan binikiyüz liraya çıkarılmasını istemektedirler.

Maaş faslına bir diyeceğimiz yok. İmkân varsa bütün sanatkârlara zam yapılmalıdır, yalnız kendilerine değil. Fakat müessesedeki hak ve selâhiyetlerini az bulmalarına gelince: Eskimiş olmaktan başka hiçbir üstünlükleri olmayan bu emekdar sanatkârların selâhiyetlerini hudutsuzlaştırsalar bile, müessese sanat bakımından ne kazanabilir?

Senede bir defa, o da bir kaç gün sahneye çıkabilen -aksi halde sıhhatleri müsait bulunmayan - her şeye karışan, gençlere hak tanımayan bu guruba ikiyüzellişer lira daha zam yapılabilir veya yapılamaz, o Belediyenin bu işe tahsis edeceği bütçeyle ilgili bir meseledir. Fakat tiyatroyu: Başrejisörün de, idare müdürünün de üstüne çıkarak idare etmeye kalkmaları: İşte bu olmaz.

En iyisi, belediye gözünü kapayıp bir

defa kesenin ağzını açmalı ve bütün kıdemli sınıfı bir kalemde tazminat vererek tekaüde sevketmelidir. Hem Belediyenin biraz başı dinlenir hem de tiyatromuz ikide bir «Biz kurduk, hak bizimdir» teranesini dinlemekten kurtulur. Üstelik bu hareket Türk tiyatrosuna yapılacak milli bir hizmet yerine de geçer.

Kıdemden başka sermayesi olmayan bir takım yaşlı sanatkârın Sultan Hamit paşası azametiyle gençliklerini hayal etmeleri tiyatromuza çok pahalıya maloluyor, bize inanın...

Sanatkârların portresi

O gün: İkinci Perde kapanmış, sanatkârlar biraz dinlenip nefes almak için, sahne akındaki iskemlelere yağılmışlardı. Orkestra mahallinde müzisyenler, antrakttan istifade ederek enstrümanlarım akord ediyor, sesleri çeşitli tonlarda, sahne altında akisler bırakıyordu. Kahveler söylenmiş, sigaralar tellendirilmişti.

Hem haftanın hem de ayın son günü idi. Daha şimdiden bazı alacaklılar adam göndermişler, bazıları sıkıntıdan bahseden pusulalar yollamışlardı. İdari işlere bakan sanatkâr sahneden çıkar çıkmaz gişe memurunu çağırtarak hasılatı devralmıştı.

Herkesin hesabım yapıyor, yevmiyelerinin tutarını sıra ile veriyordu. Sanatkârlardan biri, —tıpkı ötekiler gibi— on liradan hesap edilen ve on defa provaya gecikmesi yüzünden yarımşar yevmiyesi kesilen parasını aldı, saymadan cebine koydu. Sayıp ta ne olacaktı? O şimdi düşünüyordu: Otuz günde hafta tatili yapmadan, matineleri de ilâve ederek kırk oyun oynamış, topu topu üçyüzkırk lira almıştı. Onar lira yevmiyeden üçyüz, on matine de yarımşar yevmiyeden elli lira; eder üçyüz elli, iki gün de provaya geç geldiği için yarımşar yevmiyesi kesilmişti, hesap tamam: Üçyüz kırk lira!...

Sanatkâr düşünüyordu: evde bir karı, iki çocuk, bir de ana vardı. Tiyatro Beyoğlunda, ev Saraçhanebaşında.

Her gece yarımda, birde tiyatrodan çık, ertesi sabah saat onda provaya gel. Çarşamba, cumartesi, pazar günleri üstelik matinede de oyna, bir ayda bunca çalışmanın karşılığı olarak sadece üçyüzkırk lira al eline ve kime ne vereceğinin tasasını da cabadan çek.

Tiyatro doluyordu» Hasılat gayet iyi idi. Her nekadar patronun da masrafı büyük oluyorsa da, kazancının haddi hesabı yoktu. Bir oyun çıkarıyor, iki ay oynatıyordu. Her gün masraf çıktıktan sonra, patrona kalan safi kâr, herbirinin aylık kazancının kat kat üstünde idi. Hiç şüphe yok ki bu adaletsiz bir işti.

Sahne sanatkârlarının da diğer meslek erbabı gibi haklarının teminat altına alınması ve emeklerinin değerlendirilmesi icabetmekte idi. Sahne sanatkârları bu ihtiyaçla bir kaç defa kendi aralarında teşkilât kurmak yoluna gitmişlerdi, fakat hiçbir netice alamıyorlardı. Alamazlardı zira, bütün maddi sıkıntılarına rağmen, kendi istikballerini bile teminat akma almak yolunda sahne dışında ayrı bir işle meşgul olamıyorlardı. Sahne dışında her şey onlar için gayrı ciddi idi. Hattâ yüzyirmibeş lira ev kirasına ve beş nüfusun idamei hayatına karşılık aldığı üçyüzkırk liranın bile hesabını yapamıyan şu sanatkâr da, iki dakika sonra perde açılınca sahneye çıkacak ve diğerleri gibi bütün maddi sıkıntıları unutacaktır.

Portresini tam mânasiyle çizdiğimizi zannetmiyoruz, fakat bütün sahne sanatkârlarımızın —resmi ve yarıresmî himaye gören sahneler hariç— büyük bir sıkıntı içinde bulundukları ve bir çok bakımdan istismar edildikleri muhakkaktır. Her mesleğin, her sanatın kanun çerçevesinde, haklarını korumak üzere meydana getirilmiş bir sendikası veya cemiyeti vardır. Fakat sahne sanatkârlarımızın, menfaatim koruyucu bir teşekkülleri yoktur.

Hatta onlar ne memur, ne esnaf ne de işçi sayılırlar.

Gelir Vergisine tabi olmaktan başka resmi hiç bir bağları yoktur. Ne esnaf gibi kredi alabilir, ne memur gibi bareme tabidir, ne de işçi gibi sigortası, primi, hastahanesi veya tekaüdiyesi vardır. Hiç biri, hiç biri!...

Memleketimizde kimlerin saneye çıkabileceği, kimlerin çıkamıyacağı da tesbit edilmiş değildir. Başıboş, hakkı tanınmamış ve lâyık olduğu ehemmiyetle ele alınmamış bir mevzudur bizim sahne âlemimiz...

Bizim sahne sanatı davamız; memleket ölçüsünde bir hareket yaratması beklenen bir kanun mevzuudur. Geniş bir organizasyon işidir. Fakat bunu gözlerde büyütüp, bu güne kadar olduğu gibi bundan sonra da ihmal etmemelidir.

Kanun yolu ile kurulacak bir umum müdürlük, şimdiye kadar belirmiş olan belli başlı meseleleri ele alarak kısa yoldan halledebileceği gibi, Çalışma Vekâleti tarafından tiyatro sanatkârlarının sosyal durumları da dikkate alınabilir ve İşçi Sigortaları, birer fikir işçisi olan tiyatro sanatkârlarına da teşmil edilebilir. Bu taktirde hem sahnelerimiz seviye bakımından kalkınır, hem sanatkârlarımızın emekleri değerlenir hem de tiyatro sanatından memleket adına beklediklerimiz ham hayal olmaktan çıkar.

Alâkalıların bölge tiyatroları hevesinden önce —eğer hizmet arzuları varsa— bu işi ele almaları, gösterişten sıyrılıp, memlekette üvey evlât, muamelesi gören tiyatro erbabını refaha ve hakka kavuşturmaları beklenir. Eğer hizmet arzuları varsa!...

Ankara

Program gene değişti

Devlet Tiyatrosu hâdiselerim muntazaman okuyucularımıza aksettirmek vazifemizdir.

Son olarak repertuvarın değiştirildiğini ve Büyük Tiyatroda John Patrick'in Çayhane, Küçük Tiyatroda da Turgut Özakman'ın Güneşte On Kişi isimli eserlerinin temsil edileceğini bildirmiştik. Ve hakikatte bu yolda idi. Şimdi arkadan gelen bir istim tesiriyle durum gene değişti. Yılbaşından itibaren Büyük Tiyatroda Shapeskeare'in Onikinci Gece isimli komedisinin temsiline başlandı.

Bu tedbire sebep te yeni eserin hazırlanamamış ve Gılgameş'in rağbet görmemiş olması.

Onikinci Gece, bilindiği gibi, dört sene evvel gene Devlet Tiyatrosunda temsil edilmişti. Avni Giyda'nın tercüme ettiği metni o zamanki Devlet Tiyatrosu baş rejisörü Renato Mordo sahneye koymuştu. Şimdi aynı mizansenle temsil edilen Onikinci Gece'nin rejisörlüğünü Cüneyt Gökçer yapmaktadır.

Lig lideri faaliyette
Golü kurtaran yumruk

Futbol

Baklava maçları

İddialı maçlar hep İstanbul'da olacak değil yal Ankara'nın da havası yavaş yavaş değişmektedir. İstanbul'dan örnek alanlar, maçın galibi olduğu takdirde taraftarı bulundukları takıma hediyeler vadederek teşvik etmeye başlamışlardır.

Geçtiğimiz hafta, Ankara lig liderini tayin edecek bir maç vardı. Müsavi sayıya sahip iki takım lig sayı cetvelinde avarajla birbirini takibediyorlardı. Averajı, yani attığı gol ile yediği gol arasındaki nisibet farkı büyük olan Hacettepe, sekiz takımlık birinci kümeye alemdarlık ediyor, nisbeti biraz daha düşük olan Ankara'nın Fenerbahçesi Ankaragücü'de ikinci durumda bulunuyordu. İşte bu iki takım, Pazar günü çamur, kar ve soğukla mücadele ederek kozlarını paylaştılar.

Hacettepe taraftarları, takımları kazandığı takdirde üç tepsi baklava, iki top, Ankaragücü taraftarları da bir tepsi baklava, birer dolmakalem ve maç akşamı müzikli bir yemek vadetmişlerdi. Bu baklava haftasından Ankaragücü kârlı çıktı ve bir tepsi baklavayı kulüpte yedikten sonra, dolmakalemlerini de ceplerine koyarak müzikli yemeğin yolunu tuttular ve güzel bir gece geçirerek günün yorgunluğunu unuttular.

Sahanın çamur olmasına, havanın soğuk ve kar yağışlı bulunmasına rağmen tarafların çıkardığı seri ve gayretli oyun, tam bir final maçı havasına bürünen karşılaşmanın hakkını verecek kalitede idi. Maç seri bir şekilde başlamış, çamura saplanıp takılan ve çıkmak istemeyen topu, 22 gencin gayreti ve enerjisi mağlûbetmiştir. İlk dakikalarda gerilerden atılan bir frikik atışında, sıçrayıp kesemeyen Necdetten sonra Abdullahı da çamurda kayarak aldatan meşin top, Hacettepe'ye güler yüz gösterdi. Raif yakaladığı pası iyi kullanıp Nuri'yi köşeden attığı plase şutla mağlûp etti..

Birinci devrenin bu tek golünden sonra, ikinci devreyi hemen tamamen hakim oynayan Ankaragücü, bu gayretinin semeresini iki güzel golle elde etmeye muvaffak oldu. Orhan'ın nefis volesi ve Abdullah'ın eski günlerini hatırlatan sağa kayıp kaleye süzülüşden sonra attığı isabetli şutla çamura bulanan meşin top, Hacettepe filelerinde üzerindeki bu çamurdan silkelenmek imkânını buldu.

Ankaragücü maçı kazandı, bu demek değildir ki Hacettepe fena idi. Hacettepe de en az rakibi tarafından ortaya konan futbol kalitesine denk bir maç çıkardı. Fakat biraz daha fazla gayret ve fırsatları kullanan kıymetli rakibe mağlûp olmaktan kurtulamadı.

Bu baklavalı maçın galibi Ankaragücü, sayı cetvelinin artık başındadır. Hacettepe'de rakibinin yerine geçmiştir. Fakat şimdi bir fark var aralarında, Ankaragücü iki sayı ile ilerde bulunmaktadır. Bu arada ikisinin de bu hafta birinci devreyi tamamlayacak iki çetin karşılaşmaları daha vardır; Ankaragücü eski ve ezeli rakibi Gençlerbirliği ile karşılaşacaktır. Gençlerbirliği'nin bugünkü durumuna göre düşünecek olursak maçı Ankaragücü'nün rahat alması normaldir, fakat İki rakip arasındaki ananevi rekabet havası her zaman aksi neticeyi vermiştir. Bu itibarla Ankaragücü'nün, rakibini halen bulunduğundan daha kudretli kabul etmesi ve buna göre sahaya çıkması lâzımdır. Yoksa Gençlerbirliği şampiyonluk yolunda kıymetli rakibine bir azizlik yapabilir..

Hacettepe ise bu kösteklenme ümidi içinde bu hafta Demirspor ile karşılaşacaktır. Ankaragücü'nün takılması ihtimalini düşünerek oynaması icabeden Hacettepe, herhalde bu hafta bir galibiyet kovalayacaktır. Fakat Demirspor da Hacettepe için ötedenberi daima handikap bir rakip olmuştur.

Velhasıl bu hafta da iki baklava maçı var demektir, bakalım kimin ağzı tatlanacak. C.S.

Galatasaray yenilmedi

Evet, Galatasaray futbol takımı, İstanbul profesyonel küme lig maçlarının son karşılaşmasında da yenilmedi. Beşiktaşlılar şampiyonlukta bu maça bel bağlamışlar, Fenerbahçeliler de aynı hisle Beşiktaş'ı desteklemişlerdi. Fakat Galatasaray'ın bilhassa ikinci devredeki azim ve gayreti hepsini boşa çıkardı. Galatasaray oynadığı dokuz maçın yedisini kazanıp, ikisinde berabere kalarak namağlûp ünvanı ile ve iki kıymetli rakibinden üç sayı ilerde birinci devreyi yine lider olarak tamamladı.

Beşiktaş bu son maçında lider rakibine karşı birinci devrede üstünlük temin etmiş ve forvetinin anane haline getirdiği uzun paslı oyunu ile tehlikeli olmuştur. Bu arada Turgay gibi bir kalecinin affedilmez iki hatasından iki de güzel gol kazanınca, devreyi 2-0 bitirmiştir ki, bu netice taraftarlarda galibiyet neşesi bile yaratmıştı. Fakat rakibinin ikinci devrede çıkardığı azimli ve gayretli oyun karşısında büzülen ve hatalı olarak geri çekilen hatlariyle, siyah beyazlılar galibiyet yolundan geri dönmüşlerdir. İlk devrede iki gol atıp rahat oynaması icabeden bir takımın ikinci devrede de enaz bir gol çıkarması icabederdi. Fakat bu geri çekiliş galibiyeti kaçırmaya kâfi gelmiş ve rakibinin gayretini arttırmıştır. Nitekim son dakikalarda muhakkak bir gol tehlikesini, Beşiktaş kalecisi fevkalâde bir şekilde kurtararak, Beşiktaş'ı maçın sonunda mağlûbiyet kapısından geri çevirmiştir.

Galatasaray, ikinci devredeki gayret ve kazanma azmi ile gösterdiği futbolle, bu seneki durumunun ve elde ettiği neticelerin bir tesadüf olmadığını isbat etmiştir artık.

İlk devre bitti ve Galatasaray lider yerinde kaldı. Şimdiye kadar üçüncü durumda bulunan Fenerbahçeliler, Fikretli, Lefter'li kadroları ile Beykoz gibi çetin bir rakibi açık farkla altedip, Beşiktaşın sayısını yakalamıştır. Lig lideri ile arasındaki 4 rakibi üçe indiren sarı - lacivertliler, böylece yüksek averajı ile Beşiktaş'ın elinden ikinciliği de almışlardır.

İstanbul profesyonel kümesinin ikinci devre maçları böylece çok kritik bir safhaya intikal etmektedir. Bundan sonra her maç için as takımlar çok dikkatli hareket etmek zorundadırlar.

İki ayrı kurup

Evet; Ulvi Yenal'in başkanı bulunduğu futbol federasyonunda, Orhan Şeref Apak'ın vazife almasını iki ayrı kutuba benzetebiliriz. Ulvi Yenel federasyonu daha evvel bu işlerde muvaffak olmayan bir çalışma sistemine sahiptir, Orhan Şeref Apak ise ondan sonra devraldığı federasyonda daima müsbete giden bir çalışma göstermiştir. Bu itibarla Apak federasyonunun istifasından sonra

tekrar bu işin başına getirilen Ulvi Yenal'in başkanlık edeceği heye'te Orhan Şerefin vazife almasına ihmal vermek güçleşmektedir.

Federasyonu birbirlerine devrederken fikir ayrılıklarını ortaya koyarak, karşılıklı münakaşalara kadar giden iki şaftısın, bu defa aynı heyette bir araya gelip fikirlerinden vazgeçmeleri herhalde mümkün olmasa gerektir.

Ulvi Yenal federasyonu, Orhan Şeref Apak'a vazife teklif etmek suretiyle, kendisinin muvaffak olmadığını fiilen göstermek suretiyle umumî efkârın beslediği kanatı en sonunda kabul etmiş olmaktadır. Bu, acaba izharı-acz değilmidir? Yenal mademki iki defa tecrübe etmesine rağmen bu işde muvaffak olamamaktadır, ve Orhan Şerefin muvaffakiyetini kabul etmektedir, o halde çekilip, yerlerini tamamen onlara devretmelidir.

Orhan Şeref Apak'ın da, prensiplerine uymayan federasyon heyetinde vazife alması, hemde Ulvi Yenal'ın ikinci başkanı olarak ikinci plânda kalması doğru bir hareket olmaz. Orhan Şeref Apak'ın selâhiyetleri ne olursa olsun, Ulvi Yenal'ın bugünkü federasyonunda vazife kabul etmesi doğru değildir.

Bu koalisyona, taraflar razı olur da Yenal - Apak heyeti teşekkül ederse, bizimde temennimiz «iyi olur inşallah» dır..

Atletizm

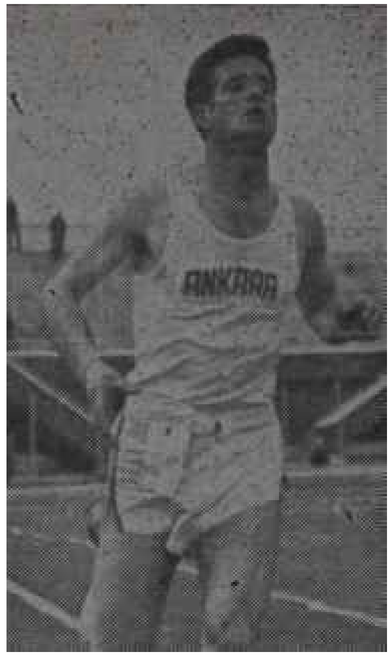
Koçak'ın zaferi

Atatürk'ün Ankara'ya gelişlerinin 35 inci yılında Ankara yine bayram yaptı. 27 Aralık Pazartesi günü sabahtan akşama kadar yollara dökülen Ankaralı'lar, milli, kıyafetleri ile çaldılar, söylediler ve oynadılar. Bu arada, fasılalarla tekrarlanan Atatürk koşusunun da 20 ncisi yapıldı. Ankara ve memleket gençliği, onun Ankara'yı ilk gördüğü ve Ankara'lılar tarafından ilk karşılanıp istikbal edildiği Dikmen sutlarından, kopup gelerek vilâyet önünde tamamladıkları bu yarışda büyük insanı anmanın sevincini bir defa daha paylaştılar.

Kalabalık bir gurubun katıldığı yarışlardan büyük koşuda 43, üçüncü küme ve liseler yarışında 82, kızlar yarışında 18, orta okullar yarışında 53 genç, o gün ter döktüler, mücadele ettiler. Kazandıkları mükâfatlar yanında biç şüphesiz en büyük sevinçleri Atatürk'ün izinde koşmak oldu.

Büyük yarışın dört favori adamı vardı: Ekrem Koçak, Abdullah Kökpınar, Mustafa Özcan ve Hüseyin Topsakal. Yarış başlarken atletler kadar takip edenlerde heyecanlı idiler. Geçen yılın birincisi Abdullah, bu senede hemen hemen iki aydır parkurda devamlı olarak çalışmış, Ekrem Koçak ise pistten kısa bir müddet evvel ayrılarak çalışmalarını krosa intikal ettirmişti. Bu itibarla ekseriyet yine Abdullah Kökpınar'ı şanslı görmekte idi.

Yarış bu iki atletin hemen rakiplerinden kopup başı almaları ile başladı. Dikmen camii önüne gelindiği zaman aradaki mesafe 40 metreyi çoktan aşmıştı. Bu kadar kısa mesafe içinde farkın böylece artışı, asfaltın ıslak olmasına rağmen yarışın çok hızlı götürülmekte olduğunu gösteriyordu. Nitekim bu tempo ile diğerlerinden açılan iki atlet Dikmen yokuşunu inip Harp Okulu eteklerine vardıklarında kendilerini takibeden Mustafa Özcan'dan 200 metre kadar ilerdeydiler. Aynı şekilde. Kızılay'a gelindiğinde Ekrem'in çok akıllıca yaptığı atak, Abdullah'ı mağlubetti. Tam Kızılay'ı dönerken ileri fırlayan Ekrem, 20 metre kadar mesafe kazandı ve bunu yarışın sonuna kadar devam ettirerek geçen yılın revanşını kıymetli rakibinden güzel bir derece ile aldı. Bu atak karşısında anî bir sarsıntı geçiren ve adele küsmesine uğrayan Kökpınar, fazla gayret gösteremedi ve kıymetli bir rakibe geçilmenin havası içinde ikinciliği elde etti.

Ekrem Koçak
Kupayı hak etti

Yarışın teknik neticesi şöyledir:

1 — Ekrem Koçak (Ferdi). 32.56,8
2 — Abdullah Kökpınar (Muh. G.) 33.21,3
3 — Mustafa Özcan (Ferdi) 34.13,5
4 — Hüseyin Topsakal (H.T.) 34.14
5 — Yusuf Akkaya (H.T.)
6 — Haydar Erturan (A.G.)

Diğer etaplarda yapılan yarışların en enterasanı da, üçüncü küme ve liseler arasında Kızılay'dan başlayan yarış idi. Seksen küsur genç atletin koştuğu bu etapta iki favori vardı: Güneş Tecelli ve Altan Türkeri. Nitekim bu istikbal vadeden iki genç kısa zamanda kalabalıktan sıyrılıp başta birincilik mücadelesine başladılar. Fakat Güneş, postane önünde mücadeleyi rakibi lebine bıraktı. Bu arada onları yakından takibeden ve çok iyi bir geleceğe namzet görünen Hasan Oğlan Öğretmen Okulundan Hikmet, yokuş olmasına rağmen yaptığı fevkalâde atakla Altan'ı yakaladı ve mücadeleye başladı. Bu mücadeleden, Altan'ın azda olsa tecrübesi galip çıktı. İşte bu heyecanlı küçük yarışın neticeleri:

1 — Altan Türken (Ferdi) 8.22
2 — Hikmet Koçar (Has. oğ.)
3 — Yalçın Öke (Ferdi).
4 — İsmet Cantürk (G.S.)
5 — Ersal Togo (D.S.)
8 — Güneş Tecelli (G.S.)

Hokey

Şampiyon İngiltere

Belçika'daki enternasyonal turnuvada Krali Belçika Hokey Birliğinin Jübilesini orada bir hafta kalarak tesit eden ve bir ay kadar evvel memleket» lerine dönen Britanyalı hokey oyuncuları ve idarecileri daha üzüntülü ve fakir, fakat ümit ederiz ki eskisine nazaran daha tecrübeli idiler. Daha üzüntülü idiler, çünkü Avrupa'nın en iyi on takımı içinde şampiyon olarak başladıkları halde, kendilerine misafir oldukları Belçikalılardan hiç beklenilmeyen fakat haklı olan bir mağlubiyet aldıktan sonra, eski ve ezeli rakipleri Hollanda ile ancak berabere kaldılar ve Hollandalılar ile birlikte, Almanya şampiyon ve Belçika ikinci olmak üzere, pek te kıymeti olmayan bir üçüncülük aldılar.

Daha fakirdiler, çünkü Brüksel harpten sonra Büyük Britanya'da geniş mikyasta unutulan neşeli, parlak ve eğlendirici halini muhafaza etmekle beraber, demir perde ile Amerikadaki Hürriyet abidesi arasındaki en pahalı şehirdi.

Hakikat şudur ki Avrupa'daki hokey standardı en az Britanyadaki kadar gelişmiş ve Britanya'nın bütün dünyayı bu branşta mağlûb edebildiği günler tarihe karışmıştır.

Belçikada'ki bu turnuvaya şahit olup ta Almanya'yı harpten sonra ilk defa olarak şampiyonluğa ulaştıran yapıcı takım çalışmasını ve sağlam metodu kabul ve takdir etmemeye imkân yoktu.

Şunu da söylemeliyiz ki Belçika da bu maçlarda parlak ve cesur bir müdafaa tatbik etmiş, her maçta birden fazla olmamak üzere yaptığı beş maçta dört gol yemiştir.

Britanya takımım en ufak bir hazırlığı olmaksızın böyle rakip takımların karşısına çıkarmak herhalde büyük bir tedbirsizlikti. Britanya oyuncular}] geçen mevsim sonundaki form vaziyetleri nazarı itibara alınarak seçilmişti. Bu 15 oyuncudan bilhassa santr-haf Deniş Eagen geçen sene Uzak-Doğudaki vazifesi dolayısiyle 1952 yazından beri hiç bir Enternasyonal mahiyetteki hokey müsabakasına iştirak etmediğinden onu oynatmak tehlikeliydi ve iyi bir netice vermedi.

OKUYUCU MEKTUPLARI

Fikirlerine saygı gösterdiğimiz AKİS mecmuasında, gönderdiğimiz Üniversiteliler Tiyatrosu bildirisini eleştiren yazıyı okuyanca kendimizden şüphelendik: bizim büyük bir samimiyetle benimsediğimiz fikirler ve tiyatromuz nitelikleri bunlar mıydı? Dikkatle tekrar tekrar okuduk ve anladık ki yazının hareket noktası sakattır. Çünkü:

1 — Bildiri, —sadece Üniversiteliler Tiyatrosunun faaliyete geçtiğini ve bu tiyatronun nice . olduğunu haber vermek için gönderilmişti.

2 — Sayın yazarın da belirttiği gibi «memleketin güvendiği ciddi bir teşekkül» olan M.T.B.., Üniversiteliler Tiyatrosunu 8 Ocak 1954 tarihinde bir dernek olarak kurmuştur. Bu bakımdan tiyatromuz için kullanılan «perakendeci», «sümmetedarik teşebbüs» tabirleri tamamiyle yersizdir.

Bunu böylece belirttikten sonra bizce sayın yazarın çelişik olan fikirlerine geçebiliriz:

1 — Tiyatromuz için «... bu kadar büyük iddialarla işe adım atmak pek ciddi bir hareket sayılmasa gerek» deniyor. Biz bunun cevabını aynı yazarın aynı yazısındaki bir cümlesiyle verelim: «Gençlik tiyatrolarının faaliyete geçmelerinin milli kalkınma hareketimizde çok ehemmiyetli tesirleri olacağına inanıyoruz.» Biz de aynı şeye inandığımız için büyük iddialarla işe girişeceğiz. Çünkü ulusal kalkınmada etkili olmak keyfiyeti, işi, kıyıcığından köşeciğinden tutmakla elde edilemez. Öyleyse bu kadar büyük iddialarla işe adım atmak pek ciddi bir hareket sayılsa gerek.

2 — Tiyatronun çalışmalarının korkusuz vs ilerici bir yolda olacağı fikri ile alay ediliyor. Oysa cümlemiz pek kolay anlaşılıyordu. Şöyle ki zamanımızda sevk ve düşünüşe yer yer muhafazacı anlayış hâkim olma temayülündedir. Bunun karşısında, Atatürk'ün «muassır medeniyete ulaşmak» ile ifade ettiği teri sevk ve düşünüşün yerleşmesine hizmet etmek istiyoruz. Takdir buyurulur ki şeyhülislamlarla, kanunlarla uğraşmak siyasal organlara düşer.

3 — Sayın yazarın söz konusu ettiği meşrutiyetten bu yana yetişen tiyatro yazar ve sanatkârlarını inkâr etmiyoruz. Ama bunlar Türk tiyatrosunun ancak birkaç safhasıdır, son safhası değil. Bununla yetinmeyip daha iyi bir safhanın doğabilmesi için gereken zeminin hazırlanmasında payımıza düşeni başarmak istiyoruz.

Yalnız şunu da biliyoruz. Anadoluya, söz konusu edilen yazarlar, sanatkârlar, seyirciler, kısaca gerçek Türk tiyatrosu hâlâ intikal etmemiştir. Acaba gelecekte memleketin ileri kademelerini ellerinde tutacak olan üniversite gençlerinin bu durumu düzeltebilecekleri düşünülmedi mi?

İşte bu balamdan Üniversiteliler Tiyatrosu verimli bir tiyatro toprağı olmağa çalışacak ve yine bu bakımdan gençlik, tiyatronun her zaman savunulacak bir varlık olduğuna inanacaktır.

4 — Anlamadığımız bir nokta da, cümlelerimizin tamamiyle ters olarak yorumlanmış olmasıdır. Meselâ «bağsızlık» kelimesi «bağımsızlık» olarak ele almıyor. Oysaki sayın yazar da bilir, üniversitede orta derecedeki okullarda olduğu kadar okul -öğrenci bağları- sıkı değildir. Bu sebeple öğrenci faaliyetleri dağınık oluyor. İşte biz, tiyatro alanındaki dağınık gayretlerimizi birleştirmek, böylece daha verimli olmak istedik. Aksi halde onlar "perakendeci" «bugün burda, yarın şurda, bir başka gün bir başka yerde beliren arzular» olarak kalacaklardı.

Burada bir kere daha beliriyor ki, Üniversiteliler Tiyatrosu Derneği «büyük iddialarla işe adım atmış pek ciddi bir hareket sayılmıyan» ve «abuk sabuk», «kontrolünü kaybetmiş bir konsantrasyonun tesiriyle» «beyanname düzen» bir kuruluş olamaz.

Gerçek şu ki, bildirimiz herşeyden önce bir iyiniyet taşıyordu. Sizden, memleketin ciddi tanınan bir dergisi olarak bunları alaycı bir üslûp içinde yersiz takılmalara konu yapmak yerine, daha geniş bir görüşle hiç değilse çalışmalarımıza yardımcı olmanız beklenirdi.. ve yine de bekliyoruz.

AKİS'in iyiniyetine güvenerek, Üniversiteliler tiyatrosu baklanda söz konusu yazının uyandırdığı yanlış düşüncelere hakikati gösterebilmemiz için yukardaki hususları belirtmenizi derin saygılarımızla rica ederiz.

Erol Aksoy
Üniversiteliler Tiyatrosu Bşk.

AKİS dergisinin tarafsızlığı karşısında laf edeceklerin suiniyet sahibi olması lâzım. Tuttuğunuz yolun çetin fakat zevkli olduğu muhakkak. Her şeyden önce yazarlarınızın nefis terbiyelerinin üstün olduğu muhakkak. Her insan politik olaylar karşısında mutlaka bir tarafı tutar. Tarafsız kalmak zordur. Bu sebeple bir çok dergiler, gazeteler ilk sayılarında tarafsız olduklarını ilân ettikleri halde zamanla ya Milletçi, ya Halkçı, ya da Demokrat olmuşlardır. Bir yayın organının herhangi bir partiyi desteklemesi suç değildir elbet. Yalnız tarafsız olduklarını ilân ettikleri halde zamanla bir tarafa kaymaları açıkçası okuyucularını kandırmaktır. Siz bu çetin yolu son sayınıza kadar başarı ile yürüttünüz. İnşallah bundan sonra da ayni titizliği gösterirsiniz.

Tenkitleriniz insaf ölçülerinin dışında değil. Hele kasdî hiç değil. Bir hafta evvel yerdiğinizi bir hafta sonra iyi bir iş yaptığı zaman methediyorsunuz. Her şeyi ne kapkara, ne toz pembe görüyorsunuz. Ben sevimli derginizin yalnız okuyucusu değilim. Ayni zamanda dostuyum da. Bu sebepten bir iki ufak tenkid yapacağım. Adettir, gazetelere bu yolda gelen mektupların çoğu okunmadan çöp sepetine atılır. İnşallah mektubum bu alışılmış akibete uğramaz. Tenkidimi kabul eder veya etmezsiniz. Bence önemli olan bu iki şıkkın tahakkukundan ziyade samimiyetimden şüphe etmemenizdir.

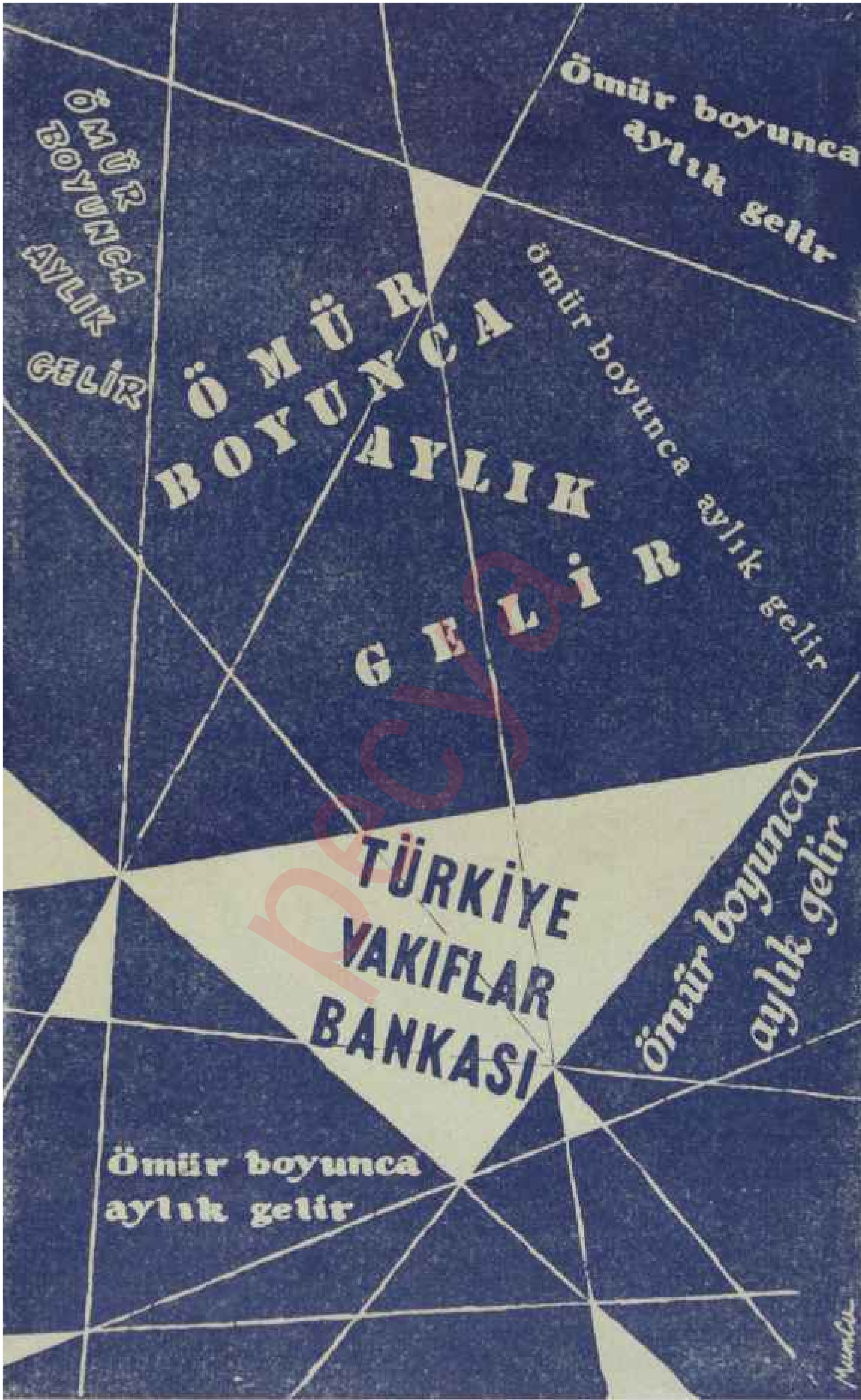
1 — Bedii Faik'in tahliyesine sebep olan mektubu yazdığı için Falih Rıfkı Atay'a çattanız. Niye? Bu hustaki yazınızı okuduktan bir müddet sonra Falih Bey Dünya okuyucularına hesap verdi ve şöyle bir cümle kullandı; «...ben bu mektubu yazarken dostlarınım bana itimat etmesini istedim». Falih Rıfkı'nın değeri nerededir? Bunu düşünürsek günlük politikanın üstüne çıkmak gerekir. Atatürk İnkılaplarının nazariyesini günlük makaleleri ile yapmıştır. Ben Falif Bey'i mütalâa ederken bir Halk Partili yazar olduğu için iyi veya kötü diye değerlendirmem. Falih Rıfkı gerçekten fikir namusu olan nadir münevverlerimizden biridir. Herkeste olduğu gibi onda da belki şahsi zaaf tümen tümen vardır. Bundan bana ne? Falih Rıfkı -Allah gecinden versin- ölünce zaafları da beraber unutulup gidecektir. Fakat yazılan kalacaktır. Yazılarında inkılaba ve fikirlerine karşı işlediği suç var mıdır? Zannetmiyorum. ESKİ SAAT yazarı dün ne idi ise bugün de odur. Falih Rıfkı'yı bu tarafı ile hiç bir münevverimiz ele almak istememiştir. Halk partililer onu partili olduğu için sevmişler, Demokratlar da halkçı olduğu için yermişlerdir. Bedii Faik meselesinde bir de insani cihet vardır ki onu da nazar-ı itibara almanız lâzımdır. Bedii Faik'in sıhhati düzgün değildir. Tarziyemsi mektubu yazmakla Falih Rıfkı riyası bir muarızına karşı kendinden hakikaten fedakârlık yapmıştır. Ama bu fedakârlık da Bedî Faik için pek âlâ yapılabilir.

2 — Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Muhsin Ertuğruldan memnun olmadığınız anlaşılıyor. Oysa ki Muhsin Bey de memleketimizde anlaşılamamış insanlardan biridir. Muhsin gibi bir insana tiyatromuzun ihtiyacı çoktur. Muhsin büyük bir sanatkâr değildir. Fakat büyük bir organizatör ve idare adamıdır. Bu yönden tiyatro hakkındaki yazılarınızı tasvip edemiyorum maalesef, Muhsin Ertuğrul'a gelinceye kadar, el atılması lâzım gelen öyle meseleler varki tiyatronun!

3 — Derginizin bir noksanı da SİNEMA sanatına hiç yer vermemiş olmasıdır. Oysa ki günümüzün en ilgi çekici sanatı sinema sanatıdır muhakkak. Sinemaya da yer veremez inisiniz?

Dergiye; yeni yılda da başarılar ve en halis iyi temennilerimin kabulünü diliyerek, selâm ederim.

Mahmut Saidoğlu — Ankara

ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
Ömür boyunca aylık gelir
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ömür boyunca aylık gelir
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI
ömür boyunca aylık gelir
Ömür boyunca aylık gelir

Stok Mağazası
GÜNÜN SÖZÜ
STOK'U GÖRDÜNÜZ MÜ?
ARADIĞINIZ NADİDE MODA YENİLİKLERİNİ İTHALAT VE İMALAT FİATINA STOK'TA BULABİLİRSİNİZ.
Yeni Cami Caddesi
Tel : 22974
Stok Mağazası